

Siiwekäs

2:1996

17. vsk

Pohjois-Savon Lintutieteellinen Yhdistys Kuikka

Siivekäs

2:1996

17. vsk

Julkaisija
Pohjois-Savon Lintutieteellinen
Yhdistys KUIKKA

Toimituskunta

Päätoimittaja
Kalle Ruokolainen

Toimituspäällikkö
Eelis Rissanen

Toimitussihteerit
Antero Lindholm

Jyrki Pynnönen

Adrian Royle

Markku Ukkonen

Ulkoasu: Kalle Ruokolainen ja Eelis
Rissanen

Jäsenmaksut 1997

85 mk (perhejäsen 30 mk, ei lehteä).
Maksut Pekka Tenhuselle (ks. kohta
osoitteenmuutokset)

Siivekkään tilaaminen ja jakelu
Jaetaan PSLTY Kuikan jäsenille.

Lehden voi tilata myös jäseneksi
liittymättä. Tilaushinta 85 mk, tilaukset
toimitukselta.

Lehti ilmestyy kahtena numerona
vuodessa.

Osoitteenmuutokset
Pekka Tenhunen

Ilmoitushinnat

Takakansi 1000 mk, 1/1 sivu 800 mk,
1/2 sivu 500 mk, 1/4 sivu 300 mk.
Hinnat ovat ohjeellisia.

Painos 400 kpl

ISSN 0780-7066

tässä numerossa

3 Pääkirjoitus: Maakunta ja sen luonto tutuiksi.
Kalle Ruokolainen

**4 Vuosien 1994 ja 1995 kahlaajamuutto Raasiossa
ja Mustissa.** Markku Ukkonen

**12 Vuosien 1994 ja 1995 kevätmuutto Pohjois-
Savossa.** Eelis Rissanen & Anne-Marki Kärkkäinen

**18 Kuinka hyvin maatalousnäyttelyn vieraat
tuntevat lintuja?** Harri Hölttä

20 "Leveäpyrstökihu".
Timo Filipoff & Eelis Rissanen

**22 Julius von Wrightin luettelo Savossa esiintyvistä
lintulajeista vuodelta 1848.** Kalle Ruokolainen

27 Pulinaa punasotkasta.
Kalle Ruokolainen

28 Bongaamisen onnesta ja autuudesta Savossa.
Jelena Mönkä

29 Maailman kahlaajakuulumisia
Antero Lindholm

30 Comets, Cream Cakes & Chiffchaffs.
Adrian Royle

30 Punavarpunen talvehti Suonenjoella.
Jyrki Pynnönen

31 Lintutorni Lapinlahden kirkonkylään.
Kalle Ruokolainen

Ohjeita kirjoittajille: Kaikenlaista lintuihin liittyvää, niin tieteellistä kuin viihteellistä aineistoa otetaan mieluusti vastaan. Käsikirjoitukset toimitetaan mieluiten tietokoneen levykkeellä tai sähköpostitse osoitteeseen Kalle.Ruokolainen.mpmol.fi. Kannattaa kuitenkin aina ottaa ennen jutun tms. lähettämistä toimitukseen yhteyttä, jottei kumpikaan osapuoli tee turhaa työtä. Myös valokuvista ja piirroksista on pulaa (kaikenlainen kuvamateriaali kelpaa, myös väripaperikuvat ja väridiat).

Pääkirjoitus

Maakunta ja sen luonto tutuiksi

Pohjois-Savon Lintutieteellinen Yhdistys Kuikka

c/o Kuopion museo, Kauppakatu 23,
70100 KUOPIO

internet: <http://www.netti.fi/~pslty>
sähköposti: pslty@netti.fi

Perustettu 1974

Yhdistys toimii osana Kuopion Luonnon
Ystävien Yhdistystä (KLYY ry.)

Puheenjohtaja: Harri Hölttä

Sihteeri: Jarkko Koskela

Taloudenhoitaja: Mika-Petri Harju

Varapuheenjohtaja: Heidi Hannula

Hallituksen muut jäsenet

Juha Poutanen

Timo Immonen

Seppo Mikkonen

Hallituksen varajäsen

Eelis Rissanen

Pohjois-Savo

VARKAUS

Pohjois-Savo on harvaanasuttu maakunta. Laitaosat ovat lähes pelkkää metsää, suota ja vettä. Lintuharrastus on monen muun luontoharrastuksen tavoin kaupungistunut. Siten on ymmärrettävää, ettei meillä tunneta maakunnan luontoa ja lintuja kattavasti. Ja siitä Pohjois-Savo saa myös maksaa: Euroopan Unionin Natura 2000 -ohjelmaan kelpuutettavaa luontoa on "löydetty" meiltä vähemmän kuin mistään muusta maakunnasta.

Vähäisestä tiedosta on monta muutakin haittaa. Tuon tuostakin laaditaan seutu- ja yleiskaavoja, joissa arvokkaimmat luontokohteet merkitään erillisillä kaavamerkinnöillä. Mutta mitenkäs merkitset, jos tietoa kohteista ei ole saatavilla? Et mitenkään.

Usein on niinkin, että luontokohteet ovat tiedossa, mutta niiden säilyttämistä ei voida perustella ilman tutkimustietoa. Täten jo ennestään nihkeästi luonnonsuojeluun suhtautuvat tahot pääsevät kähäilemään kaavoja, ja luontokohteiden tulevaisuus joutuu vaakalaudalle.

Vuoden 1997 alusta tulivat voimaan myös uudet metsä- ja luonnonsuojelulait. Metsälakiin perustuen metsätalousmaidenkin luonnosta on kerättävä entistä enemmän havaintoja. Valitettavasti hyvä tarkoitus jää vain tarkoitukseksi, jos luontoselvityksiin ei varata voimavaroja. Tieto lisää tuskaa, mutta tietämättöminä pilaamme luontokohteita vääjäämättä entiseen tapaan. Asenteissakin on edelleen parantamisen varaa. Lähiluontokin on usein uhattuna.

Kenellä on sitten vastuu luontotietojen keräämisestä? Ei kenelläkään. Vastuu kaatuukin usein kansalais-

järjestöjen ja niiden vapaaehtoisten harrastajien päälle. Valtion viranomaisista ympäristökeskukset ovat usein hengessä mukana, mutta päinvastaisiakin esimerkkejä on.

Lakien mukaan kunnat ovat vastuussa luonnonsuojelun toteutumisesta alueillaan. Pohjois-Savon kunnissa on monta sellaista, joilta luontoselvitys puuttuu. Miten ilman perusselvityksiä voidaan valvoa rakennus-, metsä- ja luonnonsuojelulain toteutumista? Taas kerran: ei mitenkään.

Suomessa on melko edistysellinen lainsäädäntö, mutta toteutus on unohtunut. Rakennuslain mukaan kaavojen on edistettävä luonnon monimuotoisuutta ja luonnon erityispiirteiden säilymistä. Siitä huolimatta Puijoa aiotaan rakentaa ja kaavoihin liittyviä luontoselvitysten puutteita katsotaan läpi sormien. Erikoista touhua!

Kansalaisjärjestönä Kuikka kantaa vastuuta pohjoissavolaisten lintuharrastajien harrastusmahdollisuuksien edistämisestä. Sen takia on tärkeää saada lintutietoja koko maakunnasta. Tätä tarkoitusta varten on valjastettu käyttöön myös Internet. Jos suinkin mahdollista, ilmoittakaa havaintonne vaikka sähköpostitse tai palautesivujen kautta. Kaikki tieto menee hyötykäyttöön. Tietotekniikan aikakaudella yhteenvetojen teko on näppärää. Vielä Internet ei ole ratkaissut tiedonkuluongelmia takamaiden ja kaupunkien välillä. Yhteyksien luominen on kuitenkin entistä helpompaa, niin henkisesti kuin fyysisesti. Käykää siis retkillä lähellä ja kauempana – ja modeemin omistajat, hankkikaa oikeudet Internettiin!

Kalle Ruokolainen

Markku Ukkonen

Kurppien koeluontoinen yöpyynti tuottaa tulosta. Jänkäkurppa saa renkaan muistoksi vierailustaan Raasiossa.

© Kalle Ruokolainen

Vuosien 1994 ja 1995

Kahlaajamuutto Raasiossa ja Mustissa

siossa jatkettiin kahlaajien ja muiden rantalintujen rengastamista edellisyksien malliin.

Tässä katsauksessa on syysmuuttotiedot vain kahlaajien osalta. Muut syysmuuttohavainnot käsitellään syysmuuttokatsauksissa. Havainnoinnin vähäisyyden vuoksi käsittelen keväthavaintoja kahlaajienkin osalta vain pintapuolisesti. Tarkastelen myös kahlaajien ja lokkilintujen pesimäaikaista esiintymistä Raasiossa. Muita kuin kahlaajia koskevat harvinaisuushavainnot on koottu katsauksen loppuun (taulukko 7).

Vedenkorkeus ja kasvillisuus altailla

Molempina vuosina Raasion altaan vedenpinnan korkeusvaihtelut noudattivat tavanomaista rytmiä ja vedenpinta pysytteli keskimääräisellä korkeudella. Vuosittain vedenpinta on alimmillaan keväällä ja alkukesästä, jolloin kasvittumaan pyrkineiden hietikkokenttien edustalla on laajat rantalietteet. Heinäkuun aikana vedenpinta yleensä kohoaa katiskalietteilä matalan hietikkokasvillisuuden rajaan. Heinäkuun lopulla ja elokuussa paljaan rantalietteen osuus onkin säännöllisesti ollut vähimmillään. Elokuun lopulla kasvittomaa lietettä on usein paljastunut uudestaan näkyviin ja syysmuuttokauden lopulla rannoilla on yleensä taas laajemmat lietereunukset. Hietikkokentät altaan länsirannalla, jossa kahlaajien katiskapyynti on suoritettu, ovat vuosien mittaan pyrkineet pajuttumaan ja heinittymään. Kasvillisuus on pidetty kurissa niittämällä. Raasion altaan ns. koillisliete on säilynyt toistaiseksi kasvittomana. Mustin altaan noin 300 ha:n laajuinen liete- ja hietikkoalue on pysynyt kasvittomana jatkuvan kaivoslietteen läjityksen takia.

Sääolot

Vuonna 1994 toukokuun loppu oli poikkeuksellisen kolea ja sateinen. Useina päivinä vallitsivat pohjoisenpuoleiset tuulet ja muutamina päivinä taivaalta vihmoi räntää ja lunta. Kesäkuu oli sääoloiltaan normaali. Läpi heinäkuun havainnoijia riuduttivat armottomat hellepäivät, jolloin lämpötilat kipusivat iltapäivisin usein +30 °C:een. Kuukausi oli myös keskimääräistä kuivempi sateiden ajoituksessa loppukuulle. Elokuu oli lämpö- ja sadeoloiltaan keskimääräinen. Syyskuu oli normaalia sateisempi ja pilvinen. Lämpömittarilukemat painuivat pakkasen puo-

Kahlaajien seuranta hoidettiin tarkasteltavina syksyinä vakiintuneesti. Havainnointi keskittyi aiempien vuosien tavoin Raasioon, jossa se oli molempina syksyinä lähes päivittäistä kesäkuun lopulta syyskuun ensimmäiselle viikolle. Mustin altaalla vierailtiin epäsäännöllisesti ja etupäässä sellaisina päivinä, jolloin Raasiossa

todettiin vilkasta muuttoa. Kevätmuuton katta-vaan seurantaan touko-kesäkuussa eivät pienen havainnoijaporukan rahkeet tahdo riittää – loppukeväästä ja alkukesästä lintumaailmassa tapahtuu liian paljon muutakin kiehtovaa. Rutini näkyy myös havainnoijaluettelossa; vanhat jäärät jaksavat vuodesta toiseen! Onneksi joukkoon on liittynyt jokunen uusi uurastaja. Raa-

lelle vain parina hallayönä. Syksy katkesi äkisti lokakuun puolivälin lumisateisiin.

Seuraavana vuonna toukokuun loppu ja kesäkuu olivat lämpimiä. Toukokuun 22.–23. päivänä vallitsivat otolliset pudotuskelit sateineen ja sumuineen. Heinäkuun alussa oli sateisempi jakso ja sadetta saatiin loppukuustakin kuoroitain, välillä rajuina ukkosryöpyinä. Lämpötilat olivat keskimääräisiä. Heinäkuu päättyi aurinkoisiin hellepäiviin ja tämä lämmin ja sateeton säätyyppi piti pintansa pitkälle syyskuun puolelle. Elokuussa ja syyskuun alussa sateet olivat harvinaisia. Syyskuun alussa yölämpötilat eivät tahtoneet painua Raasiassa alle +15 °C:een! Syyskuu oli kokonaisuudessaan poikkeuksellisen vähäsateinen ja keskimääräistä lämpimämpi. Lokakuu oli myös lämmin ja vielä kuun lopulla päivälämpötilat hipoivat +10 °C:ta.

Havainnointi

Raasiassa havainnoitiin 8.5.–6.11.1994 yhteensä 117 päivänä, joista syysmuuttokaudelle laskettuja (20.6. alkaen) päiviä oli kaikkiaan 95. Vastaavasti vuonna 1995 kahlaajia laskettiin 5.5.–28.10. yhteensä 118 päivänä, joista syysmuuttokaudelle sijoittui 100 päivää. Molempina vuosina havainnointi oli lähes päivittäistä kesäkuun lopulta syyskuun puoliväliin (taulukko 1). Vuonna 1994 asema oli miehitettynä paria loppopäivää lukuun ottamatta yhtäjaksoisesti 29.6.–31.7. ja 9.8.–1.9. sekä vuonna 1995 vastaavasti 29.6.–29.8. Syysmuuttokaudella 1994 Mustin altaalla kiikaroitiin 23.6.–30.9. yhteensä 28 päivänä ja syyskaudella 1995 30.6.–8.10. yhteensä 30 päivänä.

Kullekin kahlaajalajille on laskettu vanhan tavan mukaan havaintosumma Raasion havaintovihkoon kirjattujen tietojen pohjalta (taulukko 2). Havaintosumma on saatu siten, että kunkin vuorokauden suurimmat havaitut yksilömäärät (lepäilevät ja muuttavat) on laskettu yhteen. On muistettava, että havaintosumma ei kuvaa todellisia muutonaikaisia yksilömääriä tarkasti, koska summaan on tullut mukaan samoja lepäileviä yksilöitä useampaan kertaan peräkkäisiltä vuorokausilta.

Kaikki katsauksessa mainitut AHK- ja RK-havainnot ovat ao. komiteoiden tarkistamia ja hyväksymiä. Ellei jossain yhteydessä ole mainittu havaintopaikkaa, on havainto Raasiassa.

Kevät 1994

– pettymyksiä ja pari kultajyvää

Kuten aina ennenkin kevähavainnointi oli hyvin hajanaista. Tosin takatalven innoittamina Raasiassa jaksettiin vierailta 25.5.–7.6. lähes päivittäin. Hyvistä pudotuskeleistä huolimatta kahlaajarynnäköitä ei todettu. **Sirrit** loistivat poissaolollaan; 13.5.–5.6. nähtiin muutamina päivinä yksittäisiä **lapin-** ja **suosirrejä**. **Sirrike** väi jäi kuitenkin historian lehdille, sillä 4.6. nähtiin Mustissa 11 **isosirriä**. Kyseessä oli lajin ensimmäinen kevähavainto maakunnasta! **Jänkä-sirriäisiä** saatiin kiikareihin kahdesti: 28.5. a17 hetken paikallisena ja 31.5. 1 p. Myös **tyllien**

osalta kevät oli vaisu; enimmillään laskettiin 5.6. 7 p Mustissa ja molempien altaiden yhteinen havaintosumma oli keväällä vain 13 yksilöä. **Suokukkojen** parhaaksi päiväksi jäi 13.5., jolloin Raasiassa hiiviskeli 17 yksilöä. **Viklojen** osalta ei päästy minkään lajin kohdalla yhtenäkkään päivänä yli viiden linnun kerääntymiin. **Punajal-kavikloja** tavattiin kolmena päivänä: 28.5. 1 p, 7.6. 1 p ja 17.6. 2 p. Raasion vakionahtävää olivat vain altaalle pesimään jääneet **pikkutylyt, rantasipit, töyhtöhyypät** ja **kuovit**.

Kahlaajakevään harvinaisuuksia olivat edellä mainittujen **isosirrien** ja **sirriäisten** ohella 14.5. Raasiassa pyörähtänyt **mustapyrstökui-ri** (Raasion ensimmäinen havainto) sekä Mustin **isosirrien** joukossa 4.6. ruokailleet neljä **punakuuria** ja kahdeksan **tundrakurmitsaa**. Seuraavana päivänä Mustissa levähti vielä 29 **tundrakurmitsan** joukko. **Vesipääskyjä** nähtiin kolmena päivänä: 31.5. 1 p, 2.6. 3 p ja 5.6. 1 p.

Syksy 1994

– ruostesorsia ja kahlaajien niukkuutta

Syysmuuton ensitahdit koettiin heti kesäkuun alussa, kun Raasion altaalle putosivat 13.6. kesäkuun ensimmäiset juhlapukuiset **suokukko-**koiraat ja **mustaviklot**. Vanhojen **mustaviklojen** suurimmat lepäilijäluvut laskettiin jo kesäkuun puolivälissä (taulukko 3). **Suokukkokoira-**raiden syysmuutto vilahtaa ohi salamyhkäisen huomaamattomasti kesäkuussa ja heinäkuun alussa, eikä tänäkään vuonna havaittu altailla yli neljän koiraan kerääntymiä. Pesimäpaikoiltaan starttaavat **suokukkokoiraat** muuttavat ilmeisesti yöllä ja pysähtelemättä. Kesäkuun loppua lähestyttäessä todettiin perinteikkäästi myös **kuovin, valkoviklon** ja **liron** muuton alkaminen. Ensimmäiset syysmuuttavat **lapin-** ja **pikkusirrit** tipahtivat Raasioon heti juhannuksen jälkeen (taulukko 3). Mustissa 23.6. levähtänyt viiden **punakuirin** parvi saattoi olla vasta kevätmuutolla. Hankalaa on tulkita myös kesäkuun lopulla Raasiassa viivähtäneiden **tyllien** (25.6. 4 p, 26.6. 3 p) määränpäättä. Myös 30.6.–8.7. lietteillä juoksenteli lähes päivittäin 1–3 **tylliä**.

Juhannukselta havainnointi tehostui Raasiassa ympärivuorokautiseksi 29.6. ja paria päivää lukuun ottamatta tämä tiivis havainnointi kattoi koko heinäkuun (taulukko 1). Helteinen heinäkuu sekä helli että uuvutti paahteisia hietikkokenttiä kierrelleitä havainnoijia. Korkeapainekelit eivät pudottaneet kahlaajia lietteille. Varsinkin heinäkuun ensimmäinen puolisko oli puuduttava; pesivien **pikkutyllien** ja **rantasipien** joukossa hääräsi enemmälti vain **liraja** ja **valkovikloja** (taulukko 3). Vanhojen **suokukko-**naaraiden esiintyminen noudatteli koiraiden esimerkkiä – runsaimmillaankin rannalla rullasi vain 5–6 kukkokanaa. Myös **sirrimäärät** pysyivät vähäisinä, sillä **suo-** ja **pikkusirrejä** tavattiin enimmillään vain puolenkymmentä lintua. **Lapinsirreillä** oli normaalin vaatimatonta aikuishuippu 8.–12.7., jolloin Raasiasta laskettiin päivittäin 6–16 lepäilijää. Mielenvirkistystä kahlaajapuolella saatiin vain **vesipääskyistä** ja Raasiassa hyvin harvoin nähdystä **meriharakasta**

(taulukko 3).

Turhautuneisuus tai kesärengastajan auvoisa olotila kuului havaintovihkoon ilmaantuneista kommentista, jotka 11.7. alkaen yksin rengastusvastuussa ollut Lindholmin Antero oli vihkoon jaksanut hellehorteessaan raapustaa: *"lapintira iski päähän, mistä hämmentyneenä liukastuin ja putosin sillalta järveen –", "iltapäivästä lähtien mökki muistutti saunaa, havainnointiteho ei aivan kyhällä havainnoitsijan kyseenalaisesta heränneisyydestä johtuen –"*. Lieneekin ollut melkoinen lekanisku horteiseen mielentilaan, kun 15.7. altaalle velloi pohjoisesta 11 **ruostesorsan** letka. Koko jengi puljasi altaalla noin neljä tuntia, kunnes klo 19.30 yhdek-

Taulukko 1. Havainnointipäivien lukumäärä kuukausipuoliskoittain Raasiassa vuosina 1994 ja 1995.

kuukausipuolisko	1994	1995
toukokuu 1	4	2
toukokuu 2	8	6
kesäkuu 1	7	8
kesäkuu 2	14	5
heinäkuu 1	14	15
heinäkuu 2	16	16
elokuu 1	11	15
elokuu 2	16	16
syyskuu 1	11	13
syyskuu 2	10	12
lokakuu 1	4	7
lokakuu 2	1	3
marraskuu 1	1	–
yhteensä	117	118

Havainnoijat

Suluissa olevat luvut tarkoittavat käyntipäivien lukumäärää vuosina 1994 ja 1995. Raimo Aaltonen (1+4), Mika Asikainen (2+0), Artturi Björk (0+1), Erkki Björk (0+7), Timo Filipoff (0+1), Jorma Halla-aho (1+0), Markku Halonen (0+3), Heidi Hannula (4+5), Mika-Petri Harju (7+7), Aimo Hartikainen (24+13), Jukka Hatva (15+0), Mikko Huju (5+0), Osmo Huupponen (16+20), Tuula Härkönen (1+3), Harri Hölttä (1+12), Timo Immonen (3+0), Vesa Jouhki (1+0), Juhani Kankare (0+1), Uno Kauhainen (1+0), Antti Kettunen (0+1), Jaakko Kettunen (10+15), Jarkko Koskela (9+12), Heikki Kotilainen (18+13), Anne-Mari Kärkkäinen (0+1), Kati Könönen (1+0), Paavo Liimatta (2+3), Antero Lindholm (30+26), Tom Lindroos (0+1), Annalea Lohila (1+0), Ilkka Markkanen (0+7), Seppo Mikkonen (1+2), Tomi Muukkonen (1+1), Samu Nurmi (1+0), Allan Nyssönen (1+1), Ari Parviainen (1+0), Heikki Pentikäinen (1+0), Juha Piipponen (4+3), Jarmo Pirhonen (2+0), Jyrki Pynnönen (32+40), Petro Pynnönen (15+4), J. Rantanen (0+1), K. Rantanen (0+1), Visa Rauste (1+0), Eino Repo (3+1), Eelis Rissanen (16+25), Juhani Rissanen (10+20), Kalle Ruokolainen (34+29), Timo Ruotsalainen (1+2), Helena Rönkä (1+0), Kari Saukkonen (8+2), Tuomas Seimola (6+0), Petteri Tolvanen (0+1), Markku Ukkonen (39+41), Visa Uusipaikka (0+1), T.-M. Välimäki (3+0), Juha Väättäinen (2+0), Juhani Väättäinen (1+0), Kristian Ylönen (0+2).

Taulukko 2. Kahlaajien havaintosummat Raasiossa kevät- ja syysmuuttokausina 1994 ja 1995 sekä keskimääräiset havaintosummat syksyinä 1984–93. Pikkutyllin, töyhtöhyypän, lehtokurpan, kuovin, punajalkaviklon ja rantasipin havaintosummiin sisältyy myös altaalla pesineitä lintuja.

laji	1994		1995		1984–93 syksy
	kevät	syksy	kevät	syksy	
meriharakka	–	1	–	–	1
pikkutylli	105	657	161	739	423
tylli	6	105	23	368	294
kapustarinta	–	11	–	38	12
tundrakurmitsa	–	4	18	5	43
töyhtöhyypä	41	50	47	470	69
isosirri	–	–	–	–	11
pulmussirri	–	–	–	4	7
pikkusirri	–	438	32	261	729
lapinsirri	4	247	75	259	163
palsasirri	–	–	–	–	<1
kuovisirri	–	58	–	55	94
suosirri	6	408	63	451	751
jänkäsirriäinen	18	–	5	–	4
suokukko	27	619	97	214	234
jänkäkurppa	–	3	–	10	<1
taivaanvuohi	5	42	5	46	14
lehtokurppa	6	21	9	27	10
mustapyrstökuiri	1	–	–	–	–
punakuiri	–	29	–	1	58
pikkukuovi	–	3	–	6	2
kuovi	17	45	9	256	67
mustaviklo	4	54	27	70	33
punajalkaviklo	4	6	5	3	12
lampiviklo	–	–	4	–	–
valkoviklo	13	241	28	267	178
metsäviklo	7	37	8	40	16
liro	8	873	53	701	484
rantakurvi	–	–	–	–	1
rantasipi	39	202	18	202	167
karikukko	–	–	1	–	1
vesipääsky	5	9	5	13	20
PK+K	2	22	–	11	(?)
yhteensä	318	4185	695	4517	3896

sän lintua päätti nousta kohti etelää. Kaksi ruosteankkaa viihtyi Raasiossa aina 22.7. saakka, jona aikana toinen linnuista onnistui pujottautua kahdesti kahlaajakatiskoihinkin. Suomen ensimmäinen ruostesorsarengastus jäi kuitenkin vääntämättä, kun sopivat renkaat puuttuivat (ks. Ukkonen 1996). Ruostesorsa nähtiin Raasiossa kertaalleen vielä 28.7. Lajin ilmaantuminen altaalle oli heinäkuun eittämätön kohokohta.

Ruostesorsien imussa virkistyi hieman myös sirrien muutto. Pikkusirri vanhuksia nähtiin 15.–26.7. päivittäin 4–21 yksilöä. Kahden viikon aikana 31.7. alkaen altailla ei sitten tavattu ensimmäistään pikkusirriä! Suosirrit ryynnistivät vesiseiden ryydittämistä Raasioon heti heinäkuun puolivälin jälkeen ja samassa yhteydessä oli myös kuovisirrien muutonhuippu (taulukko 3). Muidenkin kahlaajien osalta heinäkuun loppupuoli oli tavanomainen. Suokukkomuutossa tapahtui pientä piristymistä nuorten lintujen ilmaantuessa lietteille. Pikkutyllien saatua jälkeläisensä lentokykyisiksi aikuiset katosivat nopeasti muutolle kuun loppua lähestyttäessä. Viklomäärät pysyivät edelleen vähäisinä, vain lirolla todettiin useita 20–30 yksilön päi-

kuun alussa antoivat viitteitä lapinsirrimuuton uudesta virkistymisestä ja liromuuton jatkumisesta (taulukko 3). Nuorten lapinsirrien muutto kulmineoitiin elokuun puolivälissä ja muutamia lepäilijöitä löydettiin päivittäin elo-syyskuun vaihteeseen saakka. Pikkusirrejä nähtiin niukasti ja loppukuun perinteinen nuorten lintujen esiinmarssi jäi vaatimattomaksi, sillä yli 20 linnun kerääntymistä nähtiin vain viitenä päivänä. Suosirrejä pudottautui lietteille todella niukasti; havaintovihkomerkinnät kertoivat jatkuvista 1–3 linnun päivistä. Yksittäiset kuovisirrit elokuun viimeisellä viikolla antoivat sentään väriä sirrien joukkoon.

Elokuun väriläiskäksi jäi nuorten suokukkojen keskimääräistä runsaampi esiintyminen; 15.–31.8. Raasiossa majaili päivittäin 13–43 yksilöä. Tämän tiimoilta suokukkoja saatiin renkaisiin elokuun aikana ennätyksellisen paljon (taulukko 6). Tyllyen muutto (enimmillään vain 6–8 lepäilijää) vilahti ohi huomaamattomasti 9.–27.8. Pikkutyllit olivat elokuun vakio-lintuja, mutta yli 10 yksilön määriä ei nähty enää yhtenä päivänä. Nuoret lirot olivat enemmän esillä 10.–17.8., jolloin todettiin muutama

viä (taulukko 3).

Elokuu ei tarjonnut myönteisiä yllätyksiä. Heti kuun alkuun sattui havainnoinnissa paha, lähes viikon pituinen katkos. Pari pikakäyntiä

vaatimaton 10–20 yksilön päivä. Tämän jälkeen liromäärätkin hiipuivat muiden viklojen lailla muutamiin yksittäisiin viipyjiin. Viklomuutto oli ohi elokuun loppuun mennessä ja syyskuun ainoaksi viklohavainnoksi jäi 6.9. tavattu valkoviklo. Raasiossa vähälukuisia kapustarintoja nähtiin elokuussa viitenä päivänä (havaintosumma vaatimaton kahdeksan lintua). Yksittäisiä taivaanvuohia tavattiin katiskoista ja lietteitä porailemasta päivittäin elokuun viimeisellä viikolla.

Syyskuussa kahlaajien muutto hytyi sitten lopullisesti. Runsaalukuisimpia syyskuun lintuja olivat pikku- ja suosirrit. Pikkusirrejä tavattiin 16 päivänä, joista seitsemänä nähtiin enemmän kuin viisi lintua, mutta vain kahtena päivänä yllettiin yli 10 linnun määrään (taulukko 3). Yhtä onnetonta oli suosirrin syyskuinen esiintyminen; havaintoja kertyi 11 päivästä yhteensä 56 linnusta ja vain kahtena päivänä tavattiin vähintään 10 lintua. Pari lapinsirriä sitkisteli syyskuun puolelle saakka. Normaalia myöhäisemmäksi jättivät syysstarttinsa myös kaksi pikkutyllinuorukaista, jotka lymyilivät Raasiossa 8.9. saakka. Suokukkoja ja tyllejä tavattiin syyskuun alussa enää parin linnun ryhminä. Syyskuun puolivälissä tehtiin parina yönä koe-luonteinen katiskapyynti, jonka tuloksena rengastettiin kolme jänkäkurppaa. Jänkäkurppia ei havaittu altailla valoisana aikana, joten päivä-sajan jängän linnut viettänevät jossakin lähialueiden kosteikoilla. Tulevien syksyjen tavoitteena onkin selvittää tämän yölinnun syysmuuton-aikeista esiintymistä Raasiossa. Lokakuun aino-

Veden ollessa korkealla Raasion rantaliete supistuu kapeaksi ja kasvittunut ranta vaatii niittoa pysyäkseen avoimena. ©Kalle Ruokolainen

aksi kahlaajahavainnoksi jäi 2.10. nähdyt kolme suosirriä.

Venäjäntundralla pesineiden kahlaajien pesimämenestys vaihtelee alueellisesti pikkunisäkkäitä ja kahlaajia saalistavien petojen määristä sekä sääoloista riippuen. Yleispiirteinä tundra-kahlaajien pesimämenestyksessä oli kesällä 1994 sen asteittainen huononeminen Kuolan ja Kaninin niemimaalta itään päin siirryttäessä (Tomkovich & Lebedeva 1996). Kuolassa ja Kaninilla kahlaajien pesimämenestys oli petojen niukkuuden seurauksena paikoin jopa hyvä, joskin kesäkuun lopulla myrskyjen nostattamat poikkeukselliset tulvat tuhosivat mm. Kaninin niemimaan rannikolla runsaasti kahlaajien pesintöjä. Sen sijaan Jamalin ja Taimyrin niemimaalla petojen saalistus kohdistui paikoin voimakkaana kahlaajien poikaasiin pikkunisäkkäskantojen romahdettua keskellä kesää. Venäjän luoteisosan tundralla kesäntulo oli selvästi keskimääräistä myöhäisempi ja yhdessä normaalia kylmemmän kesän kanssa se saattoi vaikuttaa pesimätuloksia alentavasti. Osaselitys nuorten sirrien (erityisesti pikku- ja suosirrin) ja tyllin vaatimattomaan syysesiintymiseen Raasiassa saattaa löytyä näistä pesimäalueiden tapahtumista. Myöhäisestä kesäntulosta ja kahlaajien pesintöjen myöhäisestä alkamisesta johtuen mm. Muurmanskin alueella myös syysmuutto oli normaalia myöhäisempi. Hajanaisesta syyslokakuudesta havainnoinnista johtuen osa mm. nuorten suosirrien muutosta, joka loppusyksystä voi keskittyä pariin vilkkaaseen päivään, jäi Raasiassa mahdollisesti havaitsematta.

Kevät 1995

– kerrankin katsottavaa

Kevätretkeily Raasiassa oli yhtä epäsäännöllistä kuin edelliskeväänäkin; 23.5.–7.6. altaalla käväistiin kymmenenä päivänä. Lisäksi tehtiin pari piipahdusta toukokuun puolivälissä ja puolenkymmentä käyntiä 10.–18.6. Mitään tavatonta ei kevään aikana koettu, vaikka muutama mukava havainto tehtiinkin.

Kukaan ei älynnyt hipsiä Raasioon äitienpäivän (14.5.) lumimyräkin jälkeisinä päivinä, mutta ilmeisesti tämän takatalven takia paikalla steppaili vielä 17.5. reilut 150 kahlaajaa, mm. **lapinsirri**, 75 **suokukkoa**, **punajalkaviklo**, 40 **liroa** ja 13 **mustavikloa**. Seuraavan pudotuske- lin päättivät Höltän Harri ja Harjun Mika-Petri oikeaoppisesti hyödyntää. Sade ja sumu pysäyttivät 23.5. pohjoiseen pyrkiviä lintuja; Raasiassa kahlailli mm. 39 **lapinsirriä**, 60 **suosirriä**, 2 **punajalkavikloa**, 18 **tundrakurmitsaa**, **tylli** ja **karikukko**. Pojat plokkasivat myös altaalla uis- kentelevan **ristisorsan**, muuttavan **leveäpyrstö-**

Taulukko 3. Kahlaajien muuttokaudet ja suurimmat yksilömäärät Raasiassa ja Mustissa syksyllä 1994. * = lajista mainittu kaikki havainnot, " = vanhat, ' = nuoret, M = havainto on Mustista, RM = Raasion ja Mustin havainnot on yhdistetty. Jos havainnon jäljessä ei ole havaintopaikan lyhennettä, havainto on Raasiasta.

laji	muuttokausi	suurimmat yksilömäärät
*meriharakka pikkutylli	" -19.8. ' -8.9.	4.7. 1 p 3.-27.7. 15–20 p, kuitenkin 9.7. 30 p, 24.–25.7. 25 p
tylli	" 25.6.–11.9. ' 16.8.–17.9.	16.8. 6 p, 23.8. 3 p + 3 WSW, 24.–25.8. 6 p, 26.–27.8. 8 p
kapustarinta	20.7.–24.9.	27.7. <i>Pluvialis</i> sp. 4 SW, 10.8. 3 ad + 1 juv p, 2.9. <i>Pluvialis</i> sp. 3 m
*tundrakurmitsa töyhtöhyppä	-31.7.	26.8. 1 ad SW, 8.9. 2 juv p, 11.9. 1 juv p ei yhtään yli kolmen täysikasvuisen linnun päivää; havainnot koostuivat pääosin pesivistä linnuista – enimmillään 1.–3.7. 2 ad + 3 pull
*pulumssirri pikkusirri	" 29.6.–16.8. ' 13.8.–25.9.	7.8. 1 ad p M 20.–21.7. 20 ad p, 23.7. 16 ad p, 24.7. 21 p 24.8. 20 juv p, 25.8. 25 juv p, 26.8. 35 juv p, 27.8. 18 juv p, 28.8. 24 juv p, 29.8. 20 juv p, 10.9. 15 juv p, 11.9. 14 juv p, 8.7. 16 ad p, 11.–12.7. 8 p, 24.7. 10 p, 29.7. 9 p,
lapinsirri	" 25.6.–28.7. ' 10.8.–3.9.	4.8. 16 p, 10.8. 8 p RM, 18.8. 15 p, 19.8. 10 p, 24.8. 10 juv p
kuovisirri	" 15.7.–26.8. ' 20.8.–11.9.	16.7. 6 ad p RM, 17.7. 8 ad p RM, 18.7. 9 ad p, 19.7. 4 ad p, 23.8. 2 juv p + 2 juv WSW
suosirri	" 1.7.–2.10. ' 17.7.–2.10.	17.7. 12 ad p + 2 ad m + 2 juv p RM, 18.7. 25 ad p + 8 ad S, 19.7. 20 ad p, 20.7. 80 ad p + 67 S–SW, 21.7. 15 ad p, 27.7. 8 ad p RM, 31.7. 28 p, 4.8. 9 ad p, 7.8. 10 ad + 1 juv p M, 26.8. 9 juv p, 10.9. 6 ad + 4 juv p, 11.9. 4 ad + 4 juv p, 17.9. 2 ad + 10 juv p
suokukko	" 13.6.–22.7. ' 15.7.–17.9.	30.7. 15 p, 4.8. 14 p RM, 12.8. 23 juv p, 16.–31.8. 13–43 p, enimmillään 18.–19.8. 30 p, 26.–29.8. 40–43 juv p, 17.9. 1 ad p, 23.9. 2 juv p – katiskoista yöllä saatuja lintuja
*jänkäkurppa taivaanvuohi	-10.9.	24.7. 5 p
lehtokurppa	-25.8.	3.7. 3 p
*punakuiri		23.6. 5 p M, 16.7. 3 p RM, 18.7. a27 SSW, 15.8. 2 p M
*pikkukuovi		8.7. 1 ad p, 18.7. 1 WSW, 16.8. 1 p
kuovi	-25.8.	23.6. 1 p + 5 m, 30.6. 6 m, 2.7. 10 p M
mustaviklo	" 13.6.–27.7. ' 26.7.–15.8.	16.6. 3 ad p, 17.6. 13 ad p, 19.6. 6 ad p, 23.6. 3 ad p, 24.7. 3 p, 27.7. 2 ad + 2 juv p, 31.7. 3 p
*punajalkaviklo		30.6. 1 ad p, 4.7. 1 ad p, 16.7. 3 p, 17.7. 1 p M, 16.8. 1 SW
valkoviklo	16.6.–6.9. ' 15.7.–	7.7. 10 p, 15.7. 10 p, 19.7. 14 p + 3 m, 21.7. 7 p + 4 m, 7.8. 18 p R+M, 16.8. 25 p
metsäviklo	-16.8.	24.7. 5 p
liro	19.6.–31.8. ' 6.7.–	30.6. 12 p + 32 m, 3.7. 35 p, 6.7. 30 p, 10.7. 30 p, 17.7. 10 p + 25 m, 24.7. 68 p, 26.7. 33 p, 27.7. 30 p, 30.7. 65 p, 31.7. 30 p, 4.8. 40 p
rantasipi	-28.8.	2.7. 12 p RM, 9.7. 12 p
*vesipääsky VL/K		4.–9.7. 1 ad ♀ p, 17.–18.7. 1 ad ♂ p, 21.–22.7., 1 ad ♂ p, 30.7. a250 W

kihun sekä hetkeä myöhemmin Mustissa 250(4a) muuttavaa **valkoposkea** ja 38 muuttavaa **gaviia**!

Tuon sumupäivän jälkeen suosirrejä nähtiin enää kertaalleen: 27.5. 2 p. **Lapinsirrejä** tavattiin vielä kolmena päivänä: 25.5. 20 p, 27.5. 7 p ja 29.5. 8 p. Keväällä vähälukuisia **pikkusirrejä** löydettiin nyt tavanomaista enemmän: 31.5. 11 p, 1.6. 16 p, 2.6. 4 p ja vielä 7.6. 1 p. **Jänkäsirriä** päästiin kiikaroimaan 27.5. (3 p) ja 10.–11.6. (1 p). **Tyllejäkin** tavattiin kohtuullisesti – 23.5.–24.6. kertyi havaintoja 8 päiväältä yhteensä 25 linnusta (enimmillään 27.5. 10 p). Vähälukuista lajistoa edustivat myös vielä 29.5. ja 1.6. tavatut yksinäiset **punajalkaviklot** sekä kolmena päivänä nähdyt **vesipääskyt**: 3.6. 3 p, 11.6. 1 ♂ p ja 18.6. 1 p. Kahlaajakevään kruunasivat Raasioon pudottautuneet **lampiviklot**. Ensimmäinen neulanokka tavoitettiin 1.6. Seuraavat löytyivät 10.6. polkupyöräillä tiimellyksessä, kun yhden porukan yllätykseksi kolmen

mustaviklon seurassa hyöri peräti kolme **lampivikloa**. Mennyt kevät opetti taas sen, että jatkossa kannattaisi satsata enemmän aikaa ja energiaa kevähavainnointiin.

Syksy 1995

– ahkeruutta ei aina palkita

Yritystä ei syksyn 1995 havainnoinnista puuttanut, sillä Raasiassa 29.6. käynnistynyt ympäri- vuorokautinen miehitys jatkui lähes katkeamattomana 3.9. saakka. Yhtään havainnoimatonta päivää ei ajalle sattunut. Itse asiassa 29.6.–28.9. oli vain kolme päivää (syyskuussa), jolloin Raasiassa ei vierailtu! Valitettavasti syksystä muodostui kahlaajien esiintymisen osalta valju.

Ensimmäiseksi syysmuuttohavainnoksi voinee tulkita 7.6. Mustin lietteelle ruokailemaan pysähtyneen kymmenen **kuovin** joukon. Ensimmäiset **mustaviklot** liittyivät kohta tämän jälkeen **kuovien** joukkoon ja parhaat **mustavik-**

Taulukko 4. Eri kahlaajalajien muuttokaudet ja suurimmat muuttosummat Raasiossa ja Mustissa syksyllä 1995. Merkkien selitykset kuten taulukossa 3.

laji	muuttokausi	suurimmat muuttosummat
pikkutylli	" -16.8. ' -1.9.	7.6.-27.7. päivittäin 10-20 ad (+ poikasia) p, 11.7. 35 p RM, 21.7. 10 ad + 10 juv p + 4 m, 26.-27.7. 10 ad + 15 juv p, 7.8. 2 ad + 14 juv p
tylli	" 8.7.-7.9. ' 13.8.-8.10.	17.8. 21 p+m RM, 26.8. 24 p RM, 27.8. 55 p, 28.8. 20 p, 29.8. 35 p
kapustarinta	21.7.-27.9.	28.7. a6 ad SW, 27.8. 1 juv p + 2 m, ei yli kahden paikallisen linnun päiviä
*tundrakurmitsa töyhtöhyppä	-12.10.	27.8. 2 ad p + 2 m, 29.8. 1 ad p 2.8. 28 p, 12.8. 26 p, 16.8. 27 p, 17.8. 45 p, 18.8. 33 p, 20.8. 40 p, 23.8. 38 p, 25.8. 25 p
*pulumssirri		24.7. 2 ad p, 17.8. 1 juv p (sama yksilö myös Mustissa), 19.8. 1 juv p
pikkusirri	" 11.7.-30.7. ' 10.8.-14.9.	15.7. 22 p RM, 16.7. 12 p RM, 17.-18.7. 10 p, 17.8. 13 juv p + 3 m, 29.8. 15 p, 31.8. 11 p, 2.9. 13 juv p, 3.9. 11 juv p RM, 11.9. 20 p, 12.9. 12 p
lapinsirri	" 6.7.-11.8. ' 6.8.-7.9.	9.7. 15 ad p RM, 11.7. 12 p RM, 17.-18.7. 10 p, 19.7. 15 p, 31.7. 9 ad p, 9.8. 10 juv p, 14.8. 12 p, 15.8. 10 p
kuovisirri	" 11.7.-18.8. ' 15.8.-11.9.	14.7. 2 ad p + 3 ad S, 22.7. 8 ad p RM, 23.7. 4 ad p, 18.8. 1 ad + 5 juv p
suosirri	" 17.6.-8.10. ' 27.7.-8.10.	30.6. 22 ad p RM, 11.7. 21 ad p RM, 22.7. 158 ad p RM, 24.7. 23 ad p, 25.7. 20 ad p RM, 26.7. 16 ad p M, 18.8. 1 ad + 14 juv p, 27.8. 20 p, 28.8. 15 p, 11.9. 15 p
suokukko	" 14.6.-31.7. ' 23.7.-27.9.	18.6. 5 ad ♂ + 1 ad ♀ p, 11.7. 7 p + 2 m RM, 31.7. 2 ad ♀ + 8 juv p RM, 2.8. 8 juv p + 2 m, 6.8. 8 juv p, 8.8. 20 juv p RM, 9.8. 11 juv p + 4 m, 18.8. 11 juv p, 29.8. 30 p, 16.9. 4 p, 17.9. 1 p, 22.9. 4 p, 24.9. 1 p - katiskoista yöllä saatuja lintuja
*jänkäkurppa		
taivaanvuohi	-12.10.	1.8. 5 p, 16.9. 5 p
lehtokurppa	-23.9.	ei yli kahden linnun päiviä
*punakuiri		22.7. 1 kiert.
*pikkukuovi		10.7. a4 S, 26.7. 1 p, 9.8. 1 SW
kuovi	-24.8.	7.6. 10 p M, 18.6. 28 p RM, 22.7. 15 p, 26.7. 12 p RM, 31.7. 12 p, 1.8. 20 p, 2.8. 30 p, 3.8. 10 p, 4.8. 15 p, 5.8. 10 p, 7.8. 9 p + 1 m, 8.8. 7 p + 3 m, 20.8. 10 m
mustaviklo	" 10.6.-1.8. ' 8.8.-17.8.	11.6. a10 SW, 14.6. 6 p, 18.6. 4 ad p, 19.7. 4 p, 4.8. 4 p + 2 m, 17.8. 4 juv p
*punajalkaviklo		1.7. 1 p, 7.8. 1 S, 8.8. 1 juv p
valkoviklo	18.6.-6.9.	8.7. 4 p + 20 m, 9.7. 15 p, 19.7. 1 p + 9 m, 26.7. 5 p + 6 m, 29.7. 2 p + 15 m, 8.8. 13 p RM
metsäviklo	-20.8.	ei yli kahden linnun päiviä
liro	-2.9.	7.7. 6 p + 71 m, 8.7. 55 m, 9.7. 42 p + 10 m, 13.7. 8 p + 12 m, 20.7. 5 p + 15 m, 21.7. 8 p + 18 m, 29.7. 20 p + 20 m, 30.7. 10 p + 16 m, 31.7. 30 p, 3.8. 20 p, 5.8. 20 p, 7.8. 35 juv p
rantasipi	-22.8.	16.7. 17 p RM, 22.7. 12 p RM, 26.7. 12 p RM
*vesipääsky		16.-18.8. 1 juv p, 24.-25.8. 5 juv p

lopäivät olivat jo ennen kesäkuun puoliväliä (taulukko 4). Samoihin aikoihin alkoi lirojen muutto, mutta vanhojen yksilöiden ensimmäinen muutonhuippu ajoittui reilusti heinäkuun puolelle. Suokukkokoiraiden muutto ei juuri palstatilaa ansaitse; kesäkuun aikana onnistuttiin näkemään vain 12 matkalaista. Ennen kesäkuun loppua pääsivät myös valkoviklot ja suosirrit vauhtiin. Suosirreillä oli jopa lievä rynnäkkö kuukauden viimeisenä päivänä.

Heinäkuun alkupuolisko ei tarjonnut isompaa ihmeteltävää. Lapinsirrien muutonavausta saatiin odotella reilusti heinäkuun puolelle eikä vanhojen lintujen muutto kiihtynyt kuin 10-15 yksilöön päivässä (taulukko 4). Lappalaiset olivat kuitenkin Raasion vakiolintuja, sillä 6.7.-31.8. näitä tirsijöitä tavattiin 18.8. lukuun ottamatta jokaisena päivänä. Vanhojen pikkusirrien meno pyörähti käyntiin heinäkuun puolivä-

liä lähestyessä ja näiden muutto huipentui heti kuukauden puolivälissä (taulukko 4). Ajanjakso 20.-25.7. määrät putoivat sitten 3-8 lintuun päivässä ja tämän jälkeen muutossa seurasi kaksi viikkoa kestänyt täydellinen paussi. Suosirrejä nähtiin puolenkymmentä lintua useana heinäkuun alkupuoliskon päivänä ja 20 linnun raja rikottiin uudestaan 11.7. Samana päivänä ilmestyivät ensimmäiset kuovisirrit. Suokukon, viklojen ja muidenkin kahlaajien muutto pysyi aneemisena koko jakson ajan lukuun ottamatta valkoviklo- ja liromuuton pientä spurttausta 7.-9.7., jolloin taivaalta ropisheet sadekuurot ja reipas vastatuuli tiputtivat muuttajia ylälmoista näkökorkeudelle ja lietteille (taulukko 4). Tyllejäkin nähtiin jo 8.-14.7. viiden yksilön verran. Pikkutyylimäärät pysyivät itsestään päivästä toiseen 15-20 yksilössä läpi koko heinäkuun. Pääosa näistä linnuista oli

Pikkutyllin pesimäkanta on viime vuosina o

arvatenkin paikallisia pesijöitä ja joukossa lie-
nee ollut vain yksittäisiä läpimuuttajia.

Heinäkuun puolivälin Raasio-kuvioihin on aina kuulunut vanhojen suosirrien odottelu ja niiden ilmestymisen povaaminen. Vuodesta toiseen mustamahojen pääjoukot ovat putkahtaneet kuin tyhjästä säännöllisesti viikon tai puolentoista sisällä kuukauden puolivälin jälkeen. Sesonkia kestää yleensä pari päivää, ja jos mellakka on raju, rengastajan (ja avustajien) nälänsietokyvystä ja hölkkäkunnosta otetaan aina mittaa. Usein näytelmä loppuu kuin veitsellä leikaten - yhtäkkiä lietteillä kipittää enää joku orpo matti-myöhäinen ja muistona tuntien rengasteluhaälämisestä säilytyslaatikoiden pohjalla killuu enää muutama suosirrin höyhen.

Kun heinäkuun puolivälin jälkeen Raasiossa oli nähty vain yksittäisiä lintuja ja 21.7. annettu sääennuste lupasi seuraavaksi yöksi lounaasta lähestyvän saderintaman etelästä länteen kääntyvine tuulineen, oli allekirjoittaneen aika helppo tehdä povaus seuraavan päivän tapahtumista. Siispä illalla Raasioon rengastusvastuussa olleen Pynnösen Jyrkin kaveriksi. Klo 2.55 alkoi vesisade ja klo 5.55 pelmahti ensimmäinen suosirriparvi rannalle! Päivän mittaan ynnättiin katiskoiden ääreltä ainakin 96 suosirriä, joista 61 joutui rengastettavaksi. Mustista löydettiin vielä 62 suosirriä. Muutonhuippu oli esimerkiksi terävä: 21.7. 6 p, 22.7. 158 p ja 23.7. enää 8 p. Sesongin jälkimaininkeina altaalta laskettiin 24.-31.7. yhteensä 72 suosirriä. Tämän jälkeen muutossa seurasi lähes viikon mittainen tauko ennen ensimmäisten nuorten lintujen ilmaantumista (taulukko 4).

Suosirrimuuton kylkiäisenä todettiin myös vanhojen kuovisirrien vaatimaton muutonhuippu (taulukko 4). Ajalla 14.-27.7. Raasiosta ja Mustista summattiin 27 kuovisirriä. Tyllirinta-

Raasion pesivä kahlaaja- ja lokkilinnusto 1994 ja 1995

Raasion altaalla pesi kesinä 1994 ja 1995 vähälukuinen kahlaaja- ja lokkilinnusto (taulukko 5). Raasion symbolilinnun, pikkutylin parimäärät ovat pysyneet viime vuosina noin viidessä parissa. Hietikkokenttien heinittyessä pikkutylien seuralaispesijöiksi ovat saapuneet työttöhyppä ja kuovi.

Muutama vuosi takaperin Raasion länsihietikolla pesinyt kalatiirayhdyskunta on kaikonnut muihin maisemiin ilmeisesti rannan heinittymisen vuoksi. Mustin laajan itähietikon keskellä pesii vuosittain noin kymmenen parin kalatiirayhdyskunta, joka on saattanut saada alkunsa Raasion pesijöistä.

Raasiassa kesäisin kiertelevät nauru- ja pikkulokkiporukat parveilevat paikalla ilmeisesti altaasta kuoriutuvien surviaissääskien houkuttelemina. Mm. kesällä 1994 Raasiassa pyöri runsaasti pesimättömiä tai läheisellä Jaakonlammella pesineitä pikkulokkeja (esimerkiksi 19.6. 150 p ja 25.6. 130 p Raasiassa). Mustin vähäpätöisillä maakasasaarilla pesi vuosina 1994–95 noin 50 parin naurulokkikolonia. Mustissa pesi myös harmaalokkeja ja mahdollisesti myös selkälokkeja – esimerkiksi 18.6.1995 Mustissa oli 34 harmaalokkia ja 12 selkälokkia.

Lapintiira on kuulunut Raasion pesimälinnustoon vuodesta 1992 alkaen. Kesällä 1994 lapintiirapari pesi paikalla kolmannen kerran onnistuen kasvattamaan kaksi lentopokasta, jotka nähtiin emojensa seurassa viimeisen kerran 30.7.,

jolloin myös emolinnut hävisivät altaalta. Poikasistaan pariskunta ainakin piti tarkasti huolta ja niinpä kahlaajarengastajien alinomaisista visiiteistä suivaantuneiden emojen lähentelevä käytös johti lopulta siihen, että katiskoille uskaltautuvan oli pakko alkaa käyttää kypärää päävammojen välttämiseksi.

Keväällä 1995 Raasioon palasi vain yksi lapintiira. Käyttäytymisestä päätellen se oli koiras, joka liehakoi toukokuun lopulla kalatiiran kanssa esittämällä itsepintaisesti kalatiiran ympärillä soidinlentoa kala nokassa. Tilanne johti mahdolliseen risteymäpesintään kesäkuussa (ks. Lindholm 1996). Odotettua kuoriutumista ja poikasvaihetta ei koskaan päästy todistamaan pesän tuhouduttua vedenpinnan nousun seurauksena. Liekö Raasion vaahdotusvesissä ollut päättä sekoittavia huu-ruja, sillä toukokuun lopulla ja kesäkuun alussa 1995 paikalla luuhasi myös uivelokiras, joka oli ilmeisesti pariutunut telkkänaaraan kanssa!

Taulukko 5. Pesivien kahlaajien ja lokkilintujen parimäärät Raasiassa kesällä 1994 ja 1995.

laji	1994	1995
pikkutylli	3	5–6
työttöhyppä	2	1
kuovi	1	1
rantasipi	3	3–4
naurulokki	2	1
kalalokki	1	1
kalatiira	2	1
kalatiira x lapintiira	–	1
lapintiira	1	–

mallakin todettiin heinäkuun loppua lähestyttäessä lievää pirstymistä; lajin edustajia nähtiin viimeisellä viikolla lähes päivittäin ja 30.7. tavattiin Mustissa jo kuusi **tylliä**. **Viklojen** muutto yskähteli myös heinäkuun jälkipuoliskolla; **valkoviklot** ja **rantasipit** olivat useimpina päivinä laskettavissa yhden tai kahden käden sormilla. **Metsä-** ja **mustavikloja** nähtiin liki päivittäin, mutta vain 1–4 yksilön verran. Myös pienet **kuovipotit** olivat tämän ajanjakson vakionahtavaa. Harvemmin nähtävää kahlaajalajistoa edustivat heinäkuun aikana 22.7. tavattu **puna-kuiri** ja 24.7. nähty kaksi **pulmussirriä**.

Elokuussa **sirrien** meno jatkui varsin vaisuna. Nuorten **pikkusirrien** muutto käynnistyi hieman ennen kuukauden puoliväliä, mutta vaikka tundran kasvatteja tavattiin Raasiassa päivittäin syyskuun puoliväliin saakka, muutto ei äitynyt missään vaiheessa silmiinpistäväksi. Tyypillinen päiväsumma oli vain puolenkymmentä lintua ja kymmenen **pikkusirrin** raja rikottiin elokuussa vain kolmena päivänä (taulukko 4). Yhtä köykäinen oli nuorten **lapinsirrien** esitys; päivittäin nähtiin yleensä 3–5 yksilöä ja kymmenen linnun päiväsummaan päästiin nipin napin kolmena päivänä.

Suosirrejä tepasteli lietteillä jakson 6.8.–3.9. jokaisena päivänä (Raasion havaintosumma 172 yksilöä), mutta lepäilijämäärät pysyivät enimmilläänkin 10–20 yksilössä. Ajalla 15.8.–6.9. muiden sirrien mukana kahlailli lähes päivittäin 1–2 **kuovisirriä** ja 18.8. elokuun huippuna 1 ad + 5 juv. **Pulmussirri** onnistuttiin näkemään elokuussa kahtena päivänä (taulukko 4).

Elokuun ilahduttavia ilmiöitä oli **tyllin** vahva muutto, vaikkei mihinkään massalukuihin yllettykään. Kuukauden jälkimmäisellä puoliskolla laji oli Raasion tyypikkahlaaja; 15.–31.8. havaintosummaksi ynnättiin 256 yksilöä. **Tylli-**

en meno huipentui kuukauden viimeisinä päivinä (taulukko 4). **Pikkutyllit** siirtyivät muihin maisemiin elokuun alussa ja kuukauden puolivälin jälkeen Raasiassa tavattiin enää muutama yksittäinen vetkuttelija.

Aiempiä vuosina **työttöhyppä** on ollut Raasiassa aika outo ilmentys, mutta nyt hyppä seikkaili elokuussa edellisvuosiin nähden poikkeuksellisen paljon. Elokuun havaintosummaksi saatiinkin Raasiasta 406 **hyppää** sesonkivaiheen ajoituksessa kuun puolivälin kieppeille (taulukko 4). Lajitovereidensa joukossa touhusi 2.8. poikkeuksellisen vaalea **hyppä**, jolla oli tummaa väritystä vain kupulaikussa ja siivenkärjissä ja jonka selkä, pää sekä siivet olivat muutoin kauttaaltaan vaaleanruskeat! Porukan jatkona lietteitä tonki päivittäin yleensä puolenkymmentä **suokukkoa**.

Viklomuutossa elokuu on ollut usein jo jäädyttelyvaihetta – niin nytkin. **Mustavikloja** nähtiin päivittäin vielä kuukauden alussa ja **valkovikloja** läpi kuukauden, mutta yhtenäkkään

päivänä ei rikottu kummankaan lajin kohdalla kymmenen lepäilijän rajaa. **Metsävikloja** ja **rantasipejä** tavattiin enää yksittäin. Nuoret **lirot** menivät huomaamattomasti; yli 15 **liron** kerääntymisiä laskettiin vain neljänä päivänä kuukauden alussa. Koko kuukauden ajan vallinneet korkeapainekelit lienevät olleet osasellit **viklojen** vaatimattomaan esiintymiseen. **Kuovilla** oli lievä nuorisohuippu elokuun alussa (taulukko 4). Yksittäiset **taivaanvuohet**, **kapustarinat**, **tundrakurmitsat** ja **vesipääskyt** elävöittivät silloin tällöin elokuun kahlaajatarjontaa.

Elokuu 1995 jäi Raasionkin historiaan **pähkinähakeistaan**. Vaellus käynnistyi 1.8. ja viimeiset syyshavainnot tehtiin 12.10. Tuona aikana kirjattiin kaikkiaan 485 **hakkaa**. Valtaosa linnuista nähtiin elokuussa ja muuttolennessa lännenpuoleisiin ilmansuuntiin. Enimmillään 13.8. Raasion mökin katolle kavunneet stajajaajat näkivät klo 8.30–18.35 peräti 333(39a) **hakkaa** lepattelemassa kohti länsiluodetta. Kun otetaan huomioon Raasion sijainti "keskellä korpea",

Taulukko 6. Raasiassa rengastetut ja kontrolloidut (suluissa) linnut keväin ja syksyinä 1994–95 sekä rengastusten yhteismäärät vuosina 1987–95.

laji	1994		1995		1987–95 yhteensä
	kevät	syksy	kevät	syksy	
pikkutylli	–	86 (120)	2 (1)	75 (152)	579
tylli	–	35 (14)	–	43 (24)	370
kapustarinta	–	–	–	1	3
tundrakurmitsa	–	–	–	–	9
töyhtöhyppä	–	5 (2)	–	2	10
isosirri	–	–	–	–	2
pulmussirri	–	–	–	–	5
pikkusirri	–	128 (128)	–	73 (31)	1823
lapinsirri	–	92 (37)	–	83 (41)	560
palsasirri	–	–	–	–	1
kuovisirri	–	27 (5)	–	8 (1)	228
suosirri	1	176 (36)	–	150 (30)	1752
jänkäsirriäinen	–	–	–	–	69
suokukko	–	171 (24)	–	55 (9)	562
jänkäkurppa	–	3	–	7 (2)	11
taivaanvuohi	–	12	–	15 (1)	72
lehtokurppa	–	–	–	2	3
kuovi	–	–	–	–	3
mustaviklo	–	3	–	1	26
punajalkaviklo	–	2	–	–	13
valkoviklo	–	19	–	14 (1)	107
metsäviklo	–	6	–	4 (1)	36
liro	–	242 (14)	–	199 (14)	1482
rantakurvi	–	–	–	–	3
rantasipi	–	80 (15)	–	76 (7)	488
karikukko	–	–	–	–	1
vesipääsky	–	3 (1)	–	5 (1)	30
kahlaajat	1	1090 (396)	2 (1)	813 (315)	8248
haapana	–	2	–	7 (1)	29
tavi	–	34 (2)	–	99 (1)	329
sinisorsa	–	–	–	–	2
jouhisorsa	–	4	–	–	5
tukkasotka	–	–	–	–	6
telkkä	–	16 (1)	–	3	22
varpushaukka	–	4	–	2	9
tuulihaukka	–	1	–	–	1
ampuhaukka	–	1 (2)	–	–	2
nuolihaukka	–	1	–	–	1
pikkulokki	–	–	–	–	9
naurulokki	–	–	–	–	22
kalatiira	–	1	–	–	83
lapintiira	–	2	–	–	4
törmäpääsky	–	21 (2)	–	5	147
metsäkirvinen	–	2	–	5	11
niittykirvinen	–	–	6	15 (4)	31
lapinkirvinen	–	3	–	1	9
keltavästäräkki	–	443 (17)	–	331 (15)	1199
västäräkki	1	490 (54)	6	453 (39)	1805
kivitasku	–	5	–	3	11
räkättirastas	–	1	–	–	1
laulurastas	–	2	–	–	2
pensassirkkalintu	–	–	–	–	1
ruokokerttunen	–	–	–	2	2
pajulintu	–	3	–	1	4
isolepinkäinen	–	–	–	–	1
varis	–	–	–	–	1
pajusirkku	–	–	–	8	8
kaikki yhteensä	2	2126 (474)	14 (1)	1748 (375)	12005

Rengastus Raasiassa

Kahlaajia pyydystettiin molempina vuosina Raasion länsilietteellä yleensä 12–14 katiskalla, jotka sijoitettiin tasaisin välein rantaviivaan joko yksittäin tai pareittain. Heinäkuussa 1994 katiskoita uusittiin rakentamalla kahdeksan pyydystä muovipäällysteisestä verkosta. Samalla uusiin pyydysten Ottenby-malli muunnettiin Raasio-malliksi erottamalla katiskapäädyt erillisiksi yksiköiksi ja sijoittamalla katiskan "eteiseen" lyhyt johdinaita. Malli todettiin toimivaksi ja käytetty materiaali lintujen turvallisuuden kannalta perinteistä katiskaverkkoa paremmaksi. Raasiassa rengastetut törmäpääskyt (taulukko 3) saatiin teemaverkkopyynnillä.

Vuonna 1994 Raasiassa pyydystettiin 13.–14.5. (yhteensä 8 pyyntituntia) ja 19.6.–2.10. 65 päivänä (1205 pyyntituntia). Rengastuspäivää kohti laskettuna katiskat olivat pyynnissä keskimäärin 18 tuntia, heinä–elokuussa keskimäärin 22 tuntia. Heinä- ja elokuun osuus syksyn pyyntitunneista oli 86 %. Pyyntiä oli tuona aikana yhteensä 48 päivänä. Seuraavana vuonna kahlaajia huijattiin 13.–25.5. kahtena päivänä (11 h) ja 18.6.–12.10. 72 päivänä (1370 h). Heinä- ja elokuussa katiskat olivat viritettynä yhteensä 56 päivänä ja ajanjakson osuudeksi syyskauden pyyntitunneista kertyi 90 %. Pyyntiä oli koko vuoden aikana keskimäärin 19 h ja heinä–elokuussa vastaavasti 22 h rengastuspäivässä. Ajallisesti kattavan syyspyynnin mahdollistivat molempina vuosina toimintaan saadut apurahat ja niistä päärengastajalle maksettu päiväraha.

Rengastajina toimivat vuosina 1994–95 Antero Lindholm, Eelis Rissanen, Jyrki Pynnönen, Petro Pynnönen ja Markku Ukkonen. Rengastusten yhteydessä kahlaajista kerättiin sulka-satotietojen lisäksi mittoja.

Vaikka molempina syksyinä katiskapyynti oli aktiivista, jäi kahlaajarengastusten yhteismäärä kumpanakin kautena varsin alhaiseksi (taulukko 6). Alhaisien rengastusmäärien selitys piilee tavallista pienemmissä lepäilijämäärissä (vrt. taulukko 2), mitkä puolestaan johtuivat ilmeisesti sekä sateisten pudotuskelien vähäisyydestä että monien kahlaajien kehnonpuoleisista pesimätuloksista. Esimerkiksi kunnon sirriryntäköitä ei todettu kumpanakaan kautena.

Vuosina 1994 ja 1995 rengastettiin yhteensä 1906 kahlaajaa ja muita kuin kahlaajia yhteensä 1984 yksilöä. Edellisellä kaksivuotiskaudella 1992–93 pultattiin 3345 kahlaajaa ja 1343 muuta lintua. Kahlaajakontrollien määrä oli kumpanakin vuonna tavanomainen. Ulkomaila rengastetuista kahlaajista saatiin syksyllä 1994 vain kolme kontrollia: DDR (suosirri), Norja (tylli) ja Ruotsi (suosirri). Syksyllä 1995 tavattiin viisi ulkomaista rengasta: Norja (pikkusirri), Puola 2 (pikkusirri, suosirri) ja Tunisia 2 (pikkusirri, suosirri).

Kolmen eniten rengastetun kahlaajan luet-

kaukana vaeltajia ohjaavista johtolinjoista, tätä Pohjois-Savon ennätyssummaa voidaan pitää todella kovana. Seuraavanakin päivänä Raasion ohitti 66(9a) vaeltajaa.

Lämmin syys- ja lokakuu venyttivät muutamien kahlaajalajien esiintymistä pitkälle lokakuuhun. Viimeinen **töyhtöhyppä** nähtiin 12.10. **Suosirrejä** surisi Raasiossa läpi syyskuun ja lokakuunkin puolella nähtiin vielä 35 **suosirriä**. **Tyllejä** vilisti Raasion lietteillä vielä syyskuun alussa katsottavaksi asti (1.–15.9. havaintosumma 62 yksilöä). Lokakuussa havaittiin vielä 8 **tylliä**. **Pikkusirrimuutto** jäi syyskuussakin heikoksi (Raasion havaintosumma 94 yksilöä) ja viimeiset **pikkusirrit** hävisivät jo ennen kuu-kauden puoliväliä. Muita kahlaajia tavattiin syyskuussa enää yksittäin.

Kurppien yöpöyntiä testattiin taas kolmena yönä 16.–24.9. Illan pimentyessä taivaalta alkoi tippua tummia hahmoja, arvatenkin kaikki jonkinsortin **kurppia**. Kohta katiskoista löytyi poimittavaa; kolmen iltayöpöyntityksen tuloksena katiskoista saatiin yhteensä 10 **jänkäkurppaa** ja kahdeksan **taivaanvuotta**. Linnut saatiin yleensä ennen puoltayötä, joten lähitienoolla lymyilevät **kurpat** lähtenevät heti pimeän

laskeuduttua lietteille ruokailemaan. Voisiko jonakin syytyönä Raasion katiskoista löytyä jokin itäinen rarikurppa? Vaikea niitä päiväsaikaankin on kaikenmaailman upottavilta mutalikoilta ylös kompata.

Kesän 1994 tietojen pohjalta Pohjois-Venäjän tundran pesimälinnuille ennustettiin ankeaa pesimäkesää 1995 sääoloista riippumatta (Tomkovich & Lebedeva 1996). Kesän 1994 runsaiden pikkunisäkäskantojen turvin kasvaneiden petokantojen povattiin monilla alueilla verottavan seuraavana pesimä kautena lintujen poikasia ennustetun pikkunisäkäskantojen romahduksen seurauksena. Katsottaessa Raasion syksyn 1995 sirri- ja tundrakurmitsamääriä (taulukko 2) sekä sirrien rengastusmääriä (taulukko 6) lieenee syytä uskoa, että esitetty arvaus toteutui.

Kiitokset

Kuopion Luonnon Ystävien Yhdistys on tukenut Raasion toimintaa apurahalla molempina vuosina. Siilinjärven Kemira on antanut lintuharastajille luvan liikkua teollisuusalueisiinsa kuuluvilla Raasion ja Mustin altailla.

Tuulihaukka, kuten muutkin petolinnut, on harvinainen rengastussaalais kahlaajakatiskoista. Petoja varten hankitaan myös myöhemmin erikoispyydyksiä. © Kalle Ruokola

telo oli tavanomainen: liron, suosirri ja suokukko (taulukko 6). Liron rengastusmäärät eivät yltäneet parhaimpien syksyjen 1991–93 tasolle (255–333 r). Suosirrin rengastussumma oli kumpanakin syksynä keskimääräistä parempi, mutta syksyn 1992 ennätysluvusta (827 r) jäätettiin kauaksi. Suokukkoja rengastettiin syksyllä 1994 enemmän kuin koskaan aiemmin. Myös ranta-sipejä, lapinsirrejä ja jänkäkurppia saatiin hասutettua pyydyksiin aiempiin syksyihin verrattuna kohtuullisesti. Sen sijaan Raasion perussirrin, pikkusirrin rengastusmäärät jäivät alhaisiksi. Syksyn 1995 määrää voidaan pitää pyynti-

tiivisuuteen nähden lähes pohjanoteerauksena. Syksyllä 1995 myös kuovisirren rengastuksia kerätyi poikkeuksellisen vähän.

Muista rantalinnuista katiskoihin meni tavanomaista enemmän västäräkkejä ja keltavästäräkkejä (taulukko 6). Molempien syksyjen suuret rengastusmäärät kielivät näiden lajien hyvästä pesimämenestyksestä Suomessa, mitä vahvistivat myös Siilinjärven peltoalueilta kerätyt keltavästäräkkien pesimätiedot. Tavan suuri rengastusmäärä syksyllä 1995 on myös huomionarvoinen.

Kirjallisuus

- Lindholm, A. 1996:** Kala- ja lapintiiran risteymäpesintä? – Siivekäs 17:21.
- Tomkovich, P. S. & Lebedeva, E. A. 1996:** Breeding conditions for waders in Russian tundras in 1994. – Wader Study Group Bulletin 79:71–81.
- Ukkonen, M. 1996:** Pohjois-Savon linnuston faunistinen katsaus 1994. – Siivekäs 17:4–21.

Taulukko 7. Raasiossa ja Mustissa tavatut harvinaisuudet vuonna 1994 ja 1995. Mukana ei ole kahlaajia. Havainnot ovat Raasiossa, ellei toisin mainita.

Harmaahaikara

24.7.1995 1 SSW + 1 W
30.7.1995 2 juv p
7.8.1995 1 kiert.
28.8.1995 1 p

Metsähanhi

11.6.1995 1 p

Valkoposkihanhi

23.5.1995 250(4a) nNW Musti
12.10.1995 114(2a) SW

Sepelhanhi

3.6.1995 a48 p

Ruostesorsa

15.7.1994 a11 p klo 15.10–19.30, jolloin a9 nousi S
15.–22.7.1994 2 p
28.7.1994 1 p klo 7.10–8.30

Ristisorsa

31.8.–6.9.1994 1 juv p
23.–27.5.1995 1 ♀ p

Allihaahka

7.–19.6.1994 1 ad ♂ p Musti

Uivelo

23.–25. ja 14.6.1995 1 ♂ p; koiras oli ilmeisesti pariutunut telkkänaaraan kanssa

Haarahaikka

6.7.1994 1 ad nS

Merikotka

15.9.1994 1 subad p/SW Musti+Raasio
12.9.1995 1 subad SSE

Leveäpyrstökihi

23.5.1995 1 NNE klo 13.30

Kihu-laji

31.8.1994 noin 4 SW

Selkälökki

18.7.1995 1 (3kv) S; harvoin Suomessa nähtävään ikäluokkaan

Räyskä

1.8.1994 1 ad p Musti

Lapintiira

25.5.–30.7.1994 2 ad p pesivät (ks. teksti)
25.5.–9.8.1995 1 ad p; mahdollinen risteymäpesintä kalatiiran kanssa (ks. Lindholm 1996)

Huuhkaja

14.8.1995 1 p, 19.–20.8. 1 Ä

Taigauunilintu

16.9.1994 1 p noin klo 14

Pähkinähakki

1.8.–12.10.1995 yhteensä 485 m+p

Migration of waders at Raasio and Musti in 1994–95

Observation and ringing of migrating waders were continued with established routines. The activities were concentrated to the autumn migration periods of waders. Year 1994 and 1995 consisted of 117 and 118 observation days, respectively. The catching of stayers was conducted with 12–15 walk-in-traps over 67 days during 1994 and over 74 days during 1995.

During the spring migration period in 1994 the passage of waders was quite invisible and only a few observations are worth of mention: on 14th May one Black-tailed Godwit, on 28th May a flock of 17 Broad-billed Sandpipers at Raasio and on 4th June 11 Red Knots and on the next day 29 Grey Plovers at Musti.

In July adult Wood Sandpipers, Little Stints (maximum 20–21 ind. during the second half of the month) and Dunlins (max. 147 migrants on 20th July) were few in numbers. The most amazing phenomenon during July in Finland was the massive westward invasion of Ruddy Shelducks. A flock of 11 Ruddies landed at Raasio on 15th July (two birds stayed until 22nd July) and a single bird was seen also on 28th July. In August the numbers of many waders were quite normal and no massive migrations were recorded. Ruffs showed up in larger numbers than usual (daily 13–43 ind.). The symbol species amongst Raasio waders during August, the Little Stint, was found only in small numbers (max. 35 juveniles on 26th August). The scarcity of young birds of waders breeding in tundra regions was also conspicuous during August and September. In some areas of Russian arctic (for example on the Yamal and Taimyr) the decline of lemming numbers led to an intensified predation on wader chicks and thus to lowered breeding success of waders.

Snowfalls and foggy weathers in the middle of May and during the second half of May in 1995 halted the wader passage. For example on 23rd May 39 Temminck's Stints, 60 Dunlins, 18 Grey Plovers and a single Turnstone with 250 migrating Barnacle Geese, very rare Shelduck and Pomarine Skua were observed. Little Stints, rarities during spring migration, were seen in abnormally high numbers (max. 16 ind. on 1st June). Marsh Sandpiper was recorded twice, a single bird on 1st June and three birds on 10th June.

The autumn passage of adult Stints culminated in the middle of July (Temminck's daily numbers 10–15 ind. in several days and Little Stints had their maximum on 15th July with 22 ind.). There was a migration peak of adult Dunlins (158 ind.) and Curlew Sandpipers (only 8 ind.) on 22nd July. Sanderlings

were seen only three times from 24th July to 19th August. The migration of *Tringa*-species and Ruff stayed at modest level during the whole July. The migration continued at the same level in August and, for example, juvenile Wood Sandpipers had their busiest day on 7th August with only 35 individuals. In contrast Lapwings and Ringed Plovers occurred in good numbers. The total number of migrating Ringed Plovers during the second half of August was 256 individuals. The mass invasion of eastern Nutcrackers during August was impressive with 485 individuals (max. on 13th August with 333 migrants) seen flying westwards at Raasio. In September the weather conditions were favourable and the disappearance of many waders was delayed. All in all 10 Jack Snipes were caught by night trappings in the middle of September.

One pair of Arctic Terns continued its breeding successfully in 1994 at Raasio. Next summer only a male arrived to Raasio and surprisingly courtship flight and possible hybridization with Common Tern female was observed.

Altogether 2126 birds including 1090 waders (plus 396 wader retraps) were ringed in 1994 and respectively 1748 birds including only 813 waders (plus 315 retraps) were marked in 1995 at Raasio. Eight waders with foreign rings were controlled in 1994–95. The most ringed waderspecies were Wood Sandpiper, Dunlin, Little Stint and Ruff. The ringing numbers of Pied Wagtail, Yellow Wagtail and Teal were quite considerable.

Table 1. Number of observation days half-monthly in 1994 and 1995 at Raasio.

Table 2. Total numbers of waders observed during the spring and autumn migration periods in 1994 and 1995 and the average totals during autumn migration periods in 1984–93 at Raasio.

Table 3. First and last observation date (" = adults, ' = juveniles) and the highest daily numbers during the autumn migration period in 1994.

Table 4. First and last observation date (" = adults, ' = juveniles) and the highest daily numbers during the autumn migration period in 1995.

Table 5. Numbers of breeding pairs of waders, gulls and terns in 1994 and 1995 at Raasio.

Table 6. Ringing totals for spring and autumn migration periods in 1994 and 1995 and the ringing grand total in 1987–95 at Raasio. In parentheses the numbers of re-trapped birds.

Table 7. Observations of local rarities (without waders) in 1994 and 1995 at Raasio.

Elis Rissanen
& Anne-Mari Rärkkäinen

© Kalle Ruokolainen

Vuosien 1994 ja 1995

Kevätmuutto

Pohjois-Savossa

Monta kevättä on kulunut. Kevätmuuttokatsauksia ei vain ole kuulunut eikä näkynyt. Tämä katsaus on pyrkimys kohti nykyaikaa ja se sisältää kevät 1994 ja 1995, joiden vaarana oli kohta joutua tietokone-tekniikan uhriksi. Lähes reaaliajassa päivittyvä kuuluvan kevään saapumistaulukko yhdistyksen kotisivulla olisi kohta pyyhkäissyt nämä runsasmuistiset kevät unohdusten arkkun.

Keväiden sää

Vuoden 1994 maaliskuun kylmä alku muuttui kuun puoliväliä lähestyttäessä suojasääksi. Kuun lopulla oli taas kylmiä öitä ja maaliskuu päättyi 20 asteen pakasiin. Lumipeite vahvistui kuun lopulle saakka, jolloin hangen vahvuus oli alueen länsiosissa 70–80 cm ja itäosissa 80–110 cm.

Huhtikuun alku toi kevään tullessaan. Kuukausi oli kokonaisuudessaan pari astetta normaalia lämpimämpi. Sää oli tavallista pilvisempää, joten erityisesti yöt olivat leutoja, mistä johtuen monien kevätmuuttajien tulo eteni ripeästi. Yöpakkasia oli lähinnä vain 10.–15.4. Huhtikuun viimeinen viikko oli lämmin ja vuorokauden keskilämpötilat kohosivat tilapäisesti yli +10 asteen. Runsaiden vesisateiden myötä lumet hupenivat silmissä ja alavat pellot alkoivat muuttua tulvalammikoiksi. Lumipeite hävisi normaaliin aikaan 25. päivän tienoilla, Ylä-Savosta vapun jälkeen.

Toukokuu oli pari astetta normaalia kylmempi; varsinkin loppupuoli oli kolea. Perinteisen viluisen vapun jälkeen sää lämpeni ja toukokuun lämpöhuipusta nautittiin jo 8.–10.5., jolloin Rissalan lentoasemalla mitattiin jopa +23 asteen lämpötiloja. Pienempien järvien jäät lähtivät kuun alussa ja lämpöhuipun myötä hävisivät lumet metsistäkin. Tuuli pyörähti pohjoiseen 11.–12.5., ja tästä alkoi kuun lopulle saakka jatkunut kolea sääjakso, jolloin päivälämpötilat jäivät yleensä alle +10 asteen ja pakkasta oli useina öinä. Alkukuun sateettomuus muuttui loppukuun märkyydeksi, ja osa näistä sateista tuli paikoin lumenä.

Vuoden 1995 maaliskuu oli vielä kunnan talvikuukausi – pakkahelejä piisasi ja hanget pysyivät keskimääräistä syvempinä. Maalishuhtikuun taitteessa oli pari kevättä ounastellutta päivää. Huhtikuun ensimmäisellä viikolla lumen syvyys oli Kuopion ympäristössä vielä 40–50 cm ja yöpakkaset loivat loistavat hankiaiskelit. Huhtikuun puoliväliä lähestyttäessä laajoillakin peltoaukeilla oli vasta vähäisiä päiviä, vaikka auringon lämmittämät metsien reunat tarjosivat muuttajille jo laajempiakin sulapaikkoja. Kuukauden puolivälissä päivälämpötilat pomppasivat jo +10

°C:een tuntumaan ja vesisateiden kyyditseminen pälvät laajenivat nopeasti. Alavilla pelloilla sulamisvedet alkoivat kerääntyä tulvalampareiksi ja matalat lintujärvet alkoivat sulaa. Kuukauden jälkimmäinen puolisko oli lämpötiloiltaan normaali. Huhtikuun viimeisinä päivinä iskenyt lyhyt takatalvi kietoi maisemat muutaman sentin lumi-vaippaan. Toukokuun alussa lumia löytyi enää metsistä ja pohjoisrinteilta, vaikka kuukauden alkupuolisko oli keskimääräistä koleampi. Niinpä kuukauden puolivälissä isot järvet olivat edelleen jäässä, metsät ja pohjoisrinteet lumilaikujen täplittämiä eikä puiden hiirenkorvista ollut tietoaakaan. Äitienpäivän (14.5.) lumimyräkan seurauksena maat ja mannut peittyivät talviseen lumivaippaan ja pohjoistuulisen takatalven ote säilyi usean päivän ajan. Parin sumuisen ja sadetihkuisen päivän jälkeen sää muuttui 25.5. kesäisen lämpimäksi. Kuukauden lopulla räiskyi ukkonen ja muutamina päivinä lämpötilat hipoivat jo hellerajaa. Kesäkuun alku oli sadetta ja lämpötiloiltaan normaali.

Katsauksen rakenne

Katsauksen muoto on samanlainen kuin aiempinakin vuosina. Lajinimen jälkeen on suluissa vuosilta 1965–93 havaitut ensimmäinen, keskimäinen ja viimeinen saapumisaika, sekä niiden vuosien määrä, joilta saapumishavaintoja on käytettävissä. Jokaisen lajin kohdalla on vahvennettu ensimmäinen havaintopäivä. Jos laji on ensimmäisen kerran havaittu vähintään neljässä paikassa, ei havaintoja ole eritelty. Mikäli havainnoijia ollut enemmän kuin neljä, heitä ei ole erikseen lueteltu. Isojen lintujen ja yleisimpien päiväpetojen muuttajamäärät on laskettu yhteen viiden vuorokauden jaksoilta ja ne on kuvattu diagrammeina. Diagrammit on tehty lajeista, joista havaintoja on ollut käytössä riittävästi. Pienellä yksilömäärällä ei kuvaajaa kannata tehdä.

Havainnot lajeittain

Tästä osiosta puuttuvien kevätmuuttajien osalta on Ukkonen (1996) julkaissut tarkkoja tietoja faunistisessa katsauksessa, joten niiden esiintymistä ei ole enää toistettu. Vuoden 1994 osalta on mainittu vain ensimmäisen havainnon päivämäärä (taulukko 1.). Vuoden 1995 tietoja harvalukuisista lajeis-

ta ei ole käsitelty ollenkaan, vaan ne julkaistaan faunistisessa katsauksessa.

Vesilinnut

Kuikka *Gavia arctica* (15.4.–5.5.–13.5./27). 94: Ensimmäiset odotetusti Varkaudesta: 26.4. 1 p ja 28.4. isohko kerääntymä 42 p Vrk Siitinselkä (OHu). Jälkimmäisenä päivänä, 28.4. myös 2 p Kuo/Sii Jännevirta (PLi, MU).

95: Ensimmäiset tulivat vappuna: 1.5. 1 p Vrk Siitinselkä (monet) ja 2 p Kuo Sotkanniemi (monet). Seuraavana päivänä, 2.5. 1 p Kuo Jännevirta (VU) ja 2 p Rau Tyyrinvirta sekä 1 p Rau Nokisenkoski (HHö, JKä). Kohtuullinen kerääntymä 7.5. 34 p Rau Tyyrinvirta (HHö, MPH). Pientä arktikaa havaittiin 23.5., kun Sii Mustissa muutti 38 *Gavia sp.*:tä (HHö, MPH).

Silkkiuikku *Podiceps cristatus* (8.4.–22.4.–30.4./29). 94: 17.4. useilla paikoilla: 2 p Vrk Siitinselkä (OHu, TI), 1 p Iis Iikka (US) ja 1 p Kuo Puutossalmi (TF, VU). Seuraavat 22.4. 2 p Rau Kattilavirta (HHa, MPH, HHö, KSa). Suurin kerääntymä 28.4. 55 p Kuo/Sii Jännevirta (MU).

95: Pisti edellisvuodesta päivällä aiemmaksi: 16.4. 6 p Vrk Siitinselkä (monet) ja 1 p Rau Säynätsalmi (TJa). Seuraavat 17.4. 1 p Kuo/Sii Jännevirta (ER) ja 1 p Rau Tyyrinvirta (TF, VU). Mukavankokoinen kerääntymä 9.5. 83 p Kuo Puutossalmi (HHö, MPH, KSa).

Härkälintu *P. griseogen* (25.4.–10.5.–18.5./17). 94: Ensimmäiset aikaisin: 28.4. 1 Å Vrk Ruokojärvi (OHu) ja 1.5. 3 p Rau Säynätsalmi (TJa).

95: Saapui normaalisti: 7.5. 2 p Rau Rastunsuo (MPH, HHö, TJa).

Mustakurkku-uikku *P. auritus* (26.4.–8.5.–15.5./24). 94: Vähän havaintoja, seuraavassa kaikki: 28.4.–1.5. 1 p Rau Rastunsuo (KSi), 28.4. 3 p Vrk Ruokojärvi (OHu), 3.5. 2 p Maa Lapinjärvi (monet) ja 2 p Kuo Keskimäinen (TF, VU).

95: Kuten edellisena vuonna: 2.5. 2 p Rau Tyyrinvirta (HHö, JKä), 6.5. 1 p Maa Lapinjärvet (HHö, MPH, KSa), 7.5. 2 p Maa Kinnulanlahti (ER, HRö) ja 1 p Rau Rastunsuo (TJa, HHö, MPH, KSi) sekä 9.5. 2 p Lap Juurikkajärvi (ER), 16.5. 2 p Maa Lapinjärvi (HHö, MPH) ja 23.5. 1 p Sii Raasio (HHö, MPH, KSa).

Havainnoijat ja havainnointiaktiivisuus

Katsauksessa on mukana seuraavien henkilöiden havaintoja: Pentti Alaja, A. Argillander, Erkki Björk, Timo Filippoff, Heidi Hannula, Mika-Petri Harju, Aimo Hartikainen, Pertti Hartikainen, Katri Helppi, Patrick Hublin, Jukka Hujala, Osmo Huupponen, Terho Hämäläinen, Harri Hölttä, Timo Immonen, Tuomo Jalkanen, Silveri Jusila, Jukka Kauppinen, Jaakko Ketunen, Jarkko Koskela, Heikki Kotilainen, Anne-Mari Kärkkäinen, Hannu Kärkkäinen, Jari Kärkkäinen, Harry Lehto, Henry Lehto, Paavo Liimatta, Antero Lindholm, Martti Linkola, Raimo Malmivuori, Seppo Mikkonen, Allan Nyyssönen, Marko Pakarinen, Jari Poikolainen, Jyrki Pynnönen, Eelis Rissanen, Juhani Rissanen, Pentti Runko, Kalevi Rutonen, Kalle Ruokolainen, Helena Rönkä, Risto Rönkä, Kari Saukkonen, Kauko Sikström, Hannu Siikavirta, Uolevi Skären, Jorma Tuomainen, Markku Ukkonen, Visa Uusi-paikka, Esko Vesanen, Olli Vesikko (OV), Anna-Liisa Voutilainen, Juha Väättäinen, Juhani Väättäinen, Veli-Matti Väänänen ja Asko Yli-Kauppi-la.

Nimilyhenteinä on käytetty vakioilyhenteitä. Henkilöt, joiden nimet on kursivoitu, eivät ole yhdistyksen jäseniä. Muutamien henkilöiden havaintoja on kerätty Maaningan lintujärvien, Rautalammin Tyyrinvirran, Riistaveden lintujärvien ja Varkauden Lehtoniemen havaintovihkoista.

Havainnointiaktiivisuuden tai havaintojen palautusaktiivisuuden suhteen vuodet eivät olleet veljiä keskenään. Kevät 1994 oli palautettujen havaintojen perusteella yksi kaikkien aikojen parhaiten havainnoituja. Keväällä 1995 palattiin taas arkeen – ja liian paljon tietoja jäi havainnointiin. Ilmeisesti edellisvuoden paperityö oli puuduttanut ja havaintoja ei viitsitty palautella. Ylä-Savon osalta voisi saada paljon parannusta aikaan. Mikäpä aktivoisi yläsavolaisia harrastamaan lintuja ja palauttamaan havaintonsa?

Käytetyt lyhenteet

♂ = koiras

♀ = naaras

p = paikallinen tai lepäilevä

m = muuttava

kiert = kiertelevä

Å = laulava tai soinniaantelevä

ä = muuten ääntelevä, äänihavainto

yks. = yksilö, yksilöä

a = parvi

a5 = viiden parvi

5a = viisi parvea

100(5a) m = yhteensä sata muuttajaa

viidessä parvessa

us = useita

H. Hemmo/ER = Maallikko/Havainnon varmistaja

Taulukko 1. Joidenkin faunistisessa katsauksessa käsiteltyjen lajien ensimmäisiä havaintopäiviä Pohjois-Savossa vuonna 1994.

kaakkuri	23.4.
merimetso	21.4.
kaulushaikara	5.5.
harmaa- haikara	24.4.
valkoposkianhi	15.5.
tundranhi	22.4.
lapasotka	10.5.
luhtakana	22.4.
luhtahuitti	23.6.
ruisräikkä	13.6.
meriharakka	28.4.
tylli	8.5.
tundrakurmitsa	21.5.
pikkusirri	24.5.
lapinsirri	11.5.
suosirri	4.5.
jänkäsirriäinen	22.5.
jänkäkurppa	26.4.
punakuiri	13.5.
punajalkaviklo	24.4.
karikukko	13.5.
vesipääsky	23.5.
merilokki	1.4.
uuttukyyhky	11.4.
harjalintu	26.4.
viitasirkkalintu	8.6.
luhtakerttunen	29.5.
rytikerttunen	28.5.
kultarinta	5.6.
mustapääkerttu	8.5.
idänuunilintu	7.6.
kuhankeitäjä	30.5.

Laulujoutsen *Cygnus cygnus* (24.2.–5.4.–24.4./26). 94: Ensimmäinen: 19.–20.3. 1 ad p Lep Sorsakoski (monet). Isoja kerääntymä tai muutonhuippuja ei ilmoitettu. Kokonaismäärä 452 yks., joka on viime vuosien luokkaa. Suurimmat päivittäiset yksilömäärät kertyivät jaksolta 21.–25.4. (kuva 1.). Toukokuun lopulta on havaintoja pesivistä ja pesimättömistä kiertelijöistä.

95: Aikaisimmat: 12.3. 6 m Jua Pisankoski (JuV) ja 27.3. 2 m Rau Rastunsuo (TJa). Myöskään tältä keväältä ei ilmoitettu huippuja tai kerääntymä. Kokonaismääräkin oli ainoastaan 246 yksilöä. Vaatimaton huippu ajoittui samalle jaksolle kuin edellisenä keväänä.

Metsähanhi *Anser fabalis* (7.4.–18.4.–30.4./28). 94: Varhaisimmat aikaisin: 9.4. 5 kiert Vrk Ruokojärvi (HJa, JKe, JaK, HKo) ja 10.4. 6 m Vrk Tyyskä (HJa, JKe, JaK) sekä 10.4. 3 p Maa Lapinjärvi (maallikko). Muutonhuippu keskittyi selvästi jaksolle 21.–25.4. Par-

haan päivän 24.4. osuus 346 yksilöä. Kokonaismäärä peräti 1352 yksilöä! Viimeiset nähtiin 12.5. 2 m Maa/Sii Keskimäinen (AHa, JaK, MU). Tunnistamattomia A/B-hanhia ilmoitettiin 131 yksilöä.

95: Ensimmäinen 14.4. 1 m Maa Lapinjärvi (JJa, MU). Seuraavat vasta 20.4. 24 m Kuo Keskimäinen (VU). Muutonhuippu osui jaksolle 1.–5.5. ja 2.5. havaittiin 125 yks. Kokonaismäärä oli vain neljäsosa edellisvuodesta (384 yks.), mistä ei kovin pitkälle meneviä päätelmiä kannata kuitenkaan tehdä. Viimeiset plokattiin 16.5. 2 p Maa Lapinjärvi (MPH, HHö). A/B-hanhia nähtiin 445 yksilöä – ilmeistä arktikaa kuvastivat mm. 23.5. 370(2a) m Rau/Suo (TJa).

Sinisorsa *Anas platyrhynchos* (19.3.–5.4.–21.4./24). 94: Muuton alun toteaminen on useimpina vuosina hankalaa. Ensimmäiset: 13.3. 3 ♂ p Rau Tyyrinvirta talvehtivien lisäksi (TJa, KSi), 1.4. 4 ♂ p Kuo Sorsasalo (JJa) ja 1 ♂ p Rau Nokisenkoski (TJa). Suurimmat kasautumat: 23.4. 210 p Rau Rastunsuo (KSi) ja vähintään 200 p Maa Lapinjärvi (PLi).

95: Ensimmäisiä saapujia: 12.4. 1 p Kuo Kallansillat (IMa), 13.4. 1 ♂ p Lep Kivikoski (HRö). Pienekö huippu 22.4. 80 p Maa Pieni Lapinjärvi (MU).

Jouhisorsa *A. acuta* (25.3.–23.4.–7.5./29). 94: Aikaisimmat: 10.4. 1 ♂ p Maa Lapinjärvi (monet) ja 17.4. 1 ♂ p Vrk Siitinselkä (OHu, TI). Huippu 24.4. 40 p + 25 kiert Maa Lapinjärvi ja 30 p Maa Vesajoki (monet).

95: 14.4. 1 ♂ p Rau Säynät-salmi (TJa), 16.4. 1 ♂ p Kuo Jännevirta (VU, TF, JTu). "Huippu" 1.5. 8 p Maa/Sii Keskimäinen ja 20 p Maa Lapinjärvet (MU).

Haapana *A. penelope* (13.4.–26.4.–7.5./29). 94: 17.4. 1 ♂ p Vrk Siitinselkä (OHu) ja 22.4. 1 ♂ p Vrk Lehtoniemi (ANY) sekä 1 ♂ p Rau Rastunsuo (monet). Huippu 3.5. 150 p Maa/Sii Keskimäinen ja 170 p Maa Lapinjärvet–Vesajoki.

95: 17.4. 1 ♂ p Kuo Kallansillat (monet), 20.4. 1 ♂ p Kuo Kallansillat (VU) ja 8 p Kuo Keskimäinen (VU, JTu, JJa). Huiput 9.5. 90 p Kuo Pöksänlampi (HHö, MPH, KSa) sekä 16.5. 100 p Kei Ylimmäinen Lahnasjärvi (KRu, JTu).

Tavi *A. crecca* (11.4.–19.4.–1.5./29). 94: Paransi niukasti saapumisenäytystään: 10.4. 1 ä m Kuo Var-

tiala (HKO, MPa, ER), 13.4. 2 ♂ p Jua Pisankoski (JuV). Huippuna 25.4. 600 p Rau Rastunsuo (KSi).

95: Keskimääräistä aikaisemmin: 16.4. 2 ♂ p Kuo Kallansillat (TF, VU), 17.4. 1 ♂ p Nil Vuotjärvi (JuV) ja 1 ♂ p Lep Länsi-Saamainen (HRö). Ei mainittavia kerääntymä.

Heinätavi *A. querquedula* (14.4.–30.4.–18.5./27). 94: saapui reilusti huhtikuun puolella: 24.4. 1 ♂ p Maa Lapinjärvi (monet) ja 1 ♂ p Kuo Keskimäinen (TF, HJa, VU) sekä 25.4. 2 ♂ p Maa Lapinjärvi (PRu).

95: Yllättävän aikaisin: 23.4. 1 ♂ p Kuo Riistavesi Keskimäinen (monet), 1.5. 1 ♂ p Maa Pieni Lapinjärvi (MU).

Lapasorsa *A. clypeata* (14.4.–27.4.–10.5./28). 94: Ensimmäiset jo 17.–21.4. 2 ♂ p Maa Lapinjärvi (JHu, PRu).

95: Varhaisimmat: 22.4. 3 ♂ p Maa Pieni Lapinjärvi (MU), 27.4. 1 ♂ p Kuo Keskimäinen (VU). Normaali huippu 16.–17.5. 15 p Maa Lapinjärvet (MPH, HHö, KSa).

Tukkasotka *Aythya fuligula* (4.4.–26.4.–10.5./28). 94: Hiukan keskimääräistä aiemmin: 22.4. 1 ♂ p Iis Nerohvirta (US), 23.4. 5 ♂ p Vrk Siitinselkä (OHu). Tavanomainen kerääntymä 7.5. n. 45 p Maa Lapinjärvi (MU).

95: Aikaisimmat: 16.4. 3 ♂ p Vrk Siitinselkä (monet), 21.4. 3 ♂ p Kuo Kallansillat (VU). Eniten 14.5. 65 p Pieni Lapinjärvi (MU).

Punasotka *A. ferina* (13.4.–26.4.–8.5./29). 94: Ensimmäisiä: 17.4. 1 ♂ p Vrk Ruokojärvi (OHu) ja 1 ♂ p Lap (US) sekä 22.4. 2 ♂ p Maa Lapinjärvi (PRu) sekä 1 ♂ p Rau Kattilavirta (HJa, MPH, HHö, KSa). Pieni kerääntymä: 27.4. 13 ♂ p Lap Linnansalmi (HHö).

95: 21.4. 1 ♂ p Kuo Jännevirta (VU), 22.4. 10 p Maa Pieni Lapinjärvi (MU).

Telkkä *Bucephala clangula* (6.2.–6.4.–22.4./28). 94: 17.3. 1 ♂ p Vrk Siitinselkä (OHu, HRö) ja 19.3. 1 ♂ p Vrk Huruslahti (AHa, JaK, HKo, VU), 1.4. 5 ♂ p Vrk Pitkälänniemi (monet) ja 1 ♂ p Lep Konnus (HRö). Huippu 22.4. n. 100 p Rau Kattilavirta–Tyyrinvirta (HJa, MPH, HHö, KSa).

95: 7.3. 1 m Jua Pisankoski

(JuV), 25.3. 2 kiert Kuo Kelloniemi (EB). Huiput: 17.4. 120 p Rau Tyyrinvirta (VU, TF) ja 2.5. 150 p Rau Tyyrinvirta + 50 p Rau Nokisenkoski–Vaajasalmi (HHö, JKä).

Alli *Clangula hyemalis* (24.4.–11.5.–23.5./21). 94: Kaikki havainnot: 21.4. 1 ♂ p Vrk Siitinselkä (OHu), 8.5. n. 10 p Kuo Kelloiselkä (HHö, JVä), 21.5. 50 m Maa Lapinjärvi (VMV), 22.–29.5. 1 ♂ p Sii Raasio (monet).

95: Kaikki havainnot: 5.5. a4 ♂ p Vrk Lehtoniemi (HHö, MPH), 6.5. a2 ♂ p Iis Nerohvirta (HHö, MPH, KSa) ja 2 ♂ p Jua Akonvesi (TF) sekä 5.–6.5. 10 p Kuo Karhonsaari (J. Hakola), 22.–23.5. 55 kiert Sii Iso-Jälä (HHö, JKe, KSa) ja 23.5. a9 p + us. ä Kuo Vaajasalo (HHö, MPH).

Mustalintu *Melanitta nigra* (18.4.–5.5.–22.5./18). 94: Kaikki havainnot: 30.4. 1 ♂ p Kuo/Sii Jännevirta (TF, VU), 4.5. us ä yöllä Rau Rastunsuo (KSi), 8.5. n. 40 p Kuo Kelloiselkä (HHö, JVä) ja 10.6. 1 ♂ p Sii Iso-Jälä (MU, JJa, JPy).

95: Ensimmäiset 2.5. 1 ♂ p Rau Tyyrinvirta (HHö, JKä) ja 3.5. 4 ♂ p Jua Pisankoski (JuV), viimeiset 23.5. ääntä Kuo Vaajasalo Ollinselkä (HHö, MPH) ja 10.6. 35 m Kuo Puutosalmi (EB, ER), joka myös suurin yhteismäärä. Kokonaismäärä pienekö 70 yks.

Tukkakoskelo *Mergus serrator* (17.4.–1.5.–16.5./23) 94: 15.–16.4. 1 ♂ p Vrk Siitinselkä (KHe, OHu, HKo, ER) ja 27.4. 1 ♂ p Vrk Siitinselkä (OHu).

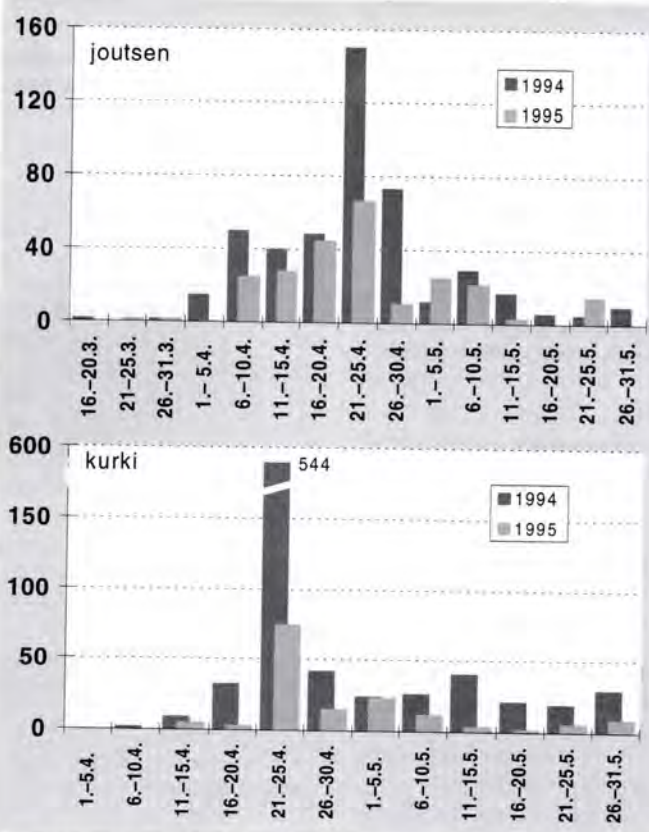
95: 2.5. 2 ♂ p Rau Tyyrinvirta (HHö, JKä), 4.5. 2 ♂ p Kuo Haapaniemi (HHö, MPH).

Isokoskelo *M. merganser* (6.2.–1.4.–26.4./23). 94: 12.–13.3. 1 ♂ p Vrk Siitinselkä (OHu, ER) ja 13.3. 1 ♂ p talvehtivien lisäksi Rau Tyyrinvirta (TJa, KSi).

95: 22.3. 2 ♂ p Kuo Puutosalmi (VU, TF), 29.3. 2 p Vrk Siitinselkä (HRö).

Uivello *M. albellus* (13.4.–28.4.–10.5./26). 94: 21.4. 1 ♂ p Kuo Kallansillat (HJa), 24.4. eri puolilla 9 yks. (Kuo, Maa, Sii). Kevään aikana havaittiin 67 yks. Suurimmat yhteismäärät 28.4. 6 ♂ p Vrk Ruokojärvi (OHu) ja 30.4. 5 ♂ p Kuo Viianvesi (TF, VU). Viimeiset 12.5. 1 p Maa Patajärvi (VMV) ja vielä 29.5. 2 p Sii Raasio (KSa).

95: Ensimmäiset 16.4. 1 ♂ p Vrk Ruokojärvi (monet) sekä 17.4.

Kuva 1. Joutsen- ja kurkimuuton ajoittuminen vuosina 1994 ja 1995 Pohjois-Savossa (yksilöä).

2♂♂♀♀ p Nil Vuotjärvi (JuV) ja 2♂♂3♀♀ p Rau Tyyrinvirta (VU, TF). Viimeiset 22.-23.5. 1♂ p Sii Raasio (monet) ja 27.5. 1♀ p Sii Iso-Jälä (MU). Kokonaismäärä oli 63 yksilöä – edellisvuoden luokkaa. Suurkerääntymiä ei ollut.

Petolinnut

Lajilleen määrittämättömät petolinnut. 94: *Buteo* sp:tä havaittiin 190 yksilöä, joka oli selvästi normaalia enemmän. Yksilömäärän päivittäinen vaihtelu noudattelee hiirihaukka- ja piekanamäärien vaihtelua. Muiden tunnistamattomien petojen yksilömäärät olivat: pedot 13, isot pedot 6, pienet pedot 1, *Circus* sp. 3, *Accipiter* sp. 5, *Falco* sp. 4 ja pieni *Falco* 4.

95: *Buteo* sp:t vain 39 yksilöä, isot pedot 4, pienet pedot 2, *Circus* sp. 3, *Accipiter* sp. 5 ja *Falco* sp. 2.

Hiirihaukka *Buteo buteo* (24.3.–12.4.–29.4./29). 94: 5.4. 2 m Sii Ahmo (MU), 8.4. 1 m Veh Repokangas (JaK, VU). 5.4. havaittiin myös kaksi *Buteo* sp:tä – 1 m Pie Laidinsuo (AY) ja 1 m Vrk Siitinselkä (TI). Kevään aikana havaittiin 151 yks. Eniten 23.4. 48 yks.

95: 1.4. 1 m Sii Ahmo (MU) ja 8.4. 2 m Rau Rastunsuo (TF, HHö, VU). Havaintoja yhteensä 60 yksilöstä.

Piekana *B. lagopus* (31.3.–15.4.–29.4./29). 94: 11.4. 1 m Sii Jälä (HHa, JaK, HKo, MPa) ja 1 m Kuo Päiväranta (EB) sekä 12.4. 1 m NW Vjä Sopenjärvi (HHö). Kokonaismäärä 433 yks. Eniten: 23.4. 83 m Sii Ahmo (KRu, MU) ja 42 m Nil Kaakonvuori (ER, JRi). Viimeiset 1.5. 1 m Sii Kasurila (MU) ja 3.5. 1 m Lap Haminamäki (HHö).

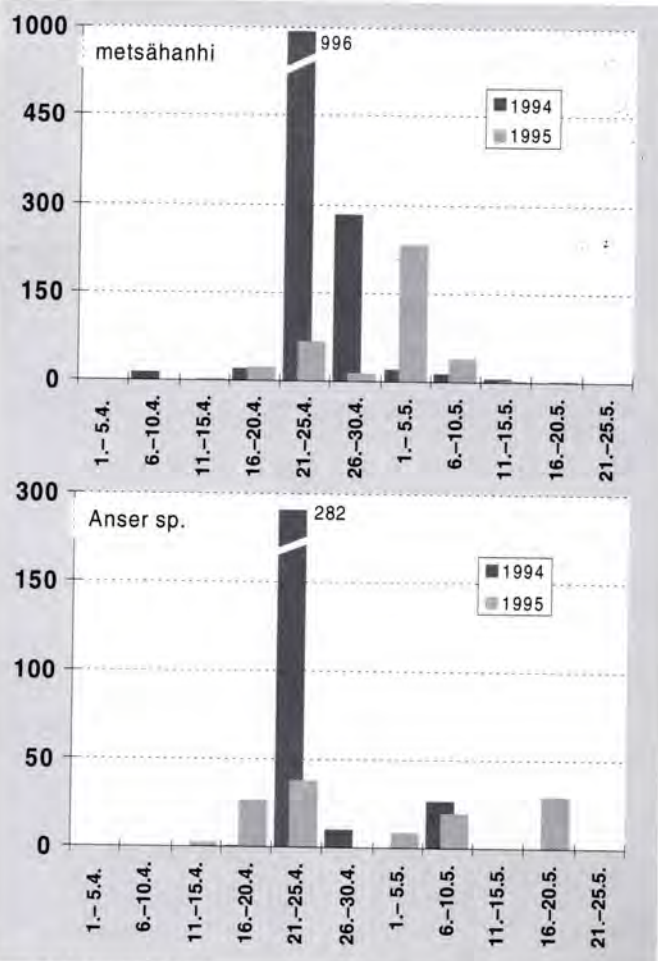
95: 14.4. 1 m Sii Ahmo (MU), 15.4. eri puolilla 18 m. Eniten 22.4. 55 m Rau Rastunsuo (VU). Viimeinen 5.5. 1 p Sii Aappola (MU). Kevään yksilömäärä 170.

Mehiläishaukka *Pernis apivorus* (3.5.–15.5.–25.5./18). 94: Kaikki: 15.5. 1 m Rau Rastunsuo (KS), 3.6. 1 kiert Sii Kolmisoppi (MU) ja 9.6. 1 kiert Lep Tyttiänsaari (HHa).

95: 25.5. 1 p Sii Raasio (OHu, ALi, SMi).

Kanahaukka *Accipiter gentilis*. 94: 5.4. 1 m NW Vjä Sopenjärvi (HHö). Muuttavien ja paikallisten erotelu vaikeaa, molemmilta vuosilta havaintoja ilmoitettiin varsinkin huhtikuulta.

Varpushaukka *A. nisus*. 94: Samoin kuin kanahaukan kohdalla kaikki havainnot eivät koske välttämättä muuttajia. 4.–7.3. 1♂ p Rau Etelä-Saikari (TJa), 5.4. 1 NE Lap Haminamäki (HHö) ja 1 m Nil Ran-

Kuva 2. Metsähanhi- ja Anser-muuton ajoittuminen vuosina 1994 ja 1995 Pohjois-Savossa (yksilöä).

ta-Sänkimäki (JRi). Kokonaismääräksi kertyi peräti 213 yks. Enimmillään 24.4. 21 yksilöä.

95: 30.3. 1 p Jua Pisankoski (JuV) ja 8.4. 1 kiert Sii Ahmo (MU). Huippu 22.4. 12 m Maa Pysymäki (monet). Kevään yhteismäärä 96 yksilöä.

Kalasääski *Pandion haliaetus* (12.4.–21.4.–27.4./29). 94: 16.4. 2 p Rau Etelä-Konnevesi (JaP), 22.4. 4 p Rau Tyyrinvirta (HHa, MPH, HHö, KSa). Kokonaismäärä 26 yksilöä.

95: 20.4. 1 m Kuo Keskimäinen (VU), 22.4. 2 m Maa Pyssymäki (monet). Kokonaismäärä 20 yksilöä.

Ruskosuohaukka *Circus aeruginosus* (9.4.–29.4.–19.5./21). 94: Uusi saapumisennätys 6.4. 1♀ p Nil Hanhisalmi (JRi), 12.4. 1♂ kiert Vrk Kuvansinjoki (OHu).

95: 22.4. 3 kiert/m Maa Pyssymäki (monet) ja 1♂ m Rau Rastunsuo (TF, VU) sekä 23.4. 1 m + 1 p Kuo Keskimäinen (monet).

Sinisuhaukka *C. cyaneus* (6.4.–16.4.–26.4./28). 94: 10.4. 1♂ p Kuo

Keskimäinen (VU), 10.4. *Circus* sp 1 NE Maa Lapinjärvi (MU), 11.4. 1♂ N Lap Haminamäki (HHö) ja 1♂ m Kuo Neulamäki (HHa, JaK, HKo, MPa). Kevään aikana nähtiin 60 yksilöä.

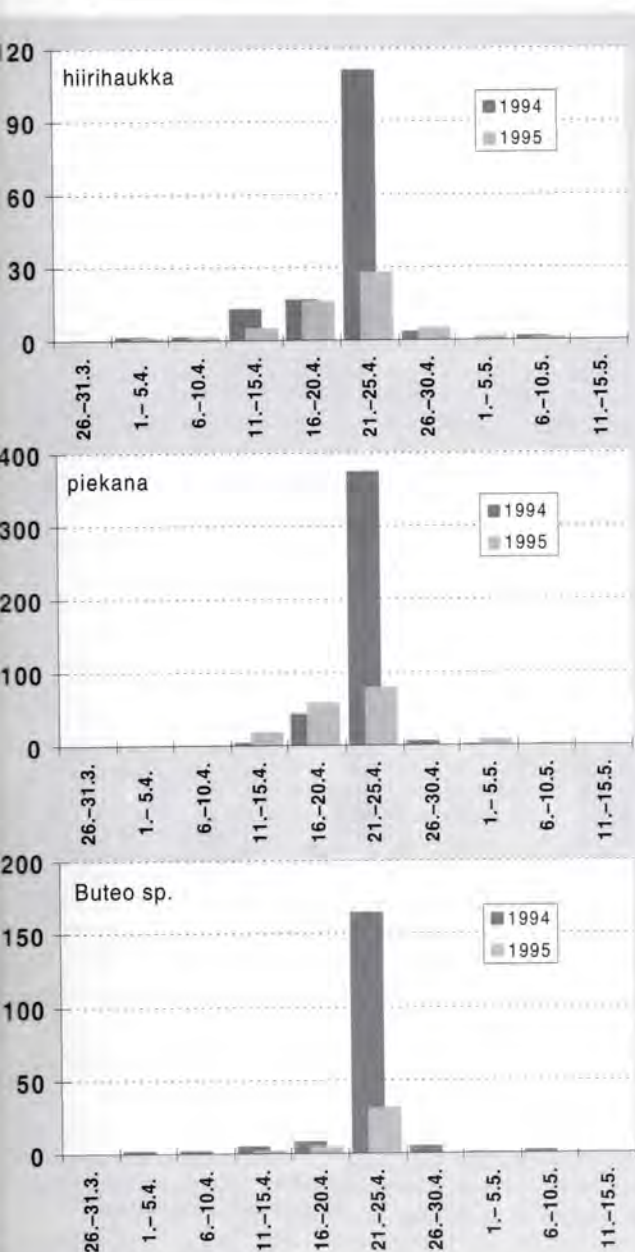
95: 14.4. 1♂ kiert Maa Lapinjärvi (JRi, MU) ja 1 m Kuo/Sii Jännevirta (VU) sekä 16.4. 1 N Sii Ahmo (MU). Kokonaismäärä 31 yksilöä.

Nuolihaukka *Falco subbuteo* (6.4.–5.5.–26.5./26). 94: Kaikki: 12.5. 1 kiert Sii Kasurila (MU), 14.5. 1 kiert Sii Hamula (MU), 28.5. 1 p Lep Tyttiänsaari (HHa), 29.5. 1 yks. Kuo Niuva (AHA).

95: Kaikki: 21.5. 1 p Rau Etelä-Saikari (TJa), 23.5. 1 kiert Sii Musti (MPH, MU) ja 1 kiert Kuo Vaajasalo (HHö) sekä 30.5. 2 p Rau Etelä-Saikari (TJa).

Ampuhaukka *F. columbarius* (14.2.–6.4.–30.4./27). 94: Ensimmäiset: 5.4. 1 m Vjä Sopenjärvi (HHö) ja 10.4. 1♂ p Maa Mustavirta (MU). Ajalla 5.4.–15.5. 30 yks.

95: 9.4. 1 Sii Räisälä (MU) ja 15.4. 1 m Sii Ahmo (MU). Yhteensä 9.4.–6.5. 17 yksilöä.

Kuva 3. Hiihihaukka-, piekana- ja Buteo-muuton ajoittuminen vuosina 1994 ja 1995 Pohjois-Savossa (yksilöä).

Tuulihaukka *F. tinnunculus* (14.3.–1.4.–26.4./28). 94: 1.4. 1 SE Vjä Sopenjärvi (HHö), 9.4. 1 p Rau Rastunsuo (JaP). Kokonaismäärä 56 yksilöä.

95: 8.4. 1 m Rau Rastunsuo (VU) ja 15.4. 1 ♂ N Sii Ahmo (MU). Kokonaismäärä 27 yksilöä.

Rantakanat ja kurki

Kurki *Grus grus* (4.4.–16.4.–22.4./29). 94: 10.4. a2 kiert Nil Eitikka (HHö), 11.4. 1 m Sii Toivala (PLi) ja 1 ä Lep Nääänmaa (ER, HRö). Kokonaismäärä 795 yksilöä! Eniten 24.4. 296 yks. mm. 76(4a) N + 1 SW Maa Lapinjärvi (monet) ja 71(10a) m+p Rau Rastunsuo (KSi). Toukokuun lopun havikset koskevat luppokurkia.

95: 15.4. 2 m Rau Rastunsuo (VU) ja 16.4. 1 N Sii Ahmo (MU) sekä 1 p Kuo Keskimäinen (VU). Eniten 22.4. 53 yks. Kokonaismäärä vaatimaton 155 yksilöä.

Nokikana *Fulica atra* (30.3.–21.4.–18.5./26). 94: 10.4. 1 p Vrk Ruokojärvi (OHu) ja 16.4. 1 p Maa Pieni Lapinjärvi (MU). Huippu 24.4. ja 7.5. 25 p Maa Lapinjärvi (monet).

95: 16.4. 8 p Vrk Siitinselkä ja 6 p Vrk Ruokojärvi (monet). Huippu 22.4. 25 p Maa Pieni Lapinjärvi (MU).

Kahlaajat

Töyhtöhyppä *Vanellus vanellus* (8.3.–30.3.–10.4./29). 94: 1.4. useita kymmeniä eri puolilla (Kuo, Rau,

Sii, Vrk) ja 4.4. 1 p Kiu (AY), 5.4. n. 100 p Rau Rastunsuo (MPH, KSa).

95: 2.4. 1 p Vrk Siitinselkä (HRö), 6.4. 1 p Kuo Kallansillat (IMa, ER). Huippu 14.4. 60 p + 110(7a) NW Maa Pieni Lapinjärvi ja Mustavirta (JRi, MU).

Pikkutylli *C. dubius* (18.4.–28.4.–10.5./25). 94: 23.4. 1 p Kuo Keskimäinen (PLi) ja 1 p Iso Lapinjärvi (PLi) sekä 1 p Sii Ahmo (KRu, MU), 24.4. 1 p Kuo Kelloniemi (EB).

95: 16.4. 1 p Jua Pisankoski (JuV) ja 1 m Kuo Kelloniemi (EB), 17.4. 1 p Nil Vuotjärvi (JuV).

Kapustarinta *Pluvialis apricaria* (4.4.–18.4.–29.4./27). 94: 13.4. 1 p Kuo Keskimäinen (TF, JRi, VU), 16.4. 3 p Vrk Pitkälänniemi (JaK, AHa, JKe, HKo). Huippu 12.5. 150 p Sii Kasurila (MU) ja 12.5. 155 p Vjä Sopenjärvi (HHö). Viimeiset 15.5. 140 p Sii Jälä (MU) ja 17.5. 300 p Maa Lapinjärvi (?).

95: 16.4. 1 p Kuo Keskimäinen (VU), 17.4. 1 p ä Lep Länsi-Saamainen (HRö). Huippuina 7.5. 300 p Kuo Keskimäinen (VU) ja 15.5. a400p Kuo Riistavesi (HHö, JKä). Viimeiset 17.5. 30 p Maa Lapinjärvi (MPH, HHö, KSa).

Taivaanvuohi *Gallinago gallinago* (8.4.–20.4.–29.4./29). 94: 10.4. 1 ä Kuo Keskimäinen (VU), 11.4. 1 p Sii Toivala (HHa, JaK, HKo, MPa) ja 1 p Vrk Lehtoniemi (OHu).

95: 15.4. 1 p Kuo Keskimäinen (TF), 16.4. 3 p Vrk Lehtoniemi (monet). Huippuna 5.5. n. 35 p Vrk Ruokojärvi (HHö, MPH).

Lehtokurppa *Scolopax rusticola* (5.4.–18.4.–29.4./25). 94: 15.4. 2 p Rau Etelä-Saikari (TJa) ja 17.4. 1 p Vrk Lehtoniemi (OHu) sekä 1 p Lep Nikkilänmäki (HRö).

95: 17.4. 1 p Rau Etelä-Saikari (TJa), 20.4. 3 m Kuo Riistavesi (VU).

Kuovi *Numenius arquata* (3.4.–14.4.–24.4./29). 94: 10.4. 1 p Rau Rastunsuo (KSi) ja 13.4. 1 p Kuo Keskimäinen (JRi, JTu, VU). Suurin keräntymä 21.4. n. 100 p Kuo Keskimäinen (PLi).

95: 15.4. 1 p Jua kk (JuV), 16.4. 1 ä Vrk Ruokojärvi (monet), 1 p Kuo Keskimäinen (monet) ja 1 S Sii Ahmon pellot (MU).

Pikkukuovi *N. phaeopus* (19.4.–30.4.–14.5./24). 94: 23.4. 1 m Rau Rastunsuo (KSi), 24.4. 1 kiert Rau

Rastunsuo (Tve), 24.4. 1 p + 1 m Maa Lapinjärvi (monet), 24.4. 1 m Rau Etelä-Saikari (TJa). Kokonaismäärä 30 yks. Huiput 29.4. a6 p Nil Pieksänkoski (ER), 6.5. a5 m Rau Rastunsuo (KSi). Viimeiset: 24.5. 3 m Kuo Huuhanmäki (EB).

95: Kaikki havainnot: 2.5. 1 p Kuo Keskimäinen (VU), 5.5. 1 p Vrk Huruslahti (HHö, MPH), 6.5. 1 m Sii Kasurila + 1 m Sii Ahmon pellot (MU) ja 1 kiert Maa Lapinjärvi + 1 p Iis Nerohvirta (HHö, MPH, KSa), 7.5. 1 m Rau Rastunsuo (HHö, MPH), 7.5. 1 m Maa Lapinjärvi (ER), 8.5. 1 m Rau Etelä-Saikari (TJa), 15.5. 7 p Maa Lapinjärvet (JaK, ER).

Rantasipi *Actitis hypoleucos* (10.4.–29.4.–8.5./25). 94: 26.4. 1 p Vrk Tyyskä (OHu) ja 27.4. 1 p Rau Rastunsuo (KSi).

95: 23.4. 1 p Vrk Lehtoniemi (monet) ja 4.5. ä Vrk Huruslahti (HHö, MPH).

Metsäviklo *Tringa ochropus* (5.4.–20.4.–1.5./29). 94: 12.4. 1 p Jua Vuotjärvi (JuV), 13.4. 1 p Kuo Keskimäinen (HKo, MPa, JRi, VU). Huippu 24.4. 10 p Kuo Keskimäinen (monet).

95: 16.4. 1 m/p Kuo Keskimäinen (VU, TF), 17.4. 1 p Kuo Keskimäinen (AHa, JKe, JaK, HKo).

Liro *T. glareola* (15.4.–30.4.–8.5./27). 94: 23.4. 1 p Rau Rastunsuo (JaP), 26.4. 1 p Rau Rastunsuo (HSi, EVe). Huippuja: 12.–13.5. n. 100 p Maa Lapinjärvi (monet), 15.5. 678(83a) p/m Rau Rastunsuo (KSi) ja 23.5. n. 200 p Maa Patalah-ti (VMV).

95: 2.5. 1 p Rau Rastunsuo (HHö, JKä, KSi), 4.5. 1 p Kuo Pöksänlampi (HHö, JKä). Huippu 14.5. 300 p Vrk Ruokojärvi (ALi), myös 16.5. 170 p Kei Lahnasjärvet (KRu, JTu).

Mustaviklo *T. erythropus* (27.4.–6.5.–11.5./27). 94: 3.5. 2 p Maa Vesajoki (PLi, KSa), 6.5. 1 m Kuo Väinölänniemi (EB), 6.5. 4 p+m Rau Rastunsuo (KSi). Huiput: 9.5. 22 p Lap Linnansalmi (HHö), 15.5. 22(11a) p+m Rau Rastunsuo (KSi). Viimeinen 28.5. 1 p Sii Aappola (ER). Kokonaismäärä n. 150 yks.

95: 4.5. 2 p Kuo Keskimäinen (JKe, VU), 5.5. 1 kiert Vrk Ruokojärvi (HHö, MPH). Huippu 14.5. 35 p Maa/Sii Keskimäinen + 25 p Maa Lapinjärvet (MU) sekä 105 m+p Rau Rastunsuo (KSi), myös 16.5. 40 p Kei Lahnasjärvet (KRu, JTu).

Valkoviklo *T. nebularia* (14.4.–29.4.–7.5./29). 94: **22.4.** 1 p Rau Rastunsuo (KSi) ja 24.4. 4 p Maa Lapinjärvi (monet) ja 1 p Kuo Keskimäinen (monet). Huippu 28.4. 61 p Kuo Keskimäinen (HHa, HKo, ER).

95: **22.4.** 1 p Rau Rastunsuo (VU, TF), 27.4. 1 p Kuo Keskimäinen (VU). Huippuna 6.5. 80 p Maa Lapinjärvi (monet) ja 14.5. n. 80 p Maa Lapinjärvi (MU).

Suokukko *Philomachus pugnax* (27.4.–4.5.–11.5./28). 94: **25.4.** 1 p Rau Rastunsuo (HRö) ja 30.4. 1 ♂ p Maa Lapinjärvi ja 1 ♂ Maa/Sii Keskimäinen (MU). Huippu 17.5. 1500 p Maa Lapinjärvi (monet) ja 27.5. 100 p Maa Lapinjärvi (HKo). Viimeiset 1.6. a5 ♀♀ kiert Sii Aappola (MU).

95: **6.5.** 17 p Maa Lapinjärvi (HHö, MPH, KSa) ja 7.5. eri puolilla (Kuo, Maa, Rau, Sii). Huippu 17.5. 200 p Maa Lapinjärvi (HHö, MPH, KSa) ja 75 p Sii Raasio (HHö, MPH).

Lokit–Tikat

Selkälökki *Larus fuscus* (1.4.–16.4.–29.4./26). 94: **8.4.** 1 p Kuo Puutossalmi (JaK, VU), 9.4. 4 ad p Vrk Huruslahti (OHu, TI).

95: **14.4.** 1 p Kuo Kallansillat (IMa), 14.–16.4. 1 p Rau Nokisenkoski (TJa). Huiput 27.4. 230 p Kuo Haapaniemi (MPH) ja 2.–3.5. n. 100 p Kuo Haapaniemi (HHö, MPH, KSa).

Harmaalokki *L. argentatus* (8.3.–30.3.–28.4./26). 94: **11.3.** 3 p ja 12.3. 11 p Vrk Huruslahti (OHu, TI). Suurin kerääntymä 1.4. 450 p Vrk Huruslahti (TI).

95: **17.3.** 1 p Kuo Kallansillat (IMa), 22.3. 1 p Lep Konnus (HRö). Huippu 8.4. väh. 150 p Rau Tyrvirta (HHö, MPH, KSa).

Kalalokki *L. canus* (20.3.–14.4.–30.4./28). 94: **4.4.** 1 p Lap Nerkoo (HHö), 12.4. 1 p Kuo Kallansillat (HHa).

95: **14.4.** 2 m Kuo Huuhanmäki (EB) ja 16.4. eri puolilla (Jua, Kuo, Lep, Vrk). Huiput 17.4. 65 p Kuo Puutossalmi (VU, TF) ja 30.4. 60 p Nil Lastulahti (JuV).

Naurulokki *L. ridibundus* (21.3.–9.4.–21.4./28). 94: **5.–6.4.** 2 p Vrk Siitinselkä (OHu, TI, VU). Kerääntymät 30.4. 500 p Maa/Sii Keskimäinen ja Maa Pieni Lapinjärvi ja 7.5. 500 p Maa Pieni Lapinjärvi ja

ympäristö (MU).

95: **13.4.** 4 p Kuo Kallansillat (VU), 14.4. eri puolilla (Kuo, Maa, Rau). Huippuna 2.–3.5. 2300 p Kuo Haapaniemi (HHö, MPH, KSa).

Pikkulokki *L. minutus* (25.4.–4.5.–14.5./27). 94: **25.4.** vähintään 1 p Maa Lapinjärvi (PRu) ja 27.4. 4 p Vrk Siitinselkä (OHu). Huiput 4.5. n. 50 p Maa Lapinjärvi (PLi) ja 15.5. 79(19a) m Rau Rastunsuo (KSi) ja 9.5. 50 p Lap Linnansalmi (HHö).

95: **4.5.** n. 40 p Kuo Keskimäinen (VU, JKe), 2 kiert Kuo Pöksänlampi (HHö, JKe), 5.5. 5 p Vrk Lehtoniemi (HHö, MPH), 8 p Kuo Keskimäinen (JuV). Huiput: 7.5. 60 p Rau Tyrvirta (HHö, MPH) ja 175 p Kuo Keskimäinen (VU, JTu).

Kalatiira *Sterna hirundo* (26.4.–6.5.–13.5./27). 94: **28.4.** 1 p Vrk Siitinselkä (OHu). 30.4. 1 p Kuo Viianvesi (TF, VU).

95: **3.–4.5.** 1 p Kuo Haapaniemi (HHö, MPH, KSa). 5.5. eri puolilla Kuopio–Siilinjärveä.

Sepelkyyhky *Columba palumbus* (15.3.–7.4.–24.4./29). 94: **30.3.** 2 m Nil Ranta-Sänkämäki (JRi), 1.4. eri puolilla (Lep, Rau, Vrk) 12 yks. Huippu 16.4. 250 p Maa Lapinjärvi (MU) ja 23.4. n. 300 p Rau Rastunsuo (KSi).

95: n. **5.4.** 8 m Kuo Huuhanmäki (HHö), 8.4. 1 p Rau Rastunsuo (VU, TF) ja *Columba* sp. 2 kiert Rau Äijävesi (HHö). Huippuna 16.4. 74(10a) m + a34 p Sii Ahmon pelot (MU), myös 11.5. a60 p Sii Vuorela (KRu).

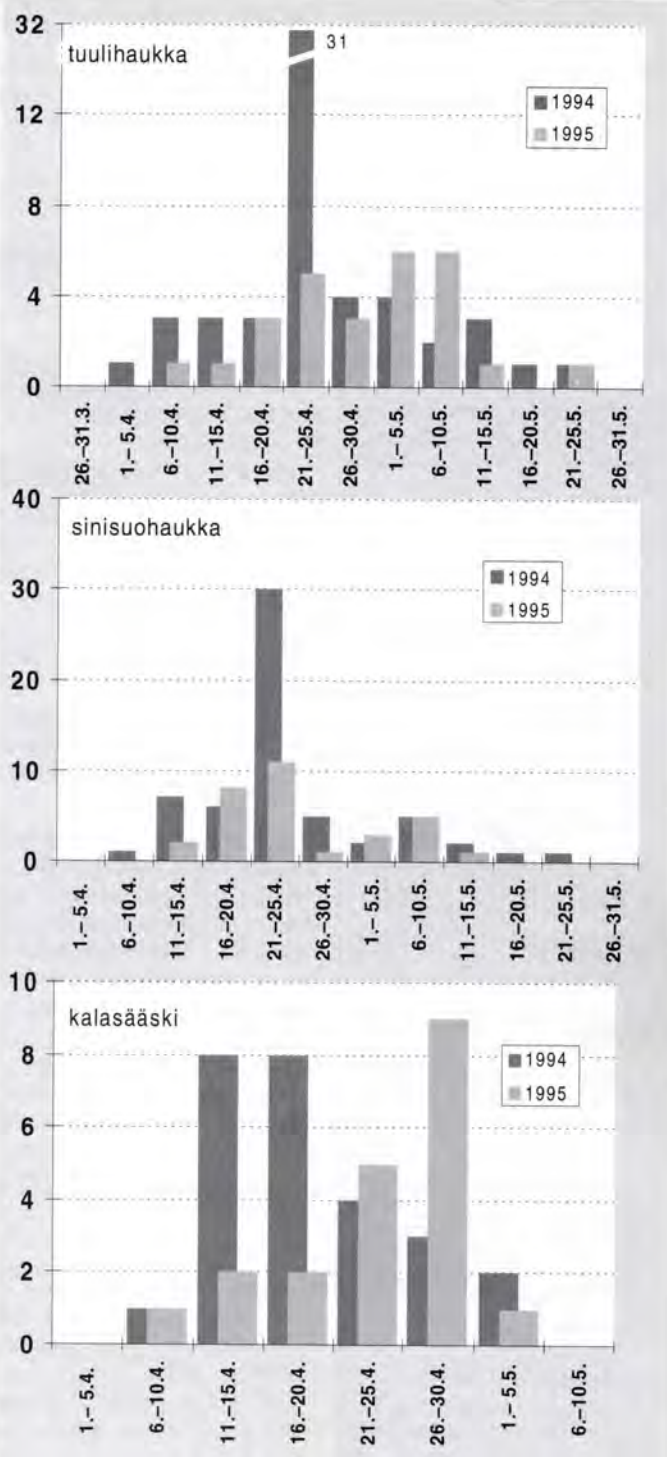
Käki *Cuculus canorus* (30.4.–11.5.–16.5./28). 94: **8.5.** 1 Ä Suo (TJa) ja 11.5. 1 p Lep Säyneinen (HRö), 12.5. 2 Ä Ves Viijonkylä ja Humalavuori (KSa).

95: **14.5.** 1 Ä Vrk Ruokojärvi (ALi) ja 17.5. 1 Ä Maa Lapinjärvi (HHö, MPH, KSa).

Sarvipöllö *Asio otus*. 95: Kaikki havainnot: **14.4.** 1 p Rau Rastunsuo (HRö), 5.6. 1 kiert Sii Jälä (MU). Lisäksi *Asio* sp. 31.5. Maa Lapinjärvi (IMa).

Suopöllö *A. flammeus* (19.3.–22.4.–6.5./20). 94: **18.4.** 1 p Vrk Lehtoniemi (OHu, TI), 27.4. 1 kiert Lap Linnansalmi (HHö).

95: Kaikki havainnot: **7.5.** 1 p (pyydyksestä) Rau Rastunsuo

Kuva 4. Tuulihaukka-, sinisuohaukka- ja kalasääskimuuton ajoittuminen vuosina 1994 ja 1995 Pohjois-Savossa (yksilöä).

(HHö, MPH, KSa), 23.5. 1 kiert Kuo Riistavesi (HHö, MPH), 4.6. 1 kiert Sii Ahmon pelot (MU).

Tervapääsky *Apus apus* (13.5.–22.5.–1.6./29). 94: **20.5.** 2 p Kuo Uuhilahti (HHö), 23.5. 1 p Kuo keskusta (EB).

95: **13.5.** 1 p Rau Tyrvirta (VU, TF, IMa), 15.5. 1 p Vrk Lehtoniemi (SMi, HRö, RR) ja 1 p Lep kk (RR).

Käenpiika *Jynx torquilla* (26.4.–

8.5.–18.5./29). 94: Kaikki: **6.5.** 1 Ä Rau Rastunsuo (KSi), 10.5. 2 Ä Jua Pisankoski (JuV), 16.5. 1 Ä Rau Etelä-Saikari (TJa), 24.5. 1 Ä Kiu Pattosuo (AY).

95: Kaikki havainnot: **13.5.** 1 Ä Sii Raasio (ALi, SMi), 16.5. 1 Ä Rau Etelä-Saikari (TJa), 18.5. 1 Ä Jua Pisankoski (JuV), 22.5. 1 p Lep Riikinneva (HRö), 27.5. 2 Ä Sii Iso-Jälä (MU), 27.5. 1 Ä Lep Riikinneva (ALi), 31.5. 1 Ä Kei Ylimmäinen Lahnasjärvi (KRu), 1.6. 1 Ä Vjä kk (HHö).

Kuinka hyvin maatalousnäyttelyn vieraat tuntevat lintuja?

Kuikalla oli Mansikki 96 -maaseutunäyttelyssä osastollaan lajinmäärityksensä. Kisa sisälsi kolme kuvaa: oksalla istuva keltasirkukukiras, kannon päässä hautova lapinpöllö ja lentävä töyhtöhyppä.

Vastaajia oli kaikkiaan noin 385 ja oikein kaikki kolme lajia määritti noin sata vastaajaa – siis neljännes kaikista vastaajista.

Keltasirkku

Ykköskuvan keltasirkku tuotti vastaajille vähiten ongelmia: oikein lajin määritti 348 vastaajaa ja hakoteille eksyi määrityksensä vain 26 henkilöä (93 % oikein; kuten huomaatte, kaikki eivät vastanneet kaikkiin kohtiin). Muita määrityksiä olivat: viherpeippo 5, vihervarpunen 3, keltavästäräkki 4, varpunen 3, hömötiainen 1, leppälintu 1, urpiainen 1, kuikka 1, kultasirkku 2 sekä mystiset keltasiippo 4 ja keltarinta 1.

Lapinpöllö

Kakkoskuva paljastikin sitten, että pöllö kyllä tunnetaan – kunhan sitä ei tarvitse tuntea lajilleen. Lapinpöllön määritti oikein 110 henkilöä, eli 32 % vastanneista. Kaikkia muita pöllöjä (sarvaria lukuun ottamatta) kannatettiin seuraavasti: helmipöllö 118 (34 %), viirupöllö 60 (17 %), lehtopöllö 33 (9,5 %), tunturipöllö 12 (3,5 %), huuhkaja 7 (2 %), suopöllö 4 (1 %), hiiropöllö 2 ja varpuspöllö 1. Yhdistys siis kerännee kaikki maallikkohavainnot pöllöistäkin – vai?

Töyhtöhyppä

Kolmoskuva töyhtöhyppä hämäsi, koska lintu oli lennossa. Oikeita määrityksiä tuli 301 ja väärä 65 (82 % oikein). Väärien määritysten lajisto oli mielenkiintoinen: kuikka 1, tavi 2, tukkasotka 2, kalasääski 3, kalalokki 4, lokkilaji 7, kalatiira 9, lapintiira 2, tiiralaji 8, kihulaji 1, hiirihaukka 1, tuulihaukka 2, mustatiira 2, sepelkyhky 1, telkkä 4, pääsky 2, harakka 1, kirjosiippo 1, viklo 1, naakka 4, tikli 1, pikkulokki 1, kuukkelij 1, kiuru 1, isokoskelo 1, talitiainen 1. Kalasääksen nyt vielä ymmärtää, mutta ei sitä, että naakkakin sai neljä ääntä. Ei tämä lintujen määrittäminen taida niin helppoa ollakaan.

Harri Hilttä

Varpuslinnut

Kiuru *Alauda arvensis* (11.3.–27.3.–15.4./29). 94: 13.3. 1 p Rau Rastunsuo (monet), 1.4. 2 Lep Riikinneva (monet) ja 1 p Vrk Lehtoniemi (HRö). Huippu 10.4. 60 p Vie Pärekoski (US).

95: 7.4. 1 p Jua Rupsa (JuV), 8.4. 1 p Rau Rastunsuo (TF, VU) ja 1 p Kuo Sorsasalo (IMA).

Törmäpääsky *Riparia riparia* (1.5.–12.5.–22.5./22). 94: 7.5. 2 kiert Maa Lapinjärvi (MU), 8.5. n. 5 p Sii Raasio (JPY).

95: 7.5. 1 p Rau Tyyrinvirta (MPH, HHö), 13.5. us. p Rau Tyyrinvirta (TF, IMA, VU).

Haarapääsky *Hirundo rustica* (7.4.–4.5.–13.5./28). 94: 28.4. 2 Vrk Lehtoniemi (OHu), 30.4. 1 m Kuo Kelloniemi (EB).

95: 24.4. 1 p Vrk Lehtoniemi (HRö), 5.5. 1 kiert Vrk Ruokojärvi ja 2 kiert Vrk Lehtoniemi (HHö, MPH).

Räystäspääsky *Delichon urbica* (1.5.–7.5.–14.5./28). 94: 22.4. 1 p Rau Tyyrinvirta (HHA, MPH, HHö, KSA) ja 23.4. 2 kiert Kuo Puijolaakso (HHA). HD-pääskyjen keräntymä 15.5. 120 p Sii Jälä (MU).

95: 7.5. 1 m Kuo Riistavesi Keskimäinen (VU, JTu), us. p Rau Tyyrinvirta (TJa, HHö, MPH), 9.5. 5 p Kuo Ritisenlahti (HHö, MPH, KSA). Lisäksi RHD-pääskyjä 23.5. n. 150 p Sii Raasio (HHö, MPH).

Metsäkirvinen *Anthus trivialis* (13.4.–28.4.–6.5./29). 94: 17.4. 1 m Jua Vuotjärvi (JuV), 22.4. 1 m Vrk Lehtoniemi (OHu).

95: 25.4. 1 Ä Kuo Kelloniemi (EB), 2.5. 1 m Rau Rastunsuo (HHö, JKä) ja 1 Ä Kuo Haminalah-ti (IMA).

Niittykirvinen *A. pratensis* (2.4.–13.4.–26.4./28). 94: 5.4. 1 m Sii Ahmo (MU) ja 3 p Vrk Lehtoniemi (TI) sekä 1 Ä Vjä Sopenjärvi (HHö), 7.4. 3 p Vrk Lehtoniemi (OHu). Huippu 23.4. n. 50 p Kuo Keskimäinen (PLi) ja 4.5. 50 p Sii Raasio (HHö).

95: 14.4. 1 p Kuo Heinälammirinne (JaK), 9 p Rau Rastunsuo (KSi, HRö), 15.4. n. 5 p Rau Rastunsuo (TF, VU), 1 kiert Kuo Haapaniemi (JaK). Huiput 15.5. 50 p Kuo Riistavesi (HHö, JKä) ja 17.5. 50 p Sii Raasio (HHö, MPH).

Lapinkirvinen *A. cervinus* (5.5.–17.5.–1.6./23). 94: Kaikki: 14.5. 1 p Maa Hämeenlahti (monet), 19.5. 3 p Sii Aappola (MU), 24.5. 1 m Rau Rastunsuo (KSi), 29.5. 1 p + 5 p Maa Lapinjärvi (MU).

95: Ei havaintoja.

Keltavästäräkki *Motacilla flava* (20.4.–3.5.–9.5./28). 94: 25.4. 1 m Lap Linnansalmi (HHö), 28.4. 1 Vrk Lehtoniemi (OHu) ja 1 Ä m Rau Rastunsuo (KSi) sekä 1.5. 1 m Sii Kasurila (MU). Huippu 15.5. n. 100 p Maa Patalahti (HaL, HeL).

95: 6.5. 1 ♂ S + 1 ♂ W Sii Ahmon pelot (MU), 7.5. 1 ♂ lennossa Sii Aappola (MU), 2 m Rau Rastunsuo ja 1 m Rau Tyyrinvirta (HHö, MPH).

Västäräkki *M. alba* (27.3.–13.4.–18.4./29). 94: 7.4. 2 p Vrk Lehtoniemi (OHu), 8.4. 1 p Vrk Kuvansijoki (KSA). Huippu 16.4. n. 100 p Sii Toivala (AHA, HHA).

95: 15.4. 1 m Sii Ahmon pelot (MU) ja 1 p Rau Vaajasaari (P. Vehviläinen/TJa), 16.4. eri puolilla (Jua, Kuo, Rau Vrk). Huippu 29.4. 100 p Sii Kevätön (Pirttilahti+Likolahti) (MU).

Tilhi *Bombicilla garrulus*. 94: Eniten 13.4. 21 m Lep Nikkilänmäki (HRö). Kevään aikana runsaat sata yksilöä. Viimeiset: 6.5. 9 m Kuo Niuva (HHA) ja 8.5. 1 p Sii Kevätön (MU).

95: Viimeinen 6.5. 1 Ä Kuo Kelloniemi (EB). Hyvin vähän havaintoja.

Koskikara *Cinclus cinclus*. 94: 1.4. 2 yks. Vrk Kaatopaikka (monet) ja 1 yks. Vrk Ämmänkoski (monet). 4.4. 1 p Rvr Ylä-Luosta (HHA), 8.4. 4 p Rau Tyyrinvirta (KHe, HHö, ER, HSi).

95: Ei selviä, viimeisiä havaintoja.

Peukaloinen *Troglodytes troglodytes* (1.4.–16.4.–2.5./23). 94: 9.4. 1 p Vrk Ämmänkoski (KSA) ja 1 p Vjä kk (HHö), 10.4. 1 Ä Vrk Tyyskä (OHu) ja 1 p Rau Etelä-Saikari (TJa) sekä 1 Ä Lep Sorsakoski (MU).

95: 8.4. 1 p Rau Tyyrinvirta (HHö, MPH, KSA), 19.4. 1 p Lep Nikkilänmäki (HRö).

Rautiainen *Prunella modularis* (4.4.–19.4.–2.5./26). 94: 10.4. 1 m Vrk Lehtoniemi (OHu, HRö) ja 2 m Rau Etelä-Saikari (TJa) sekä 1 m Nil Eitikka (HHö), 11.4. 1 p Kuo Huuhanmäki (EB) ja 1 p Nil Ran-

ta-Sänkimäki (Jri), 24.4. 1 Ä + 40 m Nil Eitikka ja 26.4. 20 m Vjä Sopenjärvi (HHö).

95: 16.4. 1 m Sii Ahmon pelot (MU), 19.4. 1 p Lep Nikkilänmäki (HRö).

Punarinta *Erithacus rubecula* (5.4.–15.4.–30.4./29). 94: 7.4. 1 p Vjä kk (HHö), 1 Ä Vrk Lehtoniemi (OHu), 8.4. 1 Ä Kuo Niuva (AHA) ja 1 p Kuo Inkilänmäki (JaP).

95: 16.4. 2 Ä Rau (TJa), 17.4. 1 Ä Rau Etelä-Saikari (TJa). Huippu 30.4. n. 25 p Sii kk–Kasurila–Jälä (MU).

Satakieli *Luscinia luscinia* (12.5.–19.5.–3.6./27). 94: 19.5. 2 Ä Vrk Tyyskä (OHu) ja 28.5. 1 Ä Vrk Lehtoniemi (OHu).

95: 25.5. 1 Ä Kuo Savilahti, 1 Ä Kuo Julkula (HHA), 26.5. 1 Ä Kuo Savilahti (PHu).

Sinirinta *L. svecica* (30.4.–10.5.–23.5./25). 94: 11.5. 1 Ä Vrk Käärmeniemi (OHu) ja 1 ♀ p Kuo Niuva (HHA) sekä 1 ♂ p Nil Reittiö (HHö), 12.5. 1 p Jua kk (maallikko/JuV). Kaikkiaan 26 yksilöä. Viimeiset: 28.5. 1 p Maa Lapinjärvi (MPH), 29.5. 2 p Maa Lapinranta (MU).

95: Kaikki havainnot: 15.5. 1 ♂ p Lep Nikkilänmäki ja 1 ♂ p Vrk Lehtoniemi (HRö).

Leppälintu *Phoenicurus phoenicurus* (18.4.–4.5.–14.5./27). 94: 30.4. 1 Ä Maa Lapinjärvi (Jri, MU) ja 6.5. 1 Ä Kuo Niuva (HHA) ja 1 Ä Sii kk sekä 1 Ä Maa Vesajoki (MU).

95: 9.5. 1 Ä Sii Räisälä (MU), 15.5. 2 ♂ p Vrk Lehtoniemi (HRö).

Pensastasku *Saxicola rubetra* (25.4.–8.5.–16.5./28). 94: 3.5. 1 ♂ p Maa Lapinjärvi (MPH, HKo, KSA) ja 6.5. 1 p Son (US).

95: 15.5. 1 p Vrk Lehtoniemi ja 19.5. 1 p Lep Kotalahti (HRö).

Kivitasku *Oenanthe oenanthe* (12.4.–24.4.–4.5./29). 94: 22.4. 1 ♂ p Rau Rastunsuo (KSi), 23.4. 1 ♂ p Vrk Lehtoniemi (OHu), 1 ♂ p Kuo Keskimäinen (JKe, JTu, VU) ja 1 ♂ p Vrk Savonmäki (JaK). Huippu 18.5. 21 p Kuo Niuva (HHA).

95: 20.4. 1 p Suo (JKa), 22.4. 1 p Kuo Sorsasalo (IMA).

Mustarastas *Turdus merula* (7.3.–3.4.–10.4./26). 94: 29.3. 1 ♂ p Rau Etteissaari (K. & M. Jalkanen/TJa) ja 31.3. 1 p Vjä kk (Pekka Selin/

HHö), 1 p Sii Kasurilanmäki (KRU).

95: 7.4. 1 p Sii Sulkavanniitty (MU), 8.4. 1 p Rau Tyyrinvirta (VU, TF) ja 1 p Rau Etelä-Saikari (TJa).

Räkättirastas *T. pilaris* (10.2.–8.4.–23.4./29). 94: 5.4. 1 m Rau Etelä-Saikari (TJa) ja 3 m Sii Ahmo (MU), 10.4. eri puolilla (Lep. Maa, Rau, Vrk). Huiput 27.4. 200 p Maa Iso Lapinjärvi (PLi) ja 24.4. 336 m + 327 m *Turdus* sp. Nil Eitikka (HHö).

95: 14.4. 1 p Kuo Keskimäinen (IMa), 16.4. eri puolilla.

Laulurastas *T. philomelos* (12.4.–21.4.–29.4./28). 94: 12.4. 1 p Kuo Kelloniemi (EB), 14.4. 1 Vrk Ku-vansijoki (OHu, TI).

95: 20.4. 1 Ä Kuo Huuhanmäki (EB), 21.4. 1 p Kuo Sorsasalo (IMa).

Punakylkirastas *T. iliacus* (4.4.–14.4.–27.4./28). 94: 2.–3.4. 1 p Rau Rastunsuo (TJa, KSi) ja 3.4. 1 p Kuo Heinälammirinne (AHa, JKe). Huiput 23.4. n. 100 p Kuo Keskimäinen (PLi) ja 26.4. 194 m Vjä Sopenjärvi (HHö).

95: 16.4. 2 kiert Vrk Ruokojärvi (monet), 17.4. 1 p Kuo Itkonniemi (EB), 1 p Lep Nikkilänmäki (RR), 1 p Rau Etelä-Saikari (TJa). Huippuna 26.4. n. 100 p Maa Vianta (HHö, MPH).

Kulorastas *T. viscivorus* (30.3.–21.4.–1.5./26). 94: 12.–13.4. 1 p Vjä kk (HHö), 13.4. 1 m Kuo Keskimäinen (JRI). Huippu 21.4. a13 p Rau Rastunsuo (KSi) ja 30.4. a11 p + 1 N Rau Rastunsuo (HSi, KSi, TVe).

95: 16.4. 1 N Rau Etelä-Saikari (E. Jalkanen/TJa) ja 1 m Lep Nikkilänmäki (HRö), 17.4. 1 p Kuo Keskimäinen (IMa).

Pensassirkkalintu *Locustella naevia* (21.5.–30.5.–12.6./27). 94: 30.–31.5. 1 Ä Kuo Julkula (HHa).

95: 30.–31.5. 1 Ä Sii Toivala (AHa, JKe, IMa).

Ruokokerttunen *Acrocephalus schoenobaenus* (5.5.–14.5.–25.5./29). 94: 17.5. 1 Ä Lap Linnansalmi (HHö), 22.5. 1 Ä Kuo Niuva (AHa).

95: 20.5. n. 5 Ä Maa Pieni Lapinjärvi (TF, JKe, IMa, VU), 21.5. 1 ♂ p Lep Saijanlahti (HRö).

Viitakerttunen *A. dumetorum* (22.5.–4.6.–11.6./25). 94: 29.5. 1 Ä

Vrk Pitkälänniemi (OHu) ja 3.6. 1 Ä Kuo Neulamäki (HHa).

95: 21.5. 1 Ä Lep Saijanlahti (HRö), 25.5. 1 Ä Jua Pisankoski (JuV).

Hernekerttu *Sylvia curruca* (3.5.–12.5.–23.5./28). 94: 1.5. 1 Ä Sii Kasurila (MU), 6.5. 1 Ä Kuo Savilahti (HHa).

95: 17.5. 1 p Lep kk (HRö), 19.5. 1 Ä Kuo Ranta-Toivala (HHö) ja 1 Ä Kuo Huuhanmäki (EB).

Pensaskerttu *S. communis* (5.5.–18.5.–28.5./29). 94: 12.5. 1 p Rau Etelä-Saikari (TJa) ja 1 p Maa Lapinjärvi (AHa, JaK, MU) ja 28.5. 1 ♂ p Lep Hartikansalo (HRö).

95: 19.5. 1 p ♂ Lep Nikkilänmäki (HRö), 21.5. 1 Ä Jua Pisankoski (JuV).

Lehtokerttu *S. borin* (7.5.–22.5.–31.5./28). 94: 15.5. 1 p Lep Lapsalmi (HHa), 27.5. 1 Ä Sii Ahmo (MU).

95: 19.5. 1 Ä Kuo Ranta-Toivala (HHö), 20.5. 1 Ä Lep Nikkilänmäki (HRö).

Sirittäjä *Phylloscopus sibilatrix* (28.4.–13.5.–1.6./24). 94: 1.5. 1 Ä Sii Kasurila (MU), 5.5. 1 p Kuo Huuhanmäki (EB).

95: 17.5. 2 p Lep kk (HRö), 19.5. 1 Ä Kuo Ranta-Toivala (HHö).

Tiltalti *P. collybita* (17.4.–28.4.–12.5./29). 94: 24.4. 1 Ä Maa Lapinranta (monet) ja 1 p Kuo Kelloniemi (EB), 25.4. eri puoilla 6 Ä.

95: 6.5. 1 Ä Kuo Kelloniemi (EB) ja 1 p Jua Pisankoski (JuV), 7.5. 1 Ä Rau Tyyrinvirta (HHö, MPH).

Pajulintu *P. trochilus* (23.4.–3.5.–12.5./29). 94: 27.4. 1 p Kuo Huuhanmäki (EB), 27.–28.4. 1 p Lep Nikkilänmäki (HRö), 28.4. 1 p Vrk Ruokojärvi ja 1 p Vrk Lehtoniemi (OHu).

95: 6.5. 1 Ä Lap Tölvä (HHö, KSA), 8.5. 1 p Jua Pisankoski (JuV) ja 1 p Lep Nikkilänmäki (HRö).

Harmaasieppo *Muscicapa striata* (3.5.–15.5.–26.5./26). 94: 18.5. 1 p Jua Pisankoski (JuV), 22.5. 1 p Kiu (AY).

95: 19.5. 1 p Lep Kotalahti (HRö), 20.5. 1 p Kuo Kelloniemi (EB).

Kirjosieppo *Ficedula hypoleuca* (24.4.–6.5.–15.5./28). 94: 27.4. 1 ♂

p Kuo Rauhalahdi (?) ja 29.4. 1 ♂ p Nil Ranta-Sänkämäki (JRI).

95: 7.5. 1 Ä Rau Etelä-Saikari (TJa) ja 1 p Kuo Sorsasalo (IMa), 8.5. 1 Ä Sii Räisälä (MU).

Pikkulepinkäinen *Lanius collurio* (12.5.–22.5.–10.6./22). 94: Kaikki: 29.5. 1 ♀ p Maa/Sii Keskimäinen (MU), 30.5. 1 ♂ p Kuo Kettulanlahti (HHa).

95: Kaikki: 25.5. 1 ♂ p Lep Reinikkala Niittytahti (HRö), 26.5. 1 p Sii Raasio (IMa).

Isolepinkäinen *L. excubitor* (8.2.–5.4.–29.4./26). 94: 13.3. 1 p Rau Vaajasalmi (MPH, KSA), 26.3. 1 p Jua Pisankoski (JuV). Kokonaismäärä 33 yks.

95: Kaikki havainnot: 16.4. 1 p Kuo Keskimäinen (VU, TF, JTu), 17.4. 1 p Rau Rastunsuo (VU, TF, KSi), 17.4. 1 p Sii Jälä + 1 p Sii Ahmon pello (MU), 22.4. 1 m Jua Pisankoski (JuV). Kokonaismäärä vain 5 yksilöä!

Naakka *Corvus monedula* (24.2.–22.3.–13.4./26). 94: 13.3. 2 p Kuo Heinälammirinne (TF, AHa, JaK, VU), 19.3. 1 m Kuo Kelloniemi (EB). Viimeiset 12.5. 1 kiert Maa Vesajoki (AHa, JaK, MU).

95: 2.3. 1 p Kuo keskusta (EB), 7.3. 1 p Kuo keskusta (HHö). Viimeiset 28.4. ä Lap Linnansalmi (HHö), 6.5. 2 p Iis Kotikylä (HHö, MPH, KSA).

Mustavaris *C. frugilegus* (2.3.–19.3.–2.4./28). 94: 11.3. 1 m Vrk Lehtoniemi (OHu), 12.3. 1 p Kuo keskusta (VU). Huippupäivät: 17.3. 11 p Kuo Männistö (AHa, HKo), 14.4. a 11 p Rau Etelä-Saikari (TJa), Viimeiset 1.5. 1 p Rau Etelä-Saikari (TJa) ja 14.5. 1 p Maa Hämeenlahti (ER, MU, VMV). Kokonaismäärä 82 yksilöä.

95: Kaikki havainnot: 25.3. 2 p Kuo keskusta (HHö), 26.3. 2 p Kuo tori (IMa, P. Rutasuo), 14.4. 1 m Kuo Kelloniemi (EB), 15.4. 1 p Kuo Keskimäinen (IMa) ja 1 m Rau Rastunsuo (VU, TF), 19.4. 1 p Lep Sorsakoski (HRö).

Varis *C. corone*. 94: 9.–10. 3. ä m Rau Etelä-Saikari (TJa). Liikehdintää maaliskuun aikana.

95: 17.2. 1 m Rau Etelä-Saikari (TJa) ja 19.2. 1 p Rau Etelä-Saikari (TJa). Lisäksi 16.3. us. parvia m Kuo Sorsasalo (IMa).

Kottarainen *Sturnus vulgaris* (8.3.–27.3.–6.4./29). 94: 19.3. 1 p

Lep Riikinneva (AHa, JaK, HKo, VU), 31.3. 5 m Vrk Lehtoniemi (TI). Suurin parvi 16.4. n. 50 p Maa Lapinjärvi (MU).

95: 25.–26.3. 2 p Kuo Snellmanipuisto (P. Aalto, T. Ilomäki ym.), 27.3. 1 ♂ p Vrk Lehtoniemi (HRö). Huippu 14.4. n. 20 p Kuo Keskimäinen (VU).

Peippo *Fringilla coelebs* (17.3.–4.4.–27.4./29). 94: 2.4. 1 ♂ p Vrk Häyriä (OHu) ja 1 ♂ p Lep Nikkilänmäki (HRö), 3.4. 1 p Lap Ner-koo (HRö). Huiput 10.4. n. 1000 p, 16.4. 1000 p ja 20.4. 1500 p Rau Rastunsuo (KSi) sekä 16.4. 2000 p (mm. a1000 p) Maa Lapinjärvi (MU).

95: 6.4. 2 ♂♂ p Sii Räisälä (MU) ja 1 Ä Kuo Huuhanmäki (EB), 12.4. 1 m Kuo Huuhanmäki (EB) ja 1 ♂ p Vrk Lehtoniemi (HRö).

Järripeippo *F. montifringilla* (3.4.–17.4.–29.4./28). 94: 10.4. 1 m Vrk Lehtoniemi (OHu) ja 11.4. 1 p Kuo Huuhanmäki (EB) sekä 1 m Jua Pisankoski (JuV). Huippu 1.5. a1800 p Rau Rastunsuo (KSi).

95: 16.4. 1 m Lep Nikkilänmäki (HRö), 20.4. 1 p Kuo Huuhanmäki (EB).

Tikli *Carduelis carduelis* (29.2.–28.3.–14.4./18). 94: 5.3. 7 p Vrk Pirttiniemi (OHu) ja 26.3. 1 Ä Jua Pisankoski (JuV).

95: 30.3. 1 ja 31.3. 10 p Vrk Lehtoniemi (ALi).

Vihervarpunen *C. spinus* (10.2.–24.3.–12.4./15). 94: 11.3. 2 p Kuo Puijo (EB), 19.3. 1 m Kuo Kelloniemi (EB), 31.3. 1 m Nil Pieksänkoski (HHö), 10.4. us. Kar Saittjärvi (KSA) ja 13.4. 96 m Vjä Sopenjärvi (HHö).

95: 16.4. 2 m Kuo Kelloniemi (EB).

Hemppe *C. cannabina* (23.3.–6.4.–30.4./27). 94: 1.4. 1 p Vrk Lehtoniemi (monet), 5.4. 1 ä m Rau Rastunsuo (MPH, KSA), 5.4. 1 p Vrk Lehtoniemi (OHu, TI), 6.4. 16 p ja 9.4. 19 p sama paikka (monet). Ajalla 1.–22.4. 50 yksilöä.

95: 8.4. 2 p Sii Räisälä (MU), 9.4. 1 p Vrk Lehtoniemi (JaK, HHö, HKo, ER). Kokonaismäärä n. 25 yksilöä.

Urpainen *C. flammea*. 94: Runtas esiintyminen, mm. 13.4. 1060 m Vjä Sopenjärvi (HHö), 16.4. 1200(8a) m Maa Lapinjärvi (MU) ja 23.4. 1400 m Sii Ahmo (MU) sekä 19.4. a1000 p Rau Rastunsuo (KSi). HHö kirjasi eri paikoilla

30.3.–19.5. yhteensä 4552 yksilöä.

95: Pientä liikehdintää huhti-kuun jälkipuoliskolla.

Pikkukäpylintu *Loxia curvirostra*

94: Yksittäisiä lintuja maaliskuun lopussa. HHö kirjasi eri paikoilla 16.3.–19.5. yhteensä 107 loxiaa, mm. 5.4. 27(5a) m ja 13.4. 20(2a) m.

95: Vähäistä liikehdintää.

Punavarpuinen *Carpodacus erythrinus*

(9.5.–19.5.–27.5./29). 94: 19.5. 1 Ä Kuo Niuva (AHa), 23.5. 2 ♂ p Kuo Niuva (HHa) ja 1 Ä Rau Etelä-Saikari (TJa),

95: 19.5. eri puolilla (Jua, Kuo, Lep, Rau), 20.5. 1 m Kuo Kelloniemi (EB) ja 1 p Rau Etelä-Saikari (TJa).

Lapinsirkku *Calcarius lapponicus*

(4.4.–16.4.–2.5./28). 94: 5.4. 1 p/m Rau Etelä-Saikari (E. & M. Jalkanen /TJa), 10.4. 2 p Vrk Lehtoniemi (HRö). Huiput: 24.4. 180 m Rau Rastunsuo (KSi), 3.5. 130 p Maa Lapinjärvi (MPH, HKo, KSa). Viimeiset 4.5. 50 p Maa Iso Lapinjärvi ja 3 p Sii Raasio (HHö). Kokonaismäärä n. 700 yksilöä.

95: Ensimmäiset: 2.4. 1 p Vrk Lehtoniemi (monet), 14.4. 1 p Rau Rastunsuo (KSi). Huippu 2.5. n 100 m/p Rau Rastunsuo (HHö, JKä, KSi). Viimeiset 14.5. 2 kiert Maa Lapinjärvet (MU) ja 15.5. 20 p Kuo Riistavesi (HHö, JKä). Kokonaismäärä n. 300 yksilöä.

Pulmunen *Plectrophenax nivalis*

(16.2.–20.3.–9.4./29). 94: 6.3. 10 p Son Luomajoki (P. Kaarakainen/US), 13.3. 1 p Kuo Puutossalmi (TF, AHa, JaK, VU) sekä 1 ä m Rau Vaajasalmi (MPH, KSa) ja 2 m Kuo Kelloniemi (EB). Huiput 3.4. a350 p ja 4.4. 400 p Sii Jälä (KRu). Viimeiset 13.4. 1 ä m Vjä Sopenjärvi (HHö). Kokonaismäärä n. 1200 yksilöä.

95: Ensimmäiset 15.3. ä m Rau Etelä-Saikari (TJa), 16.3. 1 N Rau Etelä-Saikari (TJa) ja 10 p Kaa kk (maallikko/JuV). Huippu 2.4. n. 450 p Rau Rastunsuo (JaK, ER, KSa). Viimeiset 15.4. 45 p Sii Ahmon pellot (MU) ja 15.4. 100 p Sii Jälä (ER). Kokonaismäärä n. 1000 yksilöä.

Peltosirkku *Emberiza hortulana*

(1.5.–8.5.–17.5./28). 94: 6.5. 1 Ä Rau Rastunsuo (KSi) ja 7.5. 2 Ä Rau Rastunsuo (KSi).

95: 13.5. 1 yks. Rau Rastunsuo (IMa), 14.5. 1 Ä Sii Hamula, 5 p

Maa Keskimmäinen-Lapinjärvet (MU).

Pohjansirkku *E. rustica* (21.4.–3.5.–19.5./24). 94: Kaikki: 3.5. 5 m Kuo Huuhanmäki (EB), 3.5. 1 m tsik-sirkku Lap kk. (HHö), 7.5. 2 ä m tsik-sirkku Maa/Sii Keskimmäinen (MU), 11.5. 1 m tsik Nil Ruokosjärvi (HHö).

95: Kaikki havainnot: 30.4. 2 Ä Sii Jälä (MU), 1.5. 1 ♂ p Lep Nikkilänmäki (HRö), 2.5. 2 m (tsik) Rau Rastunsuo (HHö, JKä), 5.5. 1 m (tsik) Kuo Pöksänlampi (HHö, MPH), 6.5. 1 p Lap Sulkava (HHö,

MPH, KSa), 10.5. 1 p (tsik) Kuo Itkonniemi (HHö).

Pajusirkku *E. schoenicius* (24.3.–11.4.–29.4./29). 94: 5.4. 5 p Vrk Lehtoniemi (OHu), 1 ä Rau Tyrvirta (MPH, KSa) ja 1 m Vrk Vattuvuori (TI) sekä 8.4. 1 p Lap Linnansalmi (HHö) ja 1 ♂ p Rau Etelä-Saikari (TJa). Huippu 11.4. 27 p Sii Toivala (HHa, JaK, HKo) ja 14.4. 25 p Rau Rastunsuo (KSi).

95: 27.3. 1 ♂ p Vrk Lehtoniemi (HRö) ja 14.4. 1 p Rau Rastunsuo (KSi).

Saapumisennätykset

Saapumisennätyksiä vuosina 1994–1995 kirjattiin kaikkiaan kymmentä lajista: sinisorsa, tavi, alli, tukkakoskelo, ruskosuohaukka, suokukko, räystäspääsky, punakylkirastas, viitakerttunen ja lapinsirkku. Sinisorsan osalta "ennätys" on huono käsite.

Loppukaneetti ja korjauksia

Tähän katsaukseen ei ehditty vielä korjata vanhoja saapumishaarukoita.

AHK tiedottaa

Uusi lintulaji Pohjois-Savolle

Pohjois-Savolle on hyväksytty uusi lintulaji, **kashmirinuunilintu** (*Phylloscopus humei*, Brooks 1878). Kashmirinuunilintu pesii mm. Keski-Aasiassa, Altailla, Mongoliassa, Himalajalla, Afganistanissa ja aina Keski-Kiinassa asti. Kashmirinuunilintu oli aiemmin taigauunilinnun (*Phylloscopus inornatus*) alalaji. Viime kesänä taigauunilintu ja kashmirinuunilintu löydettiin esiintymässä vierekkäin Sayan-vuorilla (Mongoliassa?). Lajien todettiin elävän erillään risteytymättä. Myös niiden äänet ovat erilaisia.

Suomesta on tähän mennessä 10 kashmirilaishavaintoa. Meikäläinen, **Sonkajärven Mansikkavirralla 27.11.1974** kuollut yksilö on niistä ensimmäinen, ja samalla maakunnan 294. lintulaji. Havainto on sisämaan ainoa, muut yhdeksän ovat rannikon saarilta vuosilta 1975–1993.

Laulavat lapinuunilinnut tarkastetaan

Aiemmin ilmoitetusta poiketen AHK tarkastaa myös havainnot laulavista lapinuunilinnuista. Vuoden 1997 alusta lukien AHK-listalle tulevat uusina lajeina **jaloaika, niittysuohaukka, punajalkahaukka ja pikkuhuitti**.

...ja poikkeukselliseen aikaan tehdyt havainnot

Niin ikään AHK haluaa muistuttaa, että se tarkastaa poikkeukselliset kevät-, syys- ja talvihavainnot. Uudet **saapumiset ja viivytelyennätykset** ovat myös tarkastettavia. Tämä on nykykäytäntö, jolla varmistetaan, ettei näitä havaintoja myöhemmin (tulevat sukupolvet) hylätä aiheetta, kun arkistoissa on tarkka kuvaus havainnosta. Ja samalla saadaan lajinmääritys varmistettua.

AHK-kaavakkeita on saatavilla mm. Eelis Rissaselta (puh. 4622 355). Kuikan kotisivuilta löytyy kaavake, jonka voi täyttää Windows Word 6 tai 7-version tekstinkäsittelyohjelmalla.

(AHK:n pyynnöstä KRu)

ta. Ne eivät ole kaikilta osin luotettavia, sillä muutamien lajien kohdalla on niin aikaisia havaintoja, että ne olisi pitänyt aikoinaan tarkastaa. Poikkeuksellisen varhaiset kevähavainnot on viime vuosina tarkastettu ja tarkastuskäytäntöä sovelletaan jatkossakin, jotta tuleville sukupolville jää havainnoista muutakin tietoa kuin pelkkä päivämäärä. Näin hyvät havainnot eivät joudu turhaan "romukoppaan" jälkipolvien epäilyn takia.

Kevätmuuttokatsaukseen 1993 (Rissanen 1994) oli pujahtanut kak-

si virhettä. Nokikanan ja kurjen ensihavainnot (10.4.) ovat väärin. Kurjen ensihavainto on siten 17.4. ja nokikanan 16.4.

Seuraavassa kevätmuuttokatsauksessa julkaistaan vuosien -96 ja -97 tiedot. Kevään -97 havainnot saadaan näppärästi kerättyä osin Internetin kautta. Kevät -96 tuottaa ongelmia. Siispä toivon, että lähetätte pikaisesti ko. kevään havainnot.

Kiitokset

Tietokoneongelmien (sovellusvirhe) ja USA:n matkan lähtökiirei-

den vuoksi katsauksen loppuun saattamiseen ovat osallistuneet myös Kalle Ruokolainen, Markku Ukkonen ja Jyrki Pynnönen. Kiitokset erityisesti myös havaintojansa palauttaneille. Tulevina vuosina uudestaan!

Kirjallisuus

Rissanen, E. 1994: Kevätmuutto 1993 Pohjois-Savossa. – Siivekäs 15:20–28.

Ukkonen, M. 1996: Pohjois-Savon linnuston faunistinen katsaus 1994. – Siivekäs 17(1):4–22.

Julius von Wrightin luettelo Savossa esiintyvistä lintulajeista vuodelta 1848

 Kalle Ruokolainen

Kuka ja millainen mies oli Julius von Wright?

Julius von Wright syntyi 4.12.1820 Kuopion Haminalahdessa ja kuoli niin ikään Kuopiossa 31.12.1885. Jo 18 vuoden iässä hänet tunnettiin laajalti hyvänä ampujana ja lintujentuntijana. Tuolloin hän kulki Suomen ja Venäjän rajaselvityskomission mukana konservaattorina ja riistan hankkijana.

Julius nimitettiin 14.2.1840 suomalaiseen merijalkaväkeen. Mies sairastui Suomenlahdella samana kesänä niin pahoin, että hänet kannettiin paareilla sairaalaan. Kuukausia myöhemmin sairaalasta päästyään Julius kulki kainalosauvoin. Marraskuun 1. päivänä 1841 hän erosi asevoimista. Vuodesta 1855 aina 3. kesäkuuta 1859 asti hän oli taas Suomen asevoimissa yliasemestarina. Sen jälkeen Julius toimi Kuopion lääninhallituksen virkailijana ja parin vuoden ajan Lepävirralla sijaitsevien Konnuksen ja Taipaleen (nyk. Varkauden kaupungin aluetta) kanavien tarkas-

Julius von Wright

on jäänyt monille tuntemattomaksi muuten kuuluisan sisarusparven jäseneksi, Julius ei ollut taiteilija kuten kolme veljeään. Pohjolassa hänen vertaistaan lintumiestä ei noina aikoina liene kuitenkaan elänyt. Juliuksen pohdinnat kirjoituksen loppupuolella osoittavat, että juuri von Wright -veljesten panos nykyisenkaltaisen lintuharrastuksen ja ns. faunistisen havainnoinnin aloittajina on ollut Suomessa erittäin merkittävä. Julius pohtii paljolti samoja asioita ja samaan tapaan kuin lintuharrastajat vielä nykyäänkin.

Juliuksesta elämästä ei liene muita kirjoituksia kuin lopussa mainitsemani Hugo Samzeliuksen kalenterissa oleva kertomus sekä tiedot, jotka Leikola ym. (1986) ovat julkaisseet kirjassaan.

tajana. Vuonna 1862 mies meni naimisiin Paulina Vilhelminä Lingbergin kanssa.

1800-luvun savolainen pyssysankari

Kun Julius sai eron asevoimista, alkoi hän puuhata omien aseidensa kanssa. Juliuksen aseet olivat aina erinomaisessa kunnossa. Tiedetään, että hän oli yksi sen

ajan varmimmista luodikkoampujista Pohjolassa. Kuopion seudun rahvas muisti pitkään Julius von Wrightin nimen ja kertoi koko joukkoa merkillisiä tarinoita teoista, joita hän oli tehnyt. Hänen poikansa, luutnantti Kuopiosta, kertoi mm. näin: "Kaikkialla seudulla, minne vain metsästysretkilläni menin, kysyttiin minulta nimeni sanottuani, että, olenko

sukua sille Wrightille, joka –". Ja sitten isästani kerrottiin koko joukko erilaisia tarinoita. Niinpä esimerkiksi oli isäni tilaisuuden tullen huvitellut nuoren talonpojan kanssa, joka oli suostunut soutamaan sorsajahdissa ehdolla, että saisi jokaisen sorsan, jota ei ollut ammuttu silmien väliin. Saamatta ainoatakaan kymmenistä ammutuista linnuista sanoi soutaja itsensä irti ja ilmoitti herran saavan hankkia itsellensä toisen soutajan, joka soutaisi ilman maksua koko päivän.

Heittipä hopearahan kuinka korkealle tahansa, putosi raha alas hienona renkaana, sen jälkeen kun isäni oli ampunut. Kerran oli kalastaja aikaisin aamulla soutanut veneellä kotirannan ohi lyhyt piipunnsä suussa. Isäni ampui piipusta kopan pois. Sääkähtänyt soutaja lensi selälleen ja luuli loppunsa tulleen.

Lintumetsällä Julius tapasi ampua kuten veljensäkin pyytää pään pois, ettei vahingoittaisi niiden pientä vartaloa. Itse olen saanut monta kertaa ihmetellä sorsajahdissa hänen nopeuttaan ja osumavarmuuttaan."

Vuonna 1857 Julius julkaisi teoksensa "Kuopiotraktens Fogelfauna" eli Kuopion seudun linnusto. Eräs hänen parhaista metsästyskavereistaan oli Berndt Höök, joka myöhemmin kunnostautui synkkänä huuhkajanvihaajana (Höök 1897). Julius von Wright ei sen sijaan kuohunut petovihaa, pikemminkin hän oli aikanaan huolestunut salametsästyksen yliverottamien riistakantojen tulevaisuudesta.

Kirjoitus perustuu pääosin Hugo Samzeliuksen vuonna 1897 julkaisemassa ruotsalaisessa metsästyskalenterissa "Jägaren" olevaan kirjoitukseen von Wright -veljeksistä.

Luettelo Savossa esiintyvistä lintulajeista on osin ennen tuntematonta savolaista lintutietoutta

Julius von Wright on allekirjoittanut oheisen luettelon Savon linnuista 7.12.1848 Haminalahdessa. Se on osoitettu nähtävästi hänen veljelleen Magnukselle. Vasemmalle palstalle olen kirjoittanut uudestaan Juliuksen käsinkirjoittaman version ruotsiksi ja oikealle olen vapaasti suomentanut tekstin.

Nyt julkaistavaa alunperin käsin kirjoitettua luetteloa säilytetään Palménin arkistossa Helsingin yliopiston eläinmuseon tiloissa. Sen toimitti minulle Torsten Stjernberg, joka on tutkinut taitelijaveljesten Magnuksen, Wilhelmin ja Ferdinandin elämää.

Luettelo lienee esityötä Juliuksen myöhem-

min vuonna 1857 julkaisemalle teokselle Kuopion seudun linnustosta (J. von Wright 1857a). Luettelon 151 lajia on melkein sama määrä kuin hänen varsinaisessa linnuston kuvauksessaan on esitelty. Joitakin poikkeuksia siinä kuitenkin on. Ilmeisesti siirrejä, päähkinäakkeli ja pikkutylli, jotka hän itsekin mainitsee, on jostain syystä jätetty tästä listasta pois. Luultavasti Magnus on myöhemmin myös antanut joitakin havaintojaan – ei luultavasti kuitenkaan kaikkia – veljelleen teosta varten ja täydennykseksi lajitietoihin. Lajeihin liittyviä lisätietoja ja pohdintoja olen esittänyt yläindekseihin merkityistä kohdista.

Tekstissä puhutaan proessorin Sundevallille Ruotsiin lähetetystä lajiluettelosta, jota ei ainoakaan alkuperäisenä löydy Ruotsin tiedehistorian keskukselta (Centrum för vetenskapshistoria,

Christer Wijkström, kirjallinen tieto), jossa Sundevallin kirjekokoelmaa säilytetään. Sen sijaan epäilen kirjeen sisällön olevan julkaistuna tiedeakatemian sarjassa (J. von Wright 1857c). Jutun sisältö hyvin samankaltainen tämän nyt julkaistavan käsikirjoituksen kanssa. Erillisinä korjauksina mahdollisesti lähetetyistä päähkinä- ja pikkutyllin esiintymistiedoista vain toinen on tiedeakatemien sarjan artikkelissa.

Tämä listaus julkaistaan nyt ensimmäisen kerran lähes 148 vuotta sen kirjoittamisen jälkeen! Juliuksen alkuperäiseen tekstiin olen lisännyt lajin numeroinnin sekä pidentänyt tieteelliset nimet täydelliseksi, sillä joistakin nimistä Julius oli jättänyt loppuosia kirjoittamatta. Kiitokset Martin Lodeniukselle ja Torsten Stjernbergille avusta kirjoitusta valmistellessani.

Förtekning öfver de i Savolaks veterligen förekommande foglar

1. *Perdix cinerea* – stannfogel.
2. *Perdix coturnix* – kläcker stundom.
3. *Tetrao bonasia* – stannfogel.
4. *Tetrao urogallus* – stannfogel.
5. *Tetrao tetrix* – stannfogel.
- hybr. *urogalloides* – stannfogel.
6. *Lagopus subalpina* – stannfogel.
7. *Charadrius hiaticula* – förekom. i slutet af Maj och början af Juni, icke alla år.
8. *Charadrius apricarius* – förekom. om våren Maj och om hösten i Aug. och Sept. Kläcker veterligen icke.
9. *Grus cinerea* – ankommer i medlet af April – kläcker och bortfl. i början af Sept.
10. *Numenius arquata* – ank. i slutet af April – kläcker.
11. *Numenius phaeopus* – ank. i slutet af April – kläcker.
12. *Machetes pugnax* – ank. i slutet af April och början af Maj.
13. *Totanus hypoleucos* – ank. i slutet af Apr. kläcker och bortfl. mot slutet af Aug.
14. *Totanus fuscus* – ank. i slutet af Apr.
15. *Totanus ochropus* – förekom. någongång om hösten i Aug.
16. *Totanus glareola* – ank. i slutet af Apr. och början af Maj, kläcker.
17. *Totanus glottis* – ank. i slutet af Apr. och början af Maj, kläcker.
18. *Scolopax rusticola* – ank. i sista dagarna af April och början af Maj, kläcker.
19. *Scolopax major* – förekom. någongång – i slutet af Aug.
20. *Scolopax gallinago* – ank. vanligen i början af Maj, kläcker.
21. *Scolopax gallinula* – ank. vanligen i början af Maj, kläcker.
22. *Gallinula crex* – ankom. i Maj – kläcker.
23. *Phalaropus hyperboreus* – mig veterligen endast en gång sedd och skjuten (den 3 Juni 1837).
24. *Sterna hirundo* – ank. i förra helften af Juni – kläcker.
25. *Larus canus* – ank. i början af Maj – kläcker.
26. *Larus glaucus* – ank. i slutet af Apr. synes endast under värsträcktiden.
27. *Larus fuscus* – ank. i första dagarna af Maj – kläcker.
28. *Cygnus musicus* – förekom. under sträcktiden i Apr. och Nov.
29. *Anser cinereus* – ank. i början af Maj – kläcker. någong. – bortfl. i början af Sept.
30. *Anser albifrons* – har jag sett endast under höststräckningen i sällskap med föregående.
31. *Anas clypeata* – kläcker stundom i ett träsk uti Thuusniemi kapell.
32. *Anas boschas* – ank. i första helften af Apr. kläcker och bortfl. i början af Nov.
33. *Anas acuta* – ank. i slutet af April – kläcker.
34. *Anas penelope* – ank. i slutet af Apr. kläcker och bortfl. i början af Oct.
35. *Anas querquedula* – kläcker i ofvann. träsk i Thuusniemi kapell.
36. *Anas crecca* – ank. i förra helften af Apr. kl. och bortfl. i slutet af Sept. och början af Octob.
37. *Fuligula cristata* – ank. i medlet af Apr. kl. och bortfl. i slutet af Sept.
38. *Fuligula clangula* – ank. i första dagarna af Apr. kl. och qvarst. stundom i strömmar öfv. vintrar.
39. *Fuligula fusca* – har jag endast en gång sett (den 5 Maj 1847).
40. *Fuligula nigra* – förekom. i slutet af Juni och i Nov.
41. *Fuligula glacialis* – ank. i första helften af Maj, samt i hösten i Oct. och Nov.
42. *Fuligula marila* – En gång sedd af Ferd. v. Wright (i början af Oct. 1846).
43. *Mergus merganser* – ank. i medlet af April – kläcker.
44. *Mergus serrator* – ank. vanl. i medlet af Maj – kläcker.

Luettelo Savossa tiettävästi esiintyvistä linnuista

1. *peltopyy* – paikkalintu.
2. *viirinen* – pesii toisinaan.
3. *pyy* – paikkalintu.
4. *metso* – paikkalintu.
5. *teeri* – paikkalintu.
6. *korpi-metso* – paikkalintu.
7. *riekko* – paikkalintu.
7. *tylli* – esiintyy toukokuun lopussa ja kesäkuun alussa, ei joka vuosi.
8. *kapustarinta* – esiintyy keväällä toukokuussa ja syksyllä elo-syyskuussa. Ei tiettävästi pesii.
9. *kurki* – saapuu huhtikuun puolivälissä – pesii ja muuttaa pois syyskuun alussa.
10. *kuovi* – saapuu huhtikuun lopulla – pesii.
11. *pikkukuovi* – saapuu huhtikuun lopulla – pesii.
12. *suokukko* – saapuu huhtikuun lopulla ja toukokuun alussa.
13. *rantasipi* – saapuu huhtikuun lopulla, pesii ja muuttaa pois elokuun loppupuolella.
14. *mustaviklo* – saapuu huhtikuun lopulla.
15. *metsäviklo* – tavattu joitakin kertoja syksyllä elokuussa.
16. *liro* – saapuu huhtikuun lopulla ja toukokuun alussa, pesii.
17. *valkoviklo* – saapuu huhtikuun lopulla ja toukokuun alussa, pesii.
18. *lehtokurppa* – saapuu huhtikuun viimeisinä päivinä ja toukokuun alussa, pesii.
19. *heinäkurppa* – tavattu jonkun kerran – elokuun lopulla.
20. *taivaanvuohi* – saapuu tavallisesti toukokuun alussa, pesii.
21. *jänkäkurppa* – saapuu tavallisesti toukokuun alussa, pesii.
22. *ruisräikkä* – saapuu toukokuussa – pesii.
23. *vesipääsky* – tietääkseni ainoastaan kerran nähty ja ammuttu (3. kesäkuuta 1837).
24. *kalatiira* – saapuu kesäkuun alkupuolella – pesii.
25. *kalalokki* – saapuu toukokuun alussa – pesii.
26. *isolokki* – saapuu huhtikuun lopulla, nähdään ainoastaan kevätkuuttoaikaan.
27. *selkälokki* – saapuu toukokuun ensipäivinä – pesii.
28. *laulujoutsen* – esiintyy muuttoaikaan huhti- ja marras-kuussa.
29. *metsähanhi* ¹⁾ – saapuu toukokuun alussa – pesinyt jonkun kerran – muuttaa pois syyskuun alussa.
30. *tundra-/kiljuhanhi* ²⁾ – olen nähnyt vain syysmuutolla edellisen seurassa.
31. *lapasorsa* – pesii toisinaan eräällä järvellä Tuusniemellä.
32. *sinisorsa* – saapuu huhtikuun alkupuolella, pesii ja muuttaa pois marraskuun alussa.
33. *jouhisorsa* – saapuu huhtikuun lopulla – pesii.
34. *haapana* – saapuu huhtikuun lopulla, pesii ja muuttaa pois lokakuun alussa.
35. *heinätavi* – pesii yllä mainitulla järvellä Tuusniemellä.
36. *tavi* – saapuu huhtikuun alkupuolella, pesii ja muuttaa pois syyskuun lopulla ja lokakuun alussa.
37. *tukkasotka* – saapuu huhtikuun puolivälissä, pesii ja muuttaa pois syyskuun lopulla.
38. *telkkä* – saapuu huhtikuun alkupäivinä, pesii ja jää toisinaan virtoihin yli talven.
39. *pilkkaasiipi* – olen nähnyt vain kerran (5. toukokuuta 1847).
40. *mustalintu* – esiintyy kesäkuun lopulla ja marraskuussa.
41. *alli* – saapuu toukokuun ensipuoliskolla, samoin syksyllä loka- ja marraskuussa.
42. *lapasotka* – Ferdinand von Wright nähnyt kerran (lokakuun alussa 1846).
43. *isokoskelo* – saapuu huhtikuun puolivälissä – pesii.
44. *tukkakoskelo* – saapuu tavallisesti toukokuun puolivälissä – pesii.

45. *Mergus albellus* – förekommer högst sällan, tidigt om våren i sällskap med de första *Ful. clang.*
46. *Phalacrocorax carbo* – synes endast sällan; om hösten i Sept. och Oct.
47. *Podiceps cristatus* – kläcker.
48. *Podiceps rubricollis* – kläcker.
49. *Podiceps cornutus* – anländer i sednare helften af April – kläcker.
50. *Colymbus arcticus* – ank. vanligen först i början af Maj – kl.
51. *Colymbus septentrionalis* – ank. omkr. medlet af April, kläcker.
52. *Falco peregrinus* – sedd en gång af Ferd. von Wright (den 30 Juni 1848).
53. *Falco subbuteo* – ank. i sl. af April och början af Maj – kläcker.
54. *Falco lithofalco* – ank. i Maj – kläcker.
55. *Falco tinnunculus* – ank. i slutet af April – kl.
56. *Falco palumbarius* – stannfogel.
57. *Falco nisus* – kl.
58. *Falco fulvus* – kl.
59. *Falco haliaeetus* – ank. omkr. slutet af April – kl.
60. *Falco buteo* – ank. i Maj – kl.
61. *Falco lagopus* – förekommer om våren i sl. af April och om hösten stundom ännu i November.
62. *Falco apivorus* – kl.
63. *Falco cyaneus* – förekommer vissa år (under sommaren).
64. *Strix funerea* – förekommer om hösten i Sept.
65. *Strix passerina* – stannfogel.
66. *Strix bubo* – stannfogel.
67. *Strix liturata* – förekommer om hösten i Sept.
68. *Strix tengmalmi* – stannfogel.
69. *Cuculus canorus* – ank. i sednare helften af Maj.
70. *Picus martius* – stannfogel.
71. *Picus canus* – stannfogel.
72. *Picus leuconotus* – stannfogel.
73. *Picus major* – stannfogel.
74. *Picus minor* – stannfogel.
75. *Picus tridactylus* – stannfogel.
76. *Jynx torquilla* – ank. i början af Maj – kl.
77. *Caryocatactes guttatus* – har icke här varit känd förrän 1844, då han förekommer i mängd.
78. *Oriolus galbula* – ank. i medlet af Juni – kl.
79. *Corvus corax* – stannf.
80. *Corvus cornix* – stannf.
81. *Corvus frugilegus* – förekommer om våren mot slutet af Apr.
82. *Corvus monedula* – förekommer om våren mot slutet af Apr.
83. *Corvus pica* – stannf.
84. *Garrulus infaustus* – stannf.
85. *Garrulus glandarius* – stannf.
86. *Bombycilla garrula* – förekommer mest om hösten sent – kläcker stundom.
87. *Caprimulgus europaeus* – syns endast – äfven då sparsamt – under sommarnätterna.
88. *Cypselus apus* – ank. i slutet af Maj och början af Juni – kläcker.
89. *Hirundo rustica* – ank. omkr. medlet af Maj – kläcker – aftågar merendels i början af Septemb.
90. *Hirundo urbica* – ank. omkr. medlet af Maj – kläcker – aftågar merendels i början af Septemb.
91. *Hirundo riparia* – kläcker.
92. *Muscicapa grisola* – ank. i början af Juni – kl.
93. *Muscicapa atricapilla* – ank. i slutet af Maj – kläcker.
94. *Lanius excubitor* – förekommer endast höst och vår sträcktiden.
95. *Lanius collurio* – förekommer endast höst och vår sträcktiden.
96. *Turdus viscivorus* – ank. vanligen omkr. medlet af April – kläcker.
97. *Turdus pilaris* – ank. vanligen omkr. medlet af April – kläcker.
98. *Turdus musicus* – ank. vanligen omkr. medlet af April – kläcker.
45. *uivelo* – esiintyy erittäin harvoin, aikaisin keväällä ensimmäisten telkkien seurassa.
46. *merimetso* – nähdään vain harvoin; syksyllä syyslokakuussa.
47. *silkkiuikku* – pesii.
48. *härkälintu* – pesii.
49. *mustakurkku-uikku* – saapuu huhtikuun jälkipuoliskolla – pesii.
50. *kuikka* – saapuu tavallisesti toukokuun alussa – pesii.
51. *kaakkuri* – saapuu suunnilleen huhtikuun puolivälissä – pesii.
52. *muuttohaukka* – Ferdinand von Wright nähnyt kerran (30. kesäkuuta 1848).
53. *nuolihaukka* – saapuu huhtikuun lopulla ja toukokuun alussa – pesii.
54. *ampuhaukka* – saapuu toukokuussa – pesii.
55. *tuulihaukka* – saapuu huhtikuun lopulla – pesii.
56. *kanahaukka* – paikkalintu.
57. *varpushaukka* – pesii.
58. *maakotka* – pesii.
59. *kalasääski* – saapuu suunnilleen huhtikuun lopulla – pesii.
60. *hiirihaukka* – saapuu toukokuussa – pesii.
61. *piekana* – esiintyy keväällä huhtikuun lopulla ja syksyllä joskus vielä marraskuussa.
62. *mehiläishaukka* – pesii.
63. *sinisuohaukka* – esiintyy tiettyinä vuosina (kesäaikaan).
64. *hiiripöllö* – esiintyy syksyllä syyskuussa.
65. *varpuspöllö* – paikkalintu.
66. *huuhkaja* – paikkalintu.
67. *viirupöllö* – esiintyy syksyllä syyskuussa.
68. *helmipöllö* – paikkalintu.
69. *käki* – saapuu toukokuun loppupuoliskolla.
70. *palokärki* – paikkalintu.
71. *harmaapäätikka* – paikkalintu.
72. *valkoselkätikka* – paikkalintu.
73. *käpytikka* – paikkalintu.
74. *pikkutikka* – paikkalintu.
75. *pohjantikka* – paikkalintu.
76. *käenpiika* – saapuu toukokuun alussa – pesii.
77. *pähkinähakki* – ei tunnettu täällä ennen vuotta 1844, jolloin esiintyi runsaana.
78. *kuhankeittäjä* – saapuu kesäkuun puolivälissä – pesii.
79. *korppi* – paikkalintu.
80. *varis* – paikkalintu.
81. *mustavaris* – esiintyy keväällä, huhtikuun lopulla.
82. *naakka* – esiintyy keväällä, huhtikuun lopulla.
83. *harakka* – paikkalintu.
84. *kuukeli* – paikkalintu.
85. *närhi* – paikkalintu.
86. *tilhi* – esiintyy pääasiassa myöhään syksyllä – pesii toisinaan.
87. *kehräjä* – nähdään ainoastaan – silloinkin harvoin – kesäöinä.
88. *tervapääskey* – saapuu toukokuun lopulla ja kesäkuun alussa – pesii.
89. *haarapääskey* – saapuu suunnilleen toukokuun puolivälissä – pesii – poistuu pääosin syyskuun alussa.
90. *räystäspääskey* – saapuu suunnilleen toukokuun puolivälissä – pesii – poistuu pääosin syyskuun alussa.
91. *törmäpääskey* – pesii.
92. *harmaasieppo* – saapuu kesäkuun alussa – pesii.
93. *kirjosieppo* – saapuu toukokuun lopussa – pesii.
94. *isolepinkäinen* – esiintyy ainoastaan kevät- ja syysmuutolla.
95. *pikkulepinkäinen* – esiintyy ainoastaan kevät- ja syysmuutolla.
96. *kulorastas* – saapuu tavallisesti suunnilleen huhtikuun puolivälissä – pesii.
97. *räkättirastas* – saapuu tavallisesti suunnilleen huhtikuun puolivälissä – pesii.
98. *laulurastas* – saapuu tavallisesti suunnilleen huhtikuun puolivälissä – pesii.

99. *Turdus iliacus* – ank. vanligen omkr. medlet af April – kläcker.
100. *Turdus torquatus* – Denna trast har jag endast en gång hört i Savolaks; den 26 Maj 1844.
101. *Cinclus aquaticus* – förekr. från slutet af Oct. till slutet af April.
102. *Motacilla alba* – ank. vanligen omkr. medlet af April – kläcker.
103. *Motacilla flava* – ank. något sednare än föregående – kläcker.
104. *Anthus pratensis* – ank. i medlet af April – kläcker.
105. *Anthus arboreus* – ank. första helften af Maj – kläcker.
106. *Saxicola oenanthe* – ank. vanl. mot slutet af April – kläcker.
107. *Saxicola rubetra* – ank. i början af Maj – kläcker.
108. *Sylvia philomela* – förekr. under Juni månad, sällan.
109. *Sylvia atricapilla* – förekr. någongång under vårsträckningen.
110. *Sylvia nisoria* – En gång sedd af Ferd. v. Wright.
111. *Sylvia hortensis* – ank. omkr. medlet af Maj – kläcker.
112. *Sylvia cinerea* – ank. omk. i början af Maj – kläcker.
113. *Sylvia curruca* – ank. i sednare helften af Maj – kläcker.
114. *Sylvia rubecula* – ank. redan i medlet af April – kläcker.
115. *Sylvia svecica* – förekr. omkr. medlet af Juni, samt om hösten.
116. *Sylvia phoenicurus* – ank. omkr. slutet af April – kläcker.
117. *Sylvia hippolais* – ank. omkr. medlet af Juni – kläcker.
118. *Sylvia sibilatrix* – förekr. i Juni; men ej alla år.
119. *Sylvia trochilus* – ank. vanligen något före medlet af Maj – kläcker.
120. *Sylvia abietina* – ank. vanligen något före medlet af Maj – kläcker.
121. *Troglodytes troglodytes* – stannfogel.
122. *Accentor modularis* – kläcker.
123. *Certhia familiaris* – stannfogel.
124. *Parus major* – stannfogel.
125. *Parus ater* – stannfogel.
99. *punakylkirastas* – saapuu tavallisesti suunnilleen huhtikuun puolivälissä – pesii.
100. *sepelrastas* – tämän rastaan olen vain yhden kerran kuullut Savossa: 26. toukokuuta 1844.³⁾
101. *koskikara* – esiintyy lokakuun lopulta huhtikuun lopulle.
102. *västäräkki* – saapuu tavallisesti suunnilleen huhtikuun puolivälissä – pesii.
103. *keltavästäräkki* – saapuu jonkin verran myöhemmin kuin edellinen – pesii.
104. *niittykirvinen* – saapuu huhtikuun puolivälissä – pesii.
105. *metsäkirvinen* – saapuu toukokuun alkupuoliskolla – pesii.
106. *kivitasku* – saapuu tavallisesti huhtikuun lopulla – pesii.
107. *pensastasku* – saapuu toukokuun alussa – pesii.
108. *satakieli* – esiintyy kesäkuussa, harvoin.
109. *mustapääkerttu* – esiintynyt jonkun kerran kevätmuutolla.
110. *kirjokerttu* – Ferdinand von Wright on nähnyt kerran.
111. *lehtokerttu* – saapuu suunnilleen toukokuun puolivälissä – pesii.
112. *pensaskerttu* – saapuu suunnilleen toukokuun alussa – pesii.
113. *hernekerttu* – saapuu toukokuun jälkipuoliskolla – pesii.
114. *punarinta* – saapuu jo huhtikuun puolivälissä – pesii.
115. *sinirinta* – esiintyy suunnilleen kesäkuun puolivälissä, samoin syksyllä.
116. *leppälintu* – saapuu suunnilleen huhtikuun lopulla – pesii.
117. *kultarinta* – saapuu suunnilleen kesäkuun puolivälissä – pesii.
118. *sirittäjä* – esiintyy kesäkuussa, muttei joka vuosi.
119. *pajulintu* – saapuu tavallisesti hiukan ennen toukokuun puoliväliä – pesii.
120. *tiltalti* – saapuu tavallisesti hiukan ennen toukokuun puoliväliä – pesii.
121. *peukaloinen* – paikkalintu.⁴⁾
122. *rautiainen* – pesii.
123. *puukiipijä* – paikkalintu.
124. *talitiainen* – paikkalintu.
125. *kuusitiainen* – paikkalintu.

fortsätter...

jatkuu...

Erityisiä huomioita lajillistasta – kohdat merkitty yläindekseihin suomenkieliseen tekstiin

- 1) – Tässä tapauksessa *Anser cinerea* tarkoittaa oikeastaan merihanhea tai yleensä kaikkia "hanhia". Juliuksen aikaan ei tunnettu mm. arktisten hanhien läpimuuttoa eikä lentävistä hanhista tunnistettu myöskään metsähanhia. Kirjassaan Julius (1857a) selvittää hanhien esiintymistä tarkemmin. Maininta "lajin" pesimisestä Savossa mielestäni velvoittaa kääntämään lajin "väärin" metsähanheksi.
- 2) – *Anser albifrons* voi tarkoittaa sekä kilju- että tundranhanhea. Kuten edellä mainitsin hanhia ei tuohon aikaan osattu kunnolla tunnistaa. Kilju- ja tundranhanhen jakaminen eri lajeiksi ei välttämättä ollut Juliukselle tuttu asia eikä hänen ilmoittamasta lajinnimestä *albifrons* voi varmasti sanoa kumpaa lajia hän tarkoitti, jos tarkoitti kumpaakaan. Myöhemmissä kirjoituksissaan Julius (1857a, 1857b) kertoo valko-otsaisista hanhista, joten kysymyksessä on jompi kumpi em. lajeista.
- 3) – Tätä havaintoa Julius (1857a) ei mainitse Kuopion seudulta. On epäselvää, mistä päin Savoa havainto on. Hänen Haukivuorella kesäkuun alussa tekemänsä havainto on vuodelta 1843 (von Wright 1857b, von Wright 1859).
- 4) – Paikkalintu maininta tässä tarkoittaa ympärivuotista esiintymistä Savossa, joten maininta on peukaloisen kohdalla epäilemättä virheellinen. Julius on voinut saada vääran tiedon lajin esiintymisestä talvella vieraskielisistä kirjoista tai kysymyksessä on hätäinen johtopäätös, jonka hän on tehnyt havaintojensa perusteella. Julius nimittäin oli tavannut lajin useimmiten myöhään syksyllä maan jo routaannuttua (von Wright 1857a).
- 5) – Pikkuvarpusta Julius ei mainitse teoksessaan Kuopion seu-

dun linnustosta. Sen sijaan Ruotsin kuninkaallisen tiedeseuran julkaisussa (J. von Wright 1857c) pikkuvarpusen kohdalla on maininta "sällsynt", eli "harvinainen". Mahdollisesti tässä mainittu yksilö on ammuttu Kuopion ulkopuolella, tai Julius on myöhemmin katsonut havainnon epäluotettavaksi tai jostain muusta syystä ei ole sitä enää julkaissut (unohdus?). Wilhelm von Wright (1827) mainitsee Haminalahdesta keväisen pikkuvarpus-havainnon, jota ei myöskään ole mainittu Juliuksen teoksessa.

Kirjallisuus

- Höök, B. 1897: En mordengel af värsta slag. – Tidskrift för Jägare och Fiskare 4:174.
- Leikola, A., Lokki, J. & Stjernberg, T. 1986: Taiteilijaveljekset von Wright. Suomen kauneimmat lintumaalaukset. 288 s. Helsinki.
- Samzelius, Hugo 1897 (toim.): Julius von Wright. – Jägaren, illustrerad Nordisk halfårsskrift 3(2):143–145.
- von Wright, J. 1857a: Kuopiotraktens fogelfauna. – Bidrag till Finlands Naturkännedom 2:1–52, 131.
- von Wright, J. 1857b: Juliuksen merkinnät veljensä Magnuksen hänelle lahjoittaman Helsinfors traktens fogel-faunan välelehdillä. Georg Henrik von Wrightin kokoelmat.
- von Wright, J. 1857c: Foglar i Finland – förteckning på de foglar, som blifvit funne i Savolax, och särdeles i trakten omkring Haminanlaks gård, nära Kuopio. Tillägg av Hr Wilhelm von Wright. – Öfversigt af Kongl. Vetenskaps-akademiens förhandlingar 14:41–44.
- von Wright, M. 1859: Finlands foglar, huvudsakligen till deras dragter, beskrifna. Förra afdelningen. – Bidrag till Finlands Naturkännedom 5:1–315.
- von Wright, W. 1827: Åtskilliga Flyttfoglamas ankomst till Haminalax gård i Kuopio socken anmärkt år 1827. – Kongliga Vetenskaps-Akademiens handlingar för år 1827:204–206.

126. *Parus cristatus* – stannfogel.
 127. *Parus sibiricus* – förekl. någong. om hösten i Nov.
 128. *Parus palustris* – stannfogel.
 129. *Parus caudatus* – stannfogel.
 130. *Regulus cristatus* – stannfogel.
 131. *Alauda arvensis* – ank. vanligen i medlet af april – kläcker.
 132. *Alauda arborea* – En gång skjuten af Magn. v. Wt i Nov 1830.
 133. *Emberiza citrinella* – stannf.
 134. *Emberiza schoeniclus* – ank. omkr. medl. af April – kläcker.
 135. *Emberiza rustica* – veterligen endast en gång sedd och skjuten (af undert. den 10 Sept. 1848).
 136. *Emberiza nivalis* – förekl. under sträckt. i Mars och Nov.
 137. *Emberiza lapponica* – förekl. (icke alla år) under sträckt. i Maj.
 138. *Fringilla domestica* – stannfogel.
 139. *Fringilla montana* – (en gång skjuten om hösten i Oct.)
 140. *Fringilla chloris* – ank. i första dagarna af Apr. – kläcker.
 141. *Fringilla coelebs* – ank. i början af Apr. – kläcker.
 142. *Fringilla montifringilla* – ank. i slutet af April – kläcker.
 143. *Fringilla linaria* – stannfogel.
 144. *Fringilla spinus* – ank. stundom redan i slutet af Mars.
 145. *Pyrrhula vulgaris* – stannfogel.
 146. *Pyrrhula erythrurus* – ank. i Juni – kläcker.
 147. *Corythus enucleator* – stannfogel.
 148. *Loxia pytyopsittacus* – stannfogel.
 149. *Loxia curvirostra* – stannfogel.
 150. *Columba palumbus* – ank. mot slutet af April – kläcker.
 151. *Columba oenas* – en gång skjuten af Magn. v. Wright (den 30 Nov. 1830).

126. *töyhtötiainen* – paikkalintu.
 127. *lapintiaainen* – esiintynyt jonkun kerran syksyllä marraskuussa.
 128. *hömötiainen* – paikkalintu.
 129. *pyrstötiainen* – paikkalintu.
 130. *hippiäinen* – paikkalintu.
 131. *kiuru* – saapuu tavallisesti huhtikuun puolivälissä – pesii.
 132. *kangaskiuru* – Magnus von Wright ampunut kerran marraskuussa 1830.
 133. *keltasirkku* – paikkalintu.
 134. *pajusirkku* – saapuu suunnilleen huhtikuun puolivälissä – pesii.
 135. *pohjansirkku* – tiettävästi vain kerran nähty ja ammuttu (allekirjoittanut 10. syyskuuta 1848).
 136. *pulmunen* – esiintyy muuttoaikaan maalisk. ja marraskuussa.
 137. *lapinsirkku* – esiintyy (ei joka vuosi) muuttoaikaan toukokuussa.
 138. *varpunen* – paikkalintu.
 139. *pikkuvarpunen* – (ammuttu kerran syksyllä lokakuussa)⁵⁾
 140. *viherpeippo* – saapuu huhtikuun alkupäivinä – pesii.
 141. *peippo* – saapuu huhtikuun alussa – pesii.
 142. *järripeippo* – saapuu huhtikuun lopussa – pesii.
 143. *urpiainen* – paikkalintu.
 144. *vihervarpunen* – saapuu toisinaan jo maaliskuun lopulla.
 145. *punatulkku* – paikkalintu.
 146. *punavarpunen* – saapuu kesäkuussa – pesii.
 147. *taviokuurna* – paikkalintu.
 148. *isokäpylintu* – paikkalintu.
 149. *pikkukäpylintu* – paikkalintu.
 150. *sepelkyyhky* – saapuu huhtikuun lopulla – pesii.
 151. *uuttukyyhky* – Magnus von Wright ampunut kerran (30. marraskuuta 1830).

Anmärkn: till omstående förteckning

Med stannfogel menas här alla de hvilka hos oss förekomma hel året om. Ut i den till Prof. Sundevall afsände förteckning äro antekningarna rörande tiden för foglarnas ankomst och bortflyttning etc. etc. vidlöftigare utförde, och de foglar, hvilka här icke finnas anteknade, upptagna, såsom t. ex. *Tringa temminckii* och *alpina*. Ifrån Sundevalls förteckning blef dock 2° utslutna, hvilka deri bordt finnas, neml. *Charadrius minor* och *Sitta europaea*, hvilket ja genom särskild skrifvelse skall rättas. För öfrigt torde förteckningen temligen noga upptaga alla våra foglar.

När jag jemför summan af våra foglar med den af dig (uti ditt bref till Ferdinand) uppgifver för hela Finlands Fogel Fauna, ser jag att vår Savolaksska Fauna ändå är bra mycket magrare. Roligt vore om jag någon gång af dig kunde få förteckn. öfver de finska foglar, hvilka vi här sakna.

Uti Sundevallska förteckningen har jag upptagit foglarna i den ordning de uti Nilssons Fauna förekomma, hvilket i detta koncept icke på alla ställen varit fallet.

Hädanefter, om jag n. l. lefvar, skall jag nogare observera flyttfoglarnas bortresa, ehuru det blir svårt att kunna göra bestämda iakttagelser i detta afseende, af orsak, att bortflyttningen icke sker på långt

Selitys oheiselle listalle

Paikkalinnulla tarkoitetaan tässä kaikkia niitä lintuja, jotka esiintyvät meillä läpi vuoden. Professori Sundevallille lähetetyssä luettelossa on lintujen saapumista ja lähtöä koskevat muistiinpanot esitetty perusteellisemmin ja sisällytetty ne linnut, joita tässä ei ole luettelut, kuten esimerkiksi *lapinsirri* ja *suosirri*. Sundevallin luettelosta oli jätetty pois kaksi lajia, jotka siellä olisi pitänyt olla, nimittäin *pikkutylli* ja *pähkinänakkel*, minkä aion erillisessä kirjoituksessa korjata. Muuten luettelo sisältää melko tarkkaan kaikki lintumme.

Kun vertaan lintujemme määrää sinun (kirjeessäsi Ferdinandille) ilmoittamaan koko Suomen lajistoon, näen, että meidän savolainen lajisto on kuitenkin hyvin paljon niukempi. Olisi hauskaa saada joskus sinulta luettelo suomalaisista lajeista, jotka täältä puuttuvat.

Sundevallin luettelossa noudatetaan Nilssonin järjestyksä, vaikka niin ei asian laita ole kaikkialla tässä käsi kirjoituksessa.

Tämän jälkeen, jos nimittäin elän, aion tarkemmin havainnoida muuttolintujen lähtöä, vaikka siitä on vaikeampaa tehdä tarkkoja havaintoja syystä, että poismuutto ei tapahdu läheskään niin yhtäaikaaisesti kaikilla yksilöillä kuin saapuminen. Usein näemme

när så med ens för alla individer, som ankomsten. Ofta ser man på hösten en och annan fogel, som man dessförinnan icke på veckotal mera sett. Men något så när bör man dock komma på rätt, om man förer dagelig journal.

Men hyar af kommer det sig att vissa foglar, hvilka förr hos oss voro ganska allmänna, nu nästan alldeles icke förekomma? Jag menar icke sådana, som genom ett oförnuftigt skytte och fångande blifvit så godt som utrotade, utan sådana som utaf andra orsaker uteblifvit, såsom t. ex. *Sylvia curruca*, hvilken ännu för en 10 år sedan var en af våra talrikast förekommande sångare och nu nästan alldeles icke förekommer. *Emberiza lapponica* deremot, som hos oss ansedts så sällsynt, har nu de sednaste åren förekommit talrikt. Dock torde orsaken till mången ny upptäckt i fogelväg, kunna sökas deruti, att ett lifligare och mera allmänt intresse för zoologiska observ. sent om sider vaknat äfven i Suomi.

Haminanlaks den 7 Decemb. 1848.

Julius

syksyllä linnun jos toisenkin, jota emme sitä ennen ole viikkokausiin enää tavanneet. Mutta jollakin tapaa oikeaan tulokseen pitäisi päästä, jos pidetään päivittäistä kirjaa havainnoista.

Mitä sitten tulee tiettyihin lintuihin, jotka olivat meillä ennen melko yleisiä, mutta joita ei nyt juurikaan esiinny? En tarkoita sellaisia, jotka järjettömän ampumisen ja vangitsemisen takia ovat tulleet perin pohjin hävitetyiksi, vaan sellaisia, jotka ovat muista syistä vähenneet, kuten esimerkiksi *hernekerntu*, joka vielä 10 vuotta sitten oli yksi runsaslukuisimmista kertulinnuista ja on nyt melkein kokoaan kadonnut. *Lapinsirkku* sitä vastoin, joka meillä katsottiin harvinaiseksi, on nyt viime vuosina esiintynyt lukuisana. Tosin syytä nyt näihin moniin muuttomatkalla tavattuihin yksilöihin kannattanee etsiä siitä, että laajempi kiinnostus eläintieteelliseen havainnointiin on lopultakin herännyt myös Suomessa.

Hamina lahti 7. joulukuuta 1848.

Julius

 Kalle Ruokolainen

Pulinaa punasotkasta

Punasotka on 1900-luvun alkuvuosikymmeninä Pohjois-Savoon levinnyt rehevien lintujärvien pesimälintu. Se runsastui selvästi ainakin 1960- ja 1970-luvuilla, mutta on sittemmin taantunut. Punasotkan pesimäkanta on Pohjois-Savossa hyvin hajanainen ja monella pesimäjärvellä vain yhden parin varassa. Keväisin nähdään jopa kymmenen yksilön koirasparvia, mutta naaraista meille tulee vähän.

Koska punasotkasta on saatu varsin vähän tietoja, päätettiin vuonna 1995 kerätä kaikki havainnot erityiskatsausta varten. Havaintojen palauttaminen oli kuitenkin vähäistä. Ehkä punasotka on vieras lintu – naaraat melko vaikeasti tunnistettavia ja toisaalta laji on kevyttä lukuun ottamatta vaikea havaita. Monet lintuharrastajat pitivät sitä turhan tavallisena ylöskirjattavaksi.

Nyt punasotka on kuitenkin käynyt vähälukuiseksi, joten pesintään viittaavat havainnot, mm. havainnot naaraista olisi järkevää kirjata ylös ja ilmoittaa faunistisina havaintokorteilla (ks. Siivekäs 2/1995, s. 36).

Punasotkakyselyn tulos jäi laihaksi, joten katsaukseen otettiin myös vuoden 1996 havainnot. Kuvan linnut uivat 9.5.1995 Tervon kirkonkylän Riitlammella.

Kevätparvet ja -muutto

Punasotkien kevätmuutto alkoi 21.4., jolloin Varkauden Ruokojärvellä oli peräti 8♂♂6♀♀ p (OHu) ja Siilinjärven Jännevirralla 1♂ p (VU). Seuraavana päivänä oli Maaningan Lapinjärvilläkin jo 10 p yksilöä (MU). Suurimpia kerääntymiä olivat em. määrien lisäksi 24.4. 8♂♂3♀♀ p Varkaus Kuvansinjoen suisto (OHu), 9.5. 3♂♂1♀ p Tervo Riitlampi (PA), 15.5. 9♂♂3♀♀ p Maaninka Lapinjärvi (VMV), 17.5. 6♂♂1♀ p Siilinjärvi Raasio (HHö, MPH) ja 23.5. 9♂♂1♀ p Kuo Keskimmäinen (HHö, MPH), 26.5. 7♂♂1♀ p Maaninka Patalahti (VMV) ja 27.5. 6♂♂ p Maaninka Valkeinen (VMV), 3.6. 5♂♂ p Lapinlahti Linnansalmi ja kesäkuun alku 9♂♂ p Kuopio Pöksänlampi (HKO). Vuonna 1996 tavattiin Leppävirran Reinikkalanlammella 15.5. 10♂♂1♀ p (KRu) ja 21.5. 6♂♂ p lsalmen Iso-Ahmolla (KRu, HHö). Jukka Kauppinen arvion mukaan koirasparvet ovat selvästi pienentyneet 1970-luvulta mm. Kiuruvedellä, jossa enimmillään oli parikymmentäkin lintua.

Pesiminen

Tähän aineistoon ei saatu tietoja punasotkien pesinnöistä. Lajia ei seurata missään erityisen tarkasti. Vuosina 1974–1994 Suomessa rengastetuista 168 punasotkasta peräti on 110 eli 65,5 % on merkitty Pohjois-Savossa, joten meiltä saattaisi

olla saatavissa valtakunnallisesti merkittävääkin julkaisematonta tietoa.

Kaiken kaikkiaan tulkitsin vuosina 1995–1996 havaitun Pohjois-Savossa 26 pesivää paria (taulukko 1.). Isossa osassa aineistoa on kysymyksessä vain havainto naaraista (kartta). Naarasta käytetään vesilintulaskennoissa punasotkaparin perusyksikkönä, joten mistään hatus-ta vedosta parien tulkinna ei ole kysymys.

Arvioni mukaan tämä 26 paria edustaa vähintään puolta Pohjois-Savon punasotkakannasta. Vuonna 1996 kiersin maakunnassa paljon pieniä reheviä lintulampia FINI-BALaskentojen takia. Näillä pikkulammilla ei punasotkia juurikaan ollut, joten tuntuu todennäköiseltä, että tarkasti seurattujen, hyvien lintujärvien osuus kokonaiskannasta on varsin suuri. Haja-

"mutu"-tuntuman perusteella laji on meillä keskittynyt parhaille lintuvedille. Paljon pareja jää kuitenkin huomaamatta. Jos arvioni on oikea, Pohjois-Savossa pesii nykyään noin 50 punasotkaparia. Virhemarginaali arviossa on kymmeniä pareja.

Sulkiminen ja syysmuutto

Salmisen (1983) mukaan punasotkat sulkinevat lähellä pesimäalueitaan. Vuodelta 1995 ei sulkimishavaintoja ilmoitettu. Siilinjärven Raasiassa nähtiin 1.9.–4.9. yksi koiraspukuinen ja 6.9. kaksi koiraspukuista lintua,

jotka lienevät sulkineet lähiseudulla. Nämä Raasion havainnot olivat samalla viimeiset syyshavainnot.

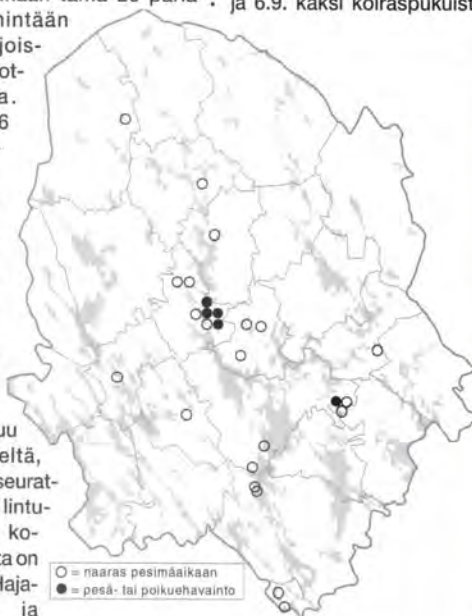
Katsaukseen saatiin havaintoja seuraavilta henkilöiltä: Pentti Alaja, Mika-Petri Harju, Osmo Huupponen, Harri Hölttä, Jukka Kauppinen, Heikki Kotilainen, Antero Lindholm, Susanna Miettinen, Eelis Rissanen, Kalle Ruokolainen, Markku Ukkonen, Visa Uusipaikka ja Veli-Matti Väänänen.

Kirjallisuus

Salminen, A. 1983: Suomen sorsalinnut. Lintutieto, Helsinki.

Taulukko 1. Punasotkaparit Pohjois-Savossa vuosina 1995–96 (– ei tarkkaa tietoa).

paikka	1995	1996
Varkaus, Ruokojärvi	1	–
Varkaus, Mula	1	–
Leppävirta, Reinikkalanlampi	–	1
Leppävirta, Paukalahti	–	1
Kuopio, Pöksänlampi	1	–
Kuopio, Kuhanen	–	1
Kuopio, Keskimmäinen	3	–
Karttula, Pitkäjärvi	1	–
Tervo, Riitlampi	1	–
Kaavi, Levälampi	–	1
Siilinjärvi, Raasio	1	–
Siilinjärvi, Kevätön	1	–
Siilinjärvi, Iso-Monninjärvi	1	–
Maaninka, Valkeinen	2	–
Maaninka, Iso Lapinjärvi	3	–
Maaninka, Hämeenlahti	1	–
Maaninka, Patalahti	2	–
Lapinlahti, Sonnilanlampi	–	1
lialmi, Iso-Ahmo	–	1
Kiuruvesi, Välijärvi	1	–
yhteensä 1995–96		26 paria

Bongaamisen onnesta ja autuudesta Savossa

(Sietämätöntä sisäpiirin pöllytystä tervassa ja höyhenissä)

 Jelena Mönkä (Helena Rönkä)

Huippuharvinainen töyhtötuiskupeippo (*Fringilla cristatus* var. *aprillicus*) tuiskahti navakan kaakkoistuulen siivittämänä Varkauden kaupungintalon takapihalle huhtikuun ensimmäisenä. Pieni mutta pirteä iloisenkirjava Kauko-Idän ylläriveras on säväyttänyt bongareita tehokkaammin kuin konsanaan Pieksämäen surullisenkuuluisa mustakurkkurautiainen, jonka näkemisestä perittävä viidenkymppin pääsymaksu laimensi tehokkaasti ainakin risupartojen bongaustoa.

Harvinaisen idänvieraan keksi tunnettu savolainen poliitikko **Erkki Örkki**.

– Olin tehdas- ja liikennemuusioihin liittyvässä desibeli-meetingissä Varkaudessa, kun hetken mielihoiteesta päätin teetauolla poiketa Päiviönsaaren pääsiäistorille etsimään luomukukon höyheniä pajunoksiin. Juuri kun olin tarttumaisillani höyhenpussukkaan, se pyrähtikin lentoon ja tajusin oitis, että siinä meni nyt tosiharvinainen höyhennippu.

– Syöksyin linnun perään kaupungintalon puistoon – jatkaa Örkki totisena hikistä urakkaa muistellen – missä se viimein asettui orapihlaja-aitaan. Kykenin paljain silmin tunnistamaan linnun töyhtötuiskupeipoksi. Lajihan on helppo varmistaa alaperän hennonroosasta vivahteesta ja käyrästä takavarpaan kynnestä. Lisäksi se pörhistää hämmästyessään päälakihöyhenensä. Nähtävästi peipporaiska oli yhtä hämmäntynyt kuin meikä, koska komea töyhtö nakitti melkein koko ajan pystyssä.

Ensimmäisinä lajimäärityksen ehättivät varmentamaan Lehtoniemen jätevedenpuhdistamolla sattumoisin kiikarit kaulalla saapastellut kuopiolais-siilinjärveläis-hesalainen tehoiskuryhmä **Jaska Repolainen, Kaino Partatiainen, Kake Ruokokerttunen, Mara Kukkonen, veljekset Jykä ja Petter Pyynnäkönen**.

– Aika kova havainto Örkillä, joka yleensä bongailee vaan variksia kaupunkien toreilta, veisteli Repolainen, jolla oli vielä tuoreessa muistissa Örkin huippu-uutinen Kuopion torin noki-

variksesta.

– Onhan tämä varmaan valtakunnallisestikin mielenkiintoinen juttu, arveli kohta perään Kukkonen, jonka ralliporukan saimaannorppahavainto Varkauden tehtaiden edustalla muuten läpäisi edellisenä vuonna maakuntatason uutiskynnyksen.

Bongareiden hälytyspiippareita on sittemmin vintutettu tiheään ja nyt huhtikuun lopulla kaupunginpuistossa pyörii jo noin sadan aktiiviharrastajan ja paikkakuntalaisen sekalainen joukko.

Pohjois-Savon Lintutieteellisen Yhdistyksen puheenjohtaja **Harry Hömppä** on paikalla jo toista kertaa yhdessä ex-puheenjohtaja **Elvis Risasen** kanssa. Miehet ovat päässeet kimppekyydissä autolla, mutta muistelevat hieman hämillään naureskellen edellistä reissua, kun auton puutteessa piti polkea pyörällä toistasataa kilometriä. – Siinä meni kustilta renkaat vähäsen risaseksi, mutta kyllä kannatti!

Toimittaja itse ei harrasta bongausta ja on paikalla vain siksi että asuu naapurikunnassa ja tekee tapauksesta pitkän tähtäimen ajan-kohtaisjuttua. Mutta mitkä ovat

näiden kaikkien ihmisten motiivit tulla kilometrien päästä kiiroimaan pikkuruista tuikitavallisen peipon näköistä lintusta?

Kauko Putkivirta vastaa hitaasti hymyillen, ettei toki yleensä harrasta bongausta, koska asuu maakunnan parhaalla lintupaikalla Rastunsuolla, mutta nyt tuli poikkeuksellisesti lähdettyä kaverien kyydissä. Samoin on kuopiolaisen **Saku Vauhkonen** ja tehovirkamiesduon **Pate Hyppelin** ja **Jorkki Tuomai-neenkin** laita.

– Minä asun tässä ihan paikkakunnalla eli kyseessä ei minunkaan tapauksessani oikeastaan ole bongaust, toteaa **Immu Piipponen** työntäessään vaivihkaa piipparin takataskuun. Laji on miehelle samoin kuin uskolliselle aisaparille **Allu Hälysel**le mukavasti 330:s ”elämänpinna” kotimaassa.

– Hei hei hei älä hyvä isä selitä, vaan myönnä pois, että bongaat minkä pirpanoilta kerkiät, huikkaa väliin vanha kehäkettu **Hessu Kotimainen**, joka ilokseen pääsi tiirustelemaan töyhtö-

Fringilla cristatus var. *aprillicus* **Kauko Putkivirran** putkesta syynäntynä.

tuiskupeiippoa vaihteeksi kotomaan kamaralla.

Hempeämpää sukupuolta edustava **Ana Kärkkäinen** ja **Heili Hanhela** ovat päässeet poikien siivellä "vähän vaihteeksi bongailemaan". Tosikumaksi michelintyöksi sonnustautunut Ana painaa lämpimikseen mieleen linnun värituntomerkkejä. So-maan hiuspantaan päälakensa viimalta verhonneen pikku-Hei-lin huomiota kiinnittää enemmänkin linnun "jännä ääni", reilun varttitunnin välein toistettu varpusmainen, joskin huomattavas-ti hennempi tuskin kuultava "tsirk, tsirk".

Samassa parkkipaikalle kurvaa uututtan kiiltelevä boile-rikärry. Kaarasta loikkaa leveästi hymyävä siipeilevä autokaup-pias **Ile** ite **Pennonen**. Pennosen siivellä seuraa eksoottista lin-tueksperttiä aina **Anders Lindblomista** Suomessa pistäytyvään Pohjois-Savon Lintutieteellisen Yhdistyksen ex-jäsenen **Atrian Brolleriin**.

– Enpä olisi uskonut, että näen juuri Suomessa työttöis-kupeipon, sillä lajista on vain yksi aiempi eurooppalainen ha-vainto, nimittäin kotosaarelta Britannialta!

Myös kaupungin päättävälle ympäristöpäällikölle **Kar-men Kraaksille** työttöisukupeipon ilmestyminen tehtaiden ja kaupungintalon varjoihin oli mieluista uutinen.

– Tämä lintu vetää Varkauteen ympäristötietoisia turisteja ja lintuja harrastavia vaikuttajia selvästi tehokkaammin kuin naa-kat ja muut nokivarikset. Kaupungin linnut ja asukkaat ovat tot-tuneet ilmansaasteisiin, mutta ulkopaikkakuntalaiset saattavat hyvinkin kiinnittää huomiota tehdaskaupungin muikeaan haju-imagoon ja uuden höyhenpetipoltteknikan tarpeeseen.

Koetan täysin älyvapaan lehtitoimittajan ominaisuudessa vapaa-muotoisesti ikuistaa työttöisukupeipon hahmoa ja värisävyä siveltimellä, mikä on vaikeaa, koska lintu liikkuu yhtenä ja mutjaa kaiken aikaa suupeliään siemeniä mutustaessaan.

– Eipä ole aprillakuksen oloinen, vaan pikemminkin se on *Fringilla coeleps* tai *Bombycilla garrulus*, toteaa ohimennen tyt-täreni **Kati Mönkä**, joka ei ole vielä ehtinyt kovin kauan aikaa harrastaa lintuja, mutta jonka värisilmä on ehdoton.

Laimentelen viereisen kuralätäkön hyhmäisellä jäävedellä aprillakuksen höyhennystä, kunnes siveltimen vedet seisauttaa lopullisesti poikani **Jana Mönkä**, joka tuijotteluun piimiinty-neenä säntäilee räiskerakettina pitkin poikin suoraan kohti Sa-von Sanomain maineikkaan lintukuvaajan **Juho Poutatiais**en kallisarvoisia apparaatteja...

– Oi ei! Älkää, älkää hyvät pojat vaan karkottako sitä..., vingahtaa **Mikä** lie **Petteri Karju** – kaveri, joka ei ole ennättä-nyt nähdä koko työttöisukupeiippoa, kun elämänpinna jo pa-kenee pusikkoon Janan ryskettä, Poutatiais en kaaressa lentävän salaman räiskettä ja kameranjalustan rytinää.

Poutatiais en hohdokkaiden lintukuvien puutteessa joudum-me lopulta tyytymään vääränsävyiseen *Fringilla cristatus* var.
aprillicus -luonnokseen. Valitettavasti laji on niin uusi, ettei sitä löytyne maallikkojen lintukirjoista. Mutta kääkehän tok-ponkaamassa!

: -)

Wader Study Group Bulletin 76 (huhtikuu 1995)

J. Marchant: Report of the WSG Register of permanent colour marks. WSG:n värirengastusrekisterissä on tiedot 432 rengastuspro-jektista, joista 123 on toiminnassa.

1994 WSG conference, Büsum, Germany, Abstracts of talks. Ly-hennelmät WSG:n konferenssin 37 esitelmästä ja 23 posterista.

Recent publications on waders 62. Viimeaikaisia kahlaajia koskevia julkaisuja.

Y. Zharikov: Dunlin Calidris alpina migration across Tiligul Liman, Ukraine. Tiligul Liman sijait-see Mustanmeren rannikolla Ukrai-nassa. Kevätmuutolla suosirrien pääjoukko saapuu toukokuun alus-sa ja lähtee kesäkuun alussa, suu-rimmat määrät ovat noin 4000 yksi-löä. Linnut sulkiivat juhlapukuun ja keräävät painoa, toukokuun lopus-sa monien lintujen paino on niin suu-ri, että ne pystyvät lentämään ruo-kailematta noin 3200 kilometriä. Ne ovat mitoiltaan varsin yhdenmukai-sia ja kuulunevat läntisen Siperian pesimälintuihin, samoihin jotka tal-vehtivat esimerkiksi Tunisiassa (muoto "centralis").

J. S. Marks: Migratory behavior of curlews with broken wings. Laysanin saarella Havaijilla ei ole maapetoja ja siitä syystä siipirikot linnut voivat pysyä siellä hengissä kauan. Artikkelissa kerrotaan pikkukuo-vista ja alaskankuovista, jotka viettivät saarella lentokyvyttöminä useita vuosia. Keväällä ne keräsivät rasvavaroja muuttoa varten kuten terveetkin linnut tekivät. Ne siirtyivät usean kilometrin päähän vakiopai-kaltaan saaren pohjoisosaan, jossa alaskankuoviparvet olivat lepäile-mässä ja keräämässä ravintoa muuttomatkaa varten. Kun muutto-aika oli ohi, ne palasivat vakiopai-koilleen.

P. Yésou, P. Triplet, P. J. Dubois: Winter site-fidelity in the Black-winged Stilt Himantopus himantopus. Aikaisemmin on uskottu, että pitkäjalat liikkuvat Sahelin alueen vaihtelevien olosuhteiden takia pal-jon talven aikana. Muutaman väri-rengaskontrollin perusteella ne saattavat kuitenkin olla vuodesta toiseen uskollisia talvehtimispaikal-leen, jos elinympäristö vain säilyy siedettävänä.

R. Rufino, R. Neves: Black-win-ged Stilt Himantopus himantopus wintering population: recent changes in range and numbers. Portugalin, Espanjan ja Marokon talvehtiva pitkäjalkakanta kasvaa. Sahelin talvehtimisalueet saattavat

huonontua kuivuuden takia ja tal-vehtiminen voi suuntautua pohjoi-semmaksi. Myös Euroopan pesi-mäkanta saattaa kasvaa.

J. A. Lorenzo, Keith W. Emmer-son: Recent information on the distribution and status of the breeding population of Kentish Plover Charadrius alexandrinus in the Canary Islands. Kanarian saarilla pesi vuonna 1991 vähintään 626 mustajalkatyllyä, jotka muodos-tivat ainakin 304 paria. Neljäkym-mentä prosenttia kannasta on kes-kittynyt kolmelle paikalle: Playa de Sotavento ja Cotillo-Tostón Fuerte-venturalla ja Las Salinas de Janu-bio Lanzaretella. Laji pesii myös Gran Canaria ja Teneriffalla. Mus-tajalkatyllylle sopivat biotoopit ovat vähentyneet tai muuttuneet häiriö-siksi. Laji olikin ennen paljon run-saampi. Suojelualueiden määrää olisi lisättävä.

Summary of breeding conditions for waders in the tundras of Rus-sia in 1994. Kevät 1994 oli myöhäi-nen ja kesä viileä melkein koko Ve-näjän tundralla. Sopulihuippuja oli monin paikoin, naalit, tunturipöllöt ja kihut pesivät monella alueella run-saina. Usealla paikalla sopulikkannat kuitenkin romahtivat jo varsin var-hain ja pedot siirtyivät käyttämään linnunpesiä ja -poikueita. Kahlaaji-en poikastuotto oli siten odotettua huonompi. Vuodesta 1995 ei näytä tulevan hyvää pesimävuotta.

N. Davidson: Assessing distri-bution and trends in population sizes and productivity in arctic breeding shorebirds: some sug-gestions. Paremmalla yhteistyöllä ja sen ohjaamisella olisi mahdollis-ta kehittää arktisten alueiden linnus-ton tutkimusta ja suojelua. Arktiset alueet ovat kaukaisia ja vaikeasti saavutettavia; niille ei siten pidä yrit-tää rakentaa liian kunnianhimoista seurantajärjestelmää. Pitkäaikainen seuranta on kuitenkin tärkeää jo pel-kästään voimakkaiden vuosittaisten vaihteluiden takia. Artikkelissa esi-tetään rakenne, jonka mukaan arktisten alueiden kahlaajaseuranta voi aloittaa ja kehittää.

T. W. Dougall, P. K. Holland, D. W. Yalden: Hatching dates for Com-mon Sandpiper Actitis hypoleuc-os chicks – variation with place and time. Rantasipinpoikasten kuoriutumisaikojat tutkittiin Englannissa ja Skotlannissa. Poikasen ikä arvi-oitiin nokan pituuden avulla: ikä päi-vissä = (nokan pituus – 9,9) / 0,56; kaavaa käytettiin nokan pituuden ollessa 10–21 mm (jolloin ikä oli 0–20 päivää). Parin sadan kuoriutumisen aineisto jää välille 24. toukokuu-ta–13. heinäkuuta ja vuosittaiset keskiarvot 6.–18. kesäkuuta. Sää vaikuttaa selvästi kuoriutumisaikaan samoin kuin poikasten kas-vuun.

Wader Study Group Bulletin 77 (elokuu 1995)

Recent publications on waders 63. Viimeaikaisia kahlaajia koskevia julkaisuja.

D. J. Radford: Breeding waders around Duddon estuary in 1994. Duddon Estuary on kansainvälisesti tärkeä kahlaajien ja vesilintujen

muutto- sekä talvehtimispaikka. Se sijaitsee Cumbriassa Pohjois-Englannissa. Vuonna 1994 paikalla pesiviä kahlajia tutkittiin ensimmäisen kerran tarkemmin. Meriharakka ja tylli olivat yleisiä, vaikka jälkimmäisen kanta olikin taantunut viime vuosikymmeninä. Töyhtöhyypän ja kuovin tiheydet olivat seudun parhaiden alueiden luokkaa. Punajalkaviklo ei ollut yhtä runsas kuin parhailualueilla Brittein saarilla, mutta kanta oli kuitenkin tiheä ympäröiviin seutuihin verrattuna. Suosirriä, talvaanvuotta ja rantasipiä tavattiin pienempiä määriä.

C. Tourenq, B. Mönchtujaa, C. Feh, A. Avirmed: Observations on waders in the south-west Mongolia in July and August 1993. Lounais-Mongoliasta on melko vähän julkaistua tietoa kahlajista. Kesän 1993 pääosin Gobin kansallispuistoon suuntautuneella tutkimusretkellä havaittiin muun muassa kuovisirri ensimmäistä kertaa alueella ja pesivä mustapyrstökui. Monet lajit näyttävät pysähtyvän alueella muuttoaikana, mm. vuorikurppa, kuovi, liro, lapinsirri, pikkutylli ja mustajalkatylli. Vuonna 1994 varmistettiin mm. pitkäjalan ja punajalkaviklon pesintä.

J. B. Steeves, S. Holohan: Calidrid spring migration on the east and west Canadian Prairie. Yksitoistavuotisella tutkimusjaksolla laskettiin kevätmuutolla levähtäviä sirrejä Kanadan preeria-alueen länsiosissa Calgaryssa Albertassa sekä sen itäosissa Winnipegissä Manitobassa. Sirrejä tavattiin yleensä 15.4.–15.6. Säännölliset lajit olivat eskimosirri, amerikansirri, valkoperäsirri, alaskansirri, kanadansirri, suosirri, pitkäkoipisirri ja pulmussirri. Manitobassa amerikansirri, valkoperäsirri ja suosirri olivat selvästi lukuisampia, lepäilijöiden lukumäärät olivat enimmillään tuhansissa. Kanadansirri ylsi samoihin määriin molemmissa paikoissa. Albertassa kaikkien tavallisten lajien muutto oli hieman varhaisempi kuin Manitobassa.

J. B. Steeves, S. Holohan: Baird's Sandpiper Calidris bairdii – southward migration on the Canadian Prairie. Syysmuutolla lepäileviä eskimosirrejä laskettiin yhdentoista vuoden aikana suunnilleen saman suuruisia määriä niin Kanadan preeria-alueen länsiosissa Calgaryn seudulla kuin sen itäosissakin Winnipegissä. Suurimmat päiväsummat olivat satoja lintuja. Muuton ajoittuminenkin oli samantapainen: ensimmäinen huippu heinäkuun puolivälin jälkeen (vanhoja lintuja), ja toinen elokuun puolivälin tienoilla ja siitä eteenpäin (sekä vanhoja että nuoria). Erityisesti Calgaryssa havaittiin vielä kolmas, pienempi nuorten lintujen huippu syyskuun lopulla.

P. S. Tomkovich: Does the wind influence egg fertility? A probable case with Curlew Sandpiper Calidris ferruginea. Jopa kolmekymmentä prosenttia kuovisirrien munista oli hedelmöitymättömiä yhtenä neljästä tutkimusvuodesta. Munimisaikaan oli ollut kovia tuulia ja vaikuttaa siltä, että parittelu ei sen takia ollut onnistunut hyvin.

S. Le Dréan-Québec'hdu, R. Mahéo, P. Boret: The Mont Saint Michel Bay: a site of international importance for wintering and migrating Palearctic waders. Mont Saint Michel Bay sijaitsee Golfe de St-Malo -lahden pohjukassa Lueis-Ranskassa. Laskuveden aikaan paljastuu 200 km² muta-alueita. Suosirrien suurimmat määrät tavataan tammi-helmikuussa ja tällöin yksilöitä saattaa olla 30000. Meriharakoiden talvimäärät lähentelevät kymmentä tuhatta ja isosirrin viittä tuhatta, tundrakurmitsoita, kuoveja sekä puna- ja mustapyrstökuija on vuodenvaihteeseen tienoilla muutamia tuhansia. Paikalla on merkitystä kahlajille myös muutolla ja sulkasatoalueena. Talven kylminä jaksoina monet kahlajat saapuvat Pohjanmeren talvehtimispaikoilta tänne leudompiin olosuhteisiin.

S. Le Dréan-Québec'hdu, R. Mahéo, P. Boret: The Mont Saint Michel Bay: spatial distribution of major wader species. Artikkelissa selvitetään yleisimpien kahlajalajien levinneisyyttä Mont Saint Michel Baylla. Ruokailualueille ja lepäileville kahlajille tärkeimmät alueet esitellään. Punakuiit viettävät aikaansa eri alueella kuin useimmat muut kahlajat. Alueen suojelulle on tärkeää löytää parhaat paikat ja selvittää, miksi ne ovat suosittuja; ravintolanne ja häirintä lienevät olennaisimmat lintujen viihtyvyyteen vaikuttavat tekijät.

New developments in worldwide wader flyway conservation

Tähän osuuteen on kerätty seuraavat muuttokahlajien suojelua käsittelevät artikkelit:

– D. Watkins: News from the East Asian-Australasian Flyway

– E. H. Bucher: Western Hemisphere Shorebird Reserve Network: looking to the future

– G. Finney: Western Hemisphere Shorebird Network: looking to the future

– R. Butler: Wings around the world: a global shorebird network

– N. C. Davidson, P. I. Rothwell, M. W. Pienkowski: Towards a flyway conservation strategy for waders

– R. E. Gill, R. W. Butler, P. S. Tomkovich, T. Mundkur, C. M. Handel: Conservation of North Pacific shorebirds (suomennos A. Lindholm)

Comets, Cream Cakes & Chiffchaffs

 Adrian Royle

Hyvät Savolaiset!

Hi folks, it's Spring again, time to come out of hibernation, put away our pipo, gloves and warm coats. The wheatears are here, a few hirundines have been spotted and the first cuckoo was heard in mid-February! Gardens are full of daffodil blooms, cherry blossom and singing birds; the roads are full as 57 million people pack into 23 million vehicles all seemingly heading in the same direction, to the nearest traffic jam, it's a holiday weekend. I usually adopt the sensible approach to these long weekends – stay at home – but as I hadn't been out of the county for more than 6 months I had to break my own rule, but it did mean an early start. Previous to this not much had been happening, many local birdwatchers had taken up star gazing, the Hale Bopp Comet the season's highlight, in fact a lifer for every single one of us; definitely deserving of a cream cake of three.

I decided to visit everybody's alternate local patch – the north Norfolk coast; the best all year round birding area in the UK.

Norfolk is the adjacent county to Lincolnshire and in many ways very similar but it gets a hell of a lot more birds than us and an enormous number of birdwatchers, birders and vast hordes of twitcherics *horribilis britannicus*, notice the subspecies name recently recognised by expert taxonomists as a result of studying reams of field notes, photographs and the occasional well oiled beached corpse (well oiled in this case means drunk).

Norfolk has just about everything for those with a penchant for all things ornithological. Lots of birds of course, rarities are common, wetlands, woodlands, optics and books, even the t-shirt for those who have seen it and done it already. Norfolk is Liminganlahti, Virolahti, Parikkala, with just a touch of Raasio, all roled into one, many of the same species just different numbers.

I hadn't chosen the best day to visit and I had no exotic rarities to see, this was just going to be a good day's birdwatching, a typical day out but somewhere other than my usual haunts. Counting a few birds, talking with complete strangers, getting some sunshine and letting the sand blow into every orifice and hair follicle, sand blasting my optics; did I say it was a really windy day? I was just kidding about putting away my trusty pipo and gloves, they were in my coat pocket all along. Does that make me a pessimist or a well prepared boy scout? Passing through field after field of tranquil daffodils in full bloom

Punavarpunen* (*Carpodacus erythrinus*) talvehti Suonenjoella

Petro Pynnönen huomasi punavarpuksen vanhempiemme lintujenruokintapaikalla Suonenjoen Sydänmaan Tuikkasenkankaalla 26. lokakuuta 1994. Lintu määritettiin nuoreksi kulumattomasta tuoreesta höyhenpuvusta. Lintu oli Mikko Pynnösen mukaan ensi kertaa paikalla jo lokakuun puolivälissä, jolloin talvirokinta aloitettiin varhaisen talventulon vuoksi. Lokakuun loppupuolella paikalla oli ollut -17° C pakkasta ja luntakin oli jo

noin 30 cm. Lintu oleskeli paikalla kevääseen saakka. Sitä nähtiin ainakin huhtikuun alkupuolella asti. Talven aikana linnun luultiin pariin otteeseen kadonneen tai kuolleen, mutta aina se uudelleen. Joinakin päivinä se ei ilmeisesti käynyt tällä ruokinnalla ollenkaan, todennäköisesti se kävi myös muuttaman naapuritalon ruokintapaikoilla. Kyseisenä talvena ei ollut yhtään poikkeuksellisen kylmää päivää; kylmin oli -30° C. Puna-

varpunen oli varsin arka ja yleensä se oleskeli hieman erillään muista linnuista, syöden maahan pudonneita auringonkukan siemeniä, mutta sen nähtiin muutaman kerran syövän myös kauraa, jota oli tarjolla vähemmän. Toisinaan lintu lie-nee liikkunut viherpeippojen mukana. Talven aikana sen ei kuultu kertaakaan ääntelevän, eikä sen havaittu olevan millään lailla vahingoittunut.

Punavarpuksen talviesiintyminen on Suomessa 1990-luvun ilmiö. Aikaisempia talvihavaintoja on kolme ja ne kaikki ovat talvelta 1991/92. Kaikissa on kyse naaraspukuisista yksilöistä. Varsinais-

does not prepare one for the coast, it's a different climatic zone.

At my first stop – Titchwell – most of the sand dunes had been blown away during one of many winter storms, as had many of the previous day's birds. Very rough seas made identifying what few birds remained extremely difficult but not impossible. Rafts of Common Scoters and a few Velvet Scoters will put up with just about anything but the divers and smaller grebes had moved on to calmer waters or were playing hide and seek with the early birders. The Chilean Flamingo seen earlier in the week, on the inland lagoons had definitely moved on. No problem, I'd already seen one more than 20 years ago on my then local patch. The resident Avocets were sheltering behind whatever vegetation they could find on the artificial lagoons.

This country is full of escaped birds, mostly wildfowl; dodgy ducks and other such iffies is my term for them. This last winter has brought a bonanza of American ducks, lots of lifers for the twitching hordes and howls of laughter from the sensible birdwatchers. My best iffy to date is a Chestnut Munia from SE Asia about 25 years ago, 100% genuine vagrant of course, naturally; would I lie? Near one of my regular haunts I've seen Rosybill and White-cheeked Pintail from South America, Red-breasted Goose from Arctic Siberia and North American Ruddy Ducks are of course pests. Canada Geese started out the

same way, now they will eat your sandwiches at Tyyrinvirta.

Quite a few of the escapes originate from Holkham Hall my next stop along the coast. Its current speciality is a large flock of Egyptian Goose which wander along the coast. Snow Geese are another to look out for; in fact many of the geese in the area are feral; they are easy to spot especially in the summer when the wild birds are in the Arctic. Holkham is well known also for its 5km strip of pipes and scrub along the coastal sand dunes, a magnet for migrants and twitchers, but not this day. I had the place virtually to myself, the twitching hordes were in the SE of England chasing a Little Crake. They did not know what they were missing, dozens of singing Chiffchaffs, one of the first spring migrants. Hardly megararity stuff but this was real birdwatching, putting in the hard work counting everything with feathers.

Of course having Norfolk to myself does not happen very often, the following weekend the twitchers caught up with me to tick a male Surf Scoter (very rare south of the Scottish border) at Titchwell and Spoonbills at Holkham. What a frightening sight, masses of stressed out, optic laden !, crossing the beach all day long, with their irritating pagers bleeping. Most of them missed early Swallow and magnificent Red Kite, quite a lot actually missed their target birds, what a waste! No cream cakes for them!

Lintutorni Lapinlahden kirkonkylään

Lapinlahden kirkonkylän tuntumassa on siitä poikkeuksellinen pohjoissavolainen lintupaikka, että siellä on lintutorni (T). Torni on tosin liian lähellä rantaluhtaa ja siellä liikkuminen pelottanee joitakin lintuja etäämmälle.

Tornille pääsee kääntymällä Linnansalmentieltä hiukan ennen Linnansalmen siltaa kohti pohjoista vievälle Linnanniementielle (kaavatie). Tien päässä on parkkipaikka (P), johon voi jättää pirsin ja kävellä pitköspuita ja polkua pitkin lintutornille (noin 150 metriä). Tornista näkee hyvin Linnansalmen sulan keskiosan ja osan sulan pohjoispuolista ruoikoista Sonnilanlampea (ei kuitenkaan hy-

vin). Sulassa on keväällä paljon vesilintuja ja kahlaajia, sen reunalla on tavattu mustapyyrstökuiri ja pelloilla lyhytnokkahanhi.

Linnansalmen länsi- ja pohjoispuolella onkin laaja peltoaukea, jolla pysähtyy pikkulintuja ja hanhia. Pelloilta voi tallustella myös Sonnilanlammen rantaan, mutta avovesi ei sieltäkään näy. Sonnilanlammella asustavat mm. ruskosuohaukka ja kaulushaikara. Kaulushaikaran puhaltelua voi kuulla lähes mistä tahansa matalan Onkiveden ruoikoista, mm. Akkalansalmesta. Alue on parhaimmillaan muuttoaikaa huhti-kesäkuussa ja syys-marraskuussa.

Lintutornin virittelyssä olisi toivomisen varaa. Ylätasanteen reunalaudoitus on niin harva, että kaukoputken jalat sujahtavat rakojen läpi. Muutkin tavarat tippuvat alas helposti. Tornin sijoittamiseen olisi ollut näkyyden kannalta parempiakin vaihtoehtoja. Savolaiset tornien väkkaajat teettävät suunnitelmat asiaan vihkiytymättömillä, mutta eivät viitsi ottaa yhteyttä lintuyhdistykseen, josta saisi ilmaiseksi apua rakenteiden ja sijoituspaikan toimivuuden arvioinnissa. Tämäkin torni on varmasti maksanut kymmeniä tuhansia, joten hyvin suunniteltu rahalle olisi saanut enemmän vastiketta. (KRU)

Suomessa, Pyhärannan Pyhämaalla oleskeli joulukuun alusta tammi-kuun puoliväliin yksi lintu, joka söi mm. pihlajanmarjoja. Samaan aikaan laji huomattiin lintuharrastajan ruokintapaikalla Paimiossa, jossa se oleskeli 18.–23.12., syöden siemeniä (Forstén & Numminen 1992). Loppupalvesta laji löytyi vielä Oulun Mustasuolta, jossa se oleskeli 29.2. alkaen maaliskuun loppuun (Eskelinen 1994). Tämäkin yksilö huomattiin lintuharrastajan ruokintapaikalta ja se söi auringonkukan siemeniä ollen myös varsin arka. Lisäksi lajista on yksi selvästi muita syysviivytelijoita myöhäisempi havainto: 20. mar-

raskuuta 1977 1 nuori p Mikkeli Kenkävero (Okkonen 1993). Maailman pohjoisin talvihavainto lie-nee Ruotsin Kalixista: 7.12.1959–24.1.1960 oleskeli eräällä ruokintapaikalla punavarpuksen, joka rengastettaessa määritettiin vanhaksi naaraaksi (Lundberg 1960). Lintu söi hampun siemeniä. Erikoista tapauksessa on myös se, että havainto oli samalla Kalixin alueen ensimmäinen lajista. Punavarpuksen talvehti normaalisti Kaakkois-Aasiassa.

Jyrki Pynnönen

Kirjallisuus

- Eskelinen, H. 1994: Talvihavainto punavarpuksesta. – Aureola 19:191.
- Forstén, A. & Numminen, T. 1992: Viimeaikaisia havaintoja. – Lintumies 27:37–39.
- Lundberg, S. 1960: Fågelobservationer i Kalix-trakten 1959. – Vår Fågelvärld 19:316–325.
- Okkonen, H. 1993: Myöhäisimmät syysmuuttohavainnot. – Oriolus 13:50–56.

* = AHK on tarkastanut ja hyväksynyt havainnon

2

PMM
sopimus

70100/190

UUSI OPEL ASTRA MERIT

UUSI VALLOITTAJA.

Siinä on kaikki.

Sävy lasit.
Sumuvalot.
Ohjaustehostin.

Kierroslukumittari.
Pöly/silteipölysuodatin.

RDS-radlokasettisointin
ja kuusi kalutinta.

Takana niskatuet,
säädetävät turvavyöt.
Suksiluukku.

Kiristyvät turvavyöt.
Kaksoissivutörmäyssuojat.

Kuljettajan turvatyyny.

Paketti*: ABS-turvallisuusjarrut
+ toinen turvatyyny

Ajonestlin; varkauden esto.
Keskuslukitus, takalukitus.

Opel Astra, Suomen
suosituin auto '96. Testivoittaja.
Nyt uusi Opel ASTRA.
Auto, jossa on kaikki.

Uusi Astra Merit
MITÄ ENEMMÄN TIEDÄT
AUTOISTA, SITÄ ENEMMÄN
PIDÄT OPEL ASTRASTA.

Astra Merit 3-ov. 1.6i Eco	95.300,- + 2.800,- = 98.100
Astra Merit 5-ov. 1.6i Eco	103.200,- + 2.800,- = 106.000
Astra Merit 4-ov. 1.6i Eco	107.200,- + 2.800,- = 110.000
Astra Merit Caravan 1.6i Eco	112.000,- + 2.800,- = 114.800

*Kaikkiin malleihin turvapaketti tarjous: ABS-jarrut + toinen turvatyyny 4.000 mk.

autoputkola

Välikönteie 4
70700 KUOPIO
Puhelin (017) 264 4711

OPEL

Seuraavassa Siivekkäässä: faunistinen katsaus 1995, raportti sirkkujen muutosta Kuopiossa, syysmuuttoa vuosien varrelta, sarjakuva, tiedonanto kaupungistuneista haapanoista, kiurunpojista ja Topista sekä nyt hyllytetty PAI-NAJAINEN. – Mutta sitä ennen, että katsaukset voidaan tehdä, on teidän ARVON LUKIJAT kaivettava havaintovihkojanne. Siivekäs on täysin riippuvainen toimittamastanne havaintomateriaalista!

ILMOITA siis (jos et ole jo ilmoittanut) vuosien 1995 ja 1996 FAUNISTISET havainnot AHK-kaavakkeineen, sekä muuttohavainnot vuosilta 1995–1996. Moni on jo mustalla listalla... ja Eelis AHK:ssa. Muista myös kottaraistutkimus 1996, eli viime vuoden kottaraishavainnot pinoon ja postiin. Vuonna 1997 ei ole projektilajia, joten aikaa havaintojen kaiveluun on! Vasta ensi vuodelle on tiedossa voimia vaativa projekti, joka lienee tilitä. Tiedä häntä.

STOP PRESS! 6.-7.6. Polkupyöraralli Tuusniemen eteläosissa, varaa paikkasi!